

Informácia o vyhodnotení plnenia

Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia boja proti chudobe

A. Úvod

Predkladaná Informácia o vyhodnotení plnenia Aktualizácie Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (ďalej len „Informácia“) je vypracovaná v súlade s bodom B.2. uznesenia vlády SR č. 553 k Aktualizácii Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (ďalej len „Aktualizácia NRS“) z 29. novembra 2017, v zmysle ktorého má minister práce, sociálnych vecí a rodiny úlohu predložiť do 30. septembra 2019 predmetnú Informáciu na rokovanie vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda SR“).

Aktualizácia NRS nahradila pôvodnú Národnú rámcovú stratégiu podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (ďalej len „NRS“), ktorá bola vládou SR prijatá v roku 2015. NRS predstavuje základný strategický rámcový dokument na podporu sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. Jej cieľom je systematizovať prístupy k riešeniu chudoby a sociálneho vylúčenia a rozvíjať ich pod jednotným rámcom, a to vo vzťahu k cieľom vyplývajúcich zo stratégie Európa 2020, ako aj zo špecifických odporúčaní Európskej rady v oblasti sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. NRS prezentuje opatrenia, ktoré spolu predstavujú integrovaný prístup k podpore sociálneho začlenenia a znižovania chudoby a ktoré majú potenciál pozitívne ovplyvniť vývoj v danej oblasti. NRS je ex-ante kondicionalitou pre Operačný program Ľudské zdroje pre programové obdobie 2014 – 2020 (ďalej len „OP ĽZ“).

Aktualizáciu NRS si vyžiadala potreba zosúladenia tohto rámcového strategického dokumentu s aktuálnym Programovým vyhlásením vlády SR na roky 2016-2020, národnými programami reforiem Slovenskej republiky a inými koncepčnými dokumentmi, ktoré sa týkajú podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe, ako aj potreba aktualizácie v NRS uvádzaných údajov a ukazovateľov. Pôvodná štruktúra NRS je v aktualizovanej NRS zachovaná. V nadväznosti na vývoj situácie v danej oblasti boli v rámci aktualizácie NRS doplnené dve kľúčové oblasti pre realizáciu opatrení politik sociálneho začlenenia a boja proti chudobe, a to podpora integrácie dlhodobo nezamestnaných a podpora zvýšenia adresnosti v systéme sociálnych transferov, ktorá nahradila oblasť reformy systému sociálnych transferov a odvodového zaťaženia ohrozených skupín.

Informácia je vypracovaná v štruktúre podľa jednotlivých kľúčových oblastí politik sociálneho začlenenia a boja proti chudobe, ktoré definovala Aktualizácia NRS za časové obdobie rokov 2017 až 2019. Ide o oblasti:

- podpora integrácie dlhodobo nezamestnaných,
- podpora zvyšovania cieleného a individualizovaného poskytovania verejných služieb zamestnanosti a zvyšovania efektívnosti a účinnosti aktívnych opatrení na trhu práce,
- podpora zamestnanosti mladých ľudí,
- podpora rovnováhy medzi rodinným a pracovným životom,
- podpora prístupu ku kvalitným službám,
- podpora integrácie marginalizovaných rómskych komunit,
- podpora zvýšenia adresnosti v systéme sociálnych transferov.

Informácia je spracovaná s využitím podkladov zaslaných predkladateľovi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky, Ministerstvom dopravy a výstavby Slovenskej republiky, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky, Ministerstvom školstva, vedy výskumu a športu Slovenskej republiky, Ústredím práce sociálnych vecí a rodiny a Inštitútom pre výskum práce a rodiny.

Obsahom Informácie je prehľad a stručný popis vykonaných opatrení, aktivít a ukazovateľov, ktoré sa buď priamo alebo nepriamo dotýkajú oblasti podpory sociálneho začlenenia a prispievajú k boju proti chudobe. Nakoľko ide o veľmi širokú prierezovú multirezortnú problematiku nebolo možné v záujme zachovania prehľadnosti a čitateľnosti tejto informácie uviesť všetky aktivity a opatrenia, ktoré boli v danej oblasti vykonané. Detailnejšie sú jednotlivé opatrenia vyhodnotené v rámci plnenia príslušných strategických dokumentov napr. pre oblasť zamestnanosti, oblasť sociálnych služieb, oblasť rodovej rovnosti, vo výročných správach OP LZ a pod. a v prílohe Informácie.

Politiky zamerané na podporu sociálneho začlenenia a znižovanie chudoby nadväzujú na plnenie cieľov Stratégie Európa 2020, ako aj na odporúčania Rady, tak v oblasti zamestnanosti, ako aj v oblasti sociálneho začlenenia. Za účelom zníženia rizika chudoby je hlavným cieľom v oblasti sociálneho začlenenia „**Vymaniť najmenej 170 tis. ľudí z rizika chudoby a vylúčenia do roku 2020**“. V roku 2018 boli hlavné opatrenia na zníženie chudoby alebo sociálneho vylúčenia rozpracované v rámci Národného programu reforiem Slovenskej republiky 2019 a podrobnejšie v Akčnom pláne Národného programu reforiem SR 2019. Slovenská republika sa snaží o zníženie rizika chudoby a sociálneho vylúčenia posilnením a podporou opatrení sociálneho začlenenia. Cieľovou skupinou na úrovni EÚ, ako aj na národnej úrovni sú občania žijúci v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia, t. j. ľudia s nízkym príjmom a/alebo tí, ktorí si nemôžu dovoliť niektorú z nevyhnutných potrieb pre svoj život a/alebo žijúci v rodinách, kde nikto nepracuje alebo pracuje iba príležitostne (veľmi nízka pracovná intenzita).

Na základe údajov z **EU SILC 2018 bolo na Slovensku v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia 872 301 ľudí, čo predstavovalo 16,3 % na celkovom počte obyvateľov**. V porovnaní s výsledkami za EU SILC 2008 (východiskové obdobie)¹ došlo k vymaneniu až cca 239 tis. ľudí z rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia, **čím sa národný cieľ napĺňa až na 140,4%**.

K zmenám došlo aj v jednotlivých hodnotách indikátorov tvoriacich zoskupenie indikátora miery rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia. Klesajúci trend bol zaznamenaný v roku 2018 v prípade dvoch indikátorov, a to miery rizika chudoby² (príjmovej chudoby), ako aj veľmi nízkej intenzite práce. Hodnota závažnej materiálnej deprivácie³ napriek jej klesajúcemu trendu má však teraz medziročne stabilnú hodnotu 7%, ktorá vyjadruje nedostatok nevyhnutných potrieb pre život. Oproti roku 2017 príjmová chudoba poklesla o 0,2 p. b. a v prípade veľmi nízkej intenzite práce⁴, ktorá vyjadruje

¹ Pre hodnotenie cieľov Stratégie Európa 2020

² Vyjadruje podiel ľudí žijúcich pod hranicou chudoby, t. j. pod 60 % mediánu ekvivalentného disponibilného (po sociálnych transferoch) príjmu všetkých obyvateľov.

³ Vyjadruje podiel ľudí, ktorí si nemôžu dovoliť 4 z 9-tich položiek charakterizujúcich ekonomickú záťaž a predmety dlhodobej spotreby, a to: nedoplatky v súvislosti s položkami: nájomné a hypotéka, energie, kúpa na splátky a iné pôžičky, schopnosť udržiavať doma adekvátne teplo, schopnosť domácnosti čeliť neočakávaným výdavkom, schopnosť dovoliť si zaplatenie raz ročne jedného týždňa dovolenky mimo domu, schopnosť dovoliť si jedlo s mäsom, kuraťom, rybou alebo vegetariánskym ekvivalentom každý druhý deň alebo vybavenie domácnosti farebným televízorom, práčkou, autom alebo telefónom.

⁴ Vyjadruje podiel ľudí vo veku 0-59 rokov žijúcich v domácnostiach, kde dospelí pracujú menej ako 20 % z celkového času počas predchádzajúceho roka.

situáciu, keď ľudia žijú v rodinách, kde nikto nepracuje alebo pracuje iba príležitostne došlo taktiež k poklesu o 0,2 p. b.

Najohrozenejšiu skupinu obyvateľov tvoria ľudia dotknutí všetkými týmito tromi dimenziami chudoby, čo je **aktuálne 2,0% obyvateľov**⁵. Aj v tomto prípade bol zaznamenaný medzoročný pokles o 0,3 p. b.⁶

Hlavným nástrojom na zníženie rizika chudoby je práca, t. j. možnosť zamestnať sa a mať príjem z pracovnej činnosti. V zmysle uvedeného významnú ochrannú funkciu plní inštitút minimálnej mzdy. Vláda SR v súlade so zákonom o minimálnej mzde⁷ rozhodla o razantnom zvýšení sumy minimálnej mzdy už na rok 2018.

Vývoj tzv. hrubej a čistej sumy minimálnej mzdy a priemernej mzdy a ich vzájomný pomer od roku 2013 do roku 2018 bol nasledovný:

Ukazovateľ / Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Minimálna mesačná mzda hrubá	337,70	352,00	380,00	405,00	435,00	480,00
- čistá minimálna mesačná mzda	292,48	304,84	339,09	355,01	374,11	403,18
- index rastu čistej minimálnej mzdy v %	103,21	104,23	111,24	104,69	105,38	107,77
Priemerná nominálna mesačná mzda hrubá	824,00	858,00	883,00	912,00	954,00	1 013,00
- čistá priemerná mesačná mzda	637,17	662,08	679,61	699,96	729,42	772,93

Zdroj: ŠÚ SR a prepočet MPSVR SR.

Zvýšenie minimálnej mzdy má vplyv aj na vyjednávanie o mzdách na podnikovej a odvetvovej úrovni, nakoľko vyvoláva tlak aj na rast mzdových taríf dohodnutých v tarifných systémoch uplatňovaných u zamestnávateľa, ktorými sa diferencuje odmena za prácu podľa jej náročnosti. Prostredníctvom **inštitútu minimálnych mzdových nárokov**, upraveného v § 120 Zákonníka práce⁸, zároveň so zvýšením sumy minimálnej mzdy dochádza aj k nárastu sadzieb minimálnych mzdových nárokov, ustanovujúcich právny nárok na mzdu v závislosti od náročnosti prác vykonávaných zamestnancom u zamestnávateľa, ktorý nemá odmeňovanie svojich zamestnancov dohodnuté v kolektívnej zmluve. Všetky nástroje a opatrenia vyvážené pokrývajú agendu dôstojnej práce ako v oblasti pracovných podmienok, tak aj v oblasti dôstojného mzdového ohodnotenia vykonávanej práce.

V zmysle Nariadenia vlády SR č. 300/2018 Z. z., **na rok 2019** je s účinnosťou od 1. januára 2019 **suma minimálnej mzdy 520 eur** za mesiac pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou a **2,99 eura** za každú hodinu odpracovanú zamestnancom.

Podrobnejšie údaje ukazovateľov sociálneho začlenenia a boja proti chudobe sú uvedené v **Správe o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky**, ktorú pravidelne každoročne Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len

⁵ Tlačová správa ŠÚ SR z 20. júna 2019.

⁶ Hodnota za rok 2017 bola 2,3 %.

⁷ Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov.

⁸ Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

„MPSVR SR“) vypracúva a následne uverejňuje a je dostupná na jeho webovej stránke. Správa obsahuje analýzy vývoja v kľúčových oblastiach patriacich do jeho pôsobnosti, vrátane analýzy chudoby a sociálneho vylúčenia. Tak ako uvádza NRS, Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky predstavuje dôležitý zdroj informácií pre odbornú i širokú verejnosť a jej pravidelné zverejňovanie pomáha vytvárať časové rady údajov zasadené do širšieho kontextu. Zároveň podrobnejšie a aktuálnejšie spracovanie oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia bude predmetom ďalšej aktualizácie NRS, ktorá sa plánuje spracovať v najbližšom období (pozri časť C).

Ďalším dôležitým nástrojom monitorovania a hodnotenia politík, ako aj zdrojom informácií v oblasti sociálneho začlenenia je aj **Správa o rodovej rovnosti**, ktorú každoročne pripravuje MPSVR SR a ktorá zdôrazňuje oblasť sociálneho začlenenia z rodovej perspektívy.

V hodnotenom období rokov 2017 - 2019 boli **Inštitútom pre výskum práce a rodiny** spracované **viaceré štúdie**, ktoré sú svojím obsahom relevantné najmä pre tvorbu politík sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (sociálna a rodinná politika, politiky trhu práce a zamestnanosti). Zoznam vybraných štúdií uvádzame v prílohe č.1.

K plneniu opatrení a cieľov NRS naďalej prispieva vo významnej miere **OP IZ** najmä prostredníctvom prioritnej osi 2 Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí, prioritnej osi 3 Zamestnanosť, ako aj prostredníctvom prioritnej osi 4 Sociálne začlenenie.

Implementácia NRS a jej kľúčových opatrení sa zabezpečuje aj prostredníctvom plnenia cieľov v rámci **Integrovaného regionálneho operačného programu** (ďalej len „IROP“) pre programové obdobie 2014 – 2020 a podopatrení v rámci **Programu rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014-2020**.

Podporným nástrojom zameraným na podporu sociálneho začlenenia a boja proti chudobe je **Fond Európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby** (ďalej len „FEAD“) pre programové obdobie 2014-2020. V súčasnosti OP FEAD na Slovensku pracuje s objemom finančných prostriedkov v sume 64,838 mil. eur. Počas monitorovacích návštev v priebehu distribúcie v teréne po celom Slovensku sa presvedčame o tom, že opatrenia z OP FEAD na podporu stravy, materiálnej pomoci a sociálneho začlenenia majú veľký význam pre najodkázanejšie osoby v spoločnosti vrátane tých, ktorých by tradičná systémová sociálna pomoc mohla vynechať a tých, ktorí potrebujú okamžitú pomoc. V niektorých regiónoch Slovenska, kde je nedostatok pracovných príležitostí, je veľa rodín v núdzi, ktoré sú odkázané na materiálnu pomoc. Partnerské organizácie (ako napr. SČK, Charita Sv. Alžbety a Slovenská katolícka charita) uviedli, že OP FEAD sa veľkou mierou spolupodieľa na plnení hlavného humanitárneho cieľa t.j. chrániť životy, zdravie, dôstojnosť a znižovať utrpenie osôb v núdzi. Napr. Slovenský červený kríž v rámci svojej pomoci dokáže pomôcť viac ako 50 tis. osobám v hmotnej núdzi v rámci jednej distribúcie, čo je viac ako 200 tis. za jeden rok. Celkovo to bolo v roku 2018 až 542 261 osôb na Slovensku odkázaných na potravinovú pomoc a 377 109 na základnú materiálnu pomoc (hygienické balíčky) z OP FEAD.

B. Stav plnenia úloh vyplývajúcich z Aktualizácie Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe

1. Podpora dlhodobo nezamestnaných

Kľúčové opatrenia v oblasti podpory dlhodobo nezamestnaných boli v súlade s Programovým vyhlásením vlády SR na roky 2016-2020 doplnené do NRS ako samostatná oblasť až v rámci jej aktualizácie, a to vzhľadom na aktuálnosť a naliehavosť riešenia dlhodobej nezamestnanosti na Slovensku.

V rámci opatrení v oblasti zamestnanosti, ktoré boli súčasťou Národného programu reforiem 2018 sa implementovali viaceré nástroje na integráciu dlhodobo nezamestnaných (ďalej len „DN“), vrátane profilácie a individualizovaného poradenstva. Hoci problém s úrovňou miery dlhodobej nezamestnanosti naďalej pretrváva, prijaté aktívne a pasívne opatrenia na riešenie nezamestnanosti konkrétnych zraniteľných skupín mali pozitívny vplyv na postupné znižovanie úrovne miery dlhodobej nezamestnanosti a do roku 2018 sa jej priemerná úroveň znížila na 4,0% (ak v roku 2013 podľa údajov Eurostatu bola miera dlhodobej nezamestnanosti (12 a viac mesiacov) v SR na úrovni 10,0 %, do roku 2018 sa jej priemerná úroveň znížila na 4,0%).

V súlade s Odporúčaním Rady EÚ z roku 2016 týkajúceho sa integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce bol uznesením č. 4 zo dňa 25. novembra 2016 Monitorovacieho výboru pre OP LZ na programové obdobie 2014 – 2020 **schválený Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v Slovenskej republike** (ďalej len „APDN“). Plnenie APDN je pravidelne monitorované. APDN popisuje konkrétne opatrenia v legislatívnej oblasti a projektové riešenia zamerané na podporu integrácie DN na trh práce, ktoré implementuje MPSVR SR v spolupráci so všetkými aktérmi do roku 2020, viac referencií vid' [link](#).

Vykonávaním APDN bol dosiahnutý výrazný pokrok v poklese počtu dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „DN UoZ“). Kým k 31. marcu 2017 bolo evidovaných 127 507 DN UoZ, čo bol 49,51 % podiel z počtu 257 558 evidovaných UoZ, **k 31. marcu 2018 sa tento počet znížil na 81 904 DN UoZ**, čo bol 43,62 % podiel z počtu 187 759 evidovaných UoZ. Ide tak o medziročné zníženie podielu DN UoZ na celkovom počte evidovaných UoZ až o 5,89 p. b.

K 31. marcu 2019 bolo evidovaných 64 397 DN UoZ, čo bol 37,93 % podiel z počtu 169 779 evidovaných UoZ, ktorý v porovnaní s obdobím k 31. marcu 2018 predstavoval medziročný pokles až o 5,69 p. b.

Za dva roky (od 31. marca 2017 do 31. marca 2019) došlo v SR k výraznému poklesu počtu evidovaných DN UoZ, a to o 63 110, čo predstavuje zníženie ich počtu o 49,5 %. Podstatne sa znížil aj podiel DN UoZ na celkovom počte evidovaných UoZ zo 49,51 % na 37,93 %, čo predstavuje v dvojročnom hodnotení zníženie o 11,58 p. b.

Miera zapojenia DN UoZ v rámci nástrojov AOTP v roku 2018 dosiahla 49,9 % podiel zo všetkých zaradených UoZ, čo znamená, že prakticky každý druhý podporený/aktivizovaný UoZ bol DN.

Od roku 2015 bol realizovaný vo všetkých krajoch Slovenska bez Bratislavského samosprávneho kraja národný projekt (ďalej len „NP“) **„Šanca na zamestnanie“**. Cieľovou

skupinou boli znevýhodnení UoZ s osobitným zreteľom na dlhodobo nezamestnaných UoZ. V roku 2018 bolo do národného projektu zaradených 117 UoZ a bolo vyčerpaných 781 911 eur. NP bol ukončený v septembri 2018. Ten istý projekt bol od roku 2016 realizovaný aj v Bratislavskom samosprávnom kraji. V roku 2018 bolo do NP zaradených 63 UoZ a bolo vyčerpaných 347 318 eur, ukončený bol v novembri 2018.

Ďalšími NP, ktoré boli v hodnotenom období zamerané na podporu riešenia problému dlhohodobej nezamestnanosti sú napr. NP „Cesta z kruhu nezamestnanosti“ a NP „Reštart – Príležitosť pre dlhodobo nezamestnaných vrátiť sa na trh práce“, NP „Umiestňovanie dlhodobo nezamestnaných občanov na trhu práce s využitím neštátnych služieb zamestnanosti“.

Tak ako uvádza Aktualizácia NRS prekážkami vstupu dlhodobo nezamestnaných na trh práce sú najmä nedostatočná kvalifikácia, chýbajúce pracovné návyky, často spojené s nedostatkom základných sociálnych zručností. Vychádzajúc zo zahraničných príkladov dobrej praxe a platných európskych pravidiel nadobudol 1. mája 2018 účinnosť **zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch**⁹, ktorý vytvoril novú ucelenú reguláciu fungovania a podpory sociálnych podnikov v prostredí SR a prináša sociálny podnik v oveľa širšom kontexte.

S cieľom podpory integrácie znevýhodnených osôb na trh práce sa zaviedli dva nové AOTP ktoré majú obligatórny charakter:

- **Príspevok integračnému podniku** - jeho účelom je zvýšiť podporu a motiváciu integračných podnikov poskytovať vhodnú podporu a pomoc znevýhodneným osobám počas ich zamestnania v integračnom podniku tak, aby si najneskôr do 6 mesiacov od skončenia zamestnania v integračnom podniku našli zamestnanie na otvorenom trhu práce, t. j. bez iných podporných finančných mechanizmov. V roku 2018 nebola podaná ani jedna žiadosť o poskytnutie príspevku integračnému podniku.
- **Kompenzačné príspevky integračnému podniku** – ich cieľom je podpora zamestnávania znevýhodnených osôb, značne znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb v rámci integračných podnikov. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad“) poskytuje kompenzačné príspevky integračnému podniku, ak o ne písomne požiada, na mzdové náklady spojené so zamestnávaním znevýhodnených osôb alebo zraniteľných osôb, dodatočné náklady spojené so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave, náklady vynaložené na pomoc zamestnaným znevýhodneným osobám okrem osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave. Základnou podmienkou na poskytnutie kompenzačných príspevkov je priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku. MPSVR SR schválilo prvý štatút registrovaného sociálneho podniku v septembri 2018. Z uvedeného dôvodu boli v sledovanom období prijaté iba 2 žiadosti integračných podnikov o poskytnutie kompenzačných príspevkov, z ktorých boli obidve schválené. V roku 2018 bolo prostredníctvom tohto opatrenia podporených 12 znevýhodnených osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave. V sledovanom období boli na tento príspevok AOTP vyčerpané finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu vo výške 5 440,66 eur.

Ako **podporné opatrenie pre riešenie dlhohodobej nezamestnanosti** uvádzame, že od 1. mája 2017 (do 1. mája 2017 to bolo 25%) nadobudla účinnosť **novela zákona o pomoci v hmotnej núdzi**¹⁰, ktorej cieľom bolo je ešte výraznejšie podporiť motiváciu

⁹ Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch.

¹⁰ Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

k prijatiu a udržaniu si aj nízko plateného zamestnania u DN alebo dlhodobo neaktívnych členov domácnosti tým, že za príjem na účely posudzovania poskytovania pomoci v hmotnej núdzi sa **nebude považovať 50 % z príjmu člena domácnosti, ktorému sa poskytuje osobitný príspevok** z jeho pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu. Tým dochádza k zvýšeniu počtu DN a neaktívnych osôb v produktívnom veku, ktorých sa po nastúpení do pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu po dlhodobej neaktivite bude týkať súbeh poskytovania osobitného príspevku s poskytovanou pomocou v hmotnej núdzi a mzdou.

V záujme **d’alšieho posilnenia motivácie dlhodobo nezamestnaných** a dlhodobo neaktívnych osôb zamestnať sa a udržať si zamestnanie nadobudla od 1. apríla 2019 účinnosť novela zákona o pomoci v hmotnej núdzi, ktorou došlo **k rozdeleniu aktivačného príspevku na dve úrovne** a jeho poskytovaniu vo vyššej sume členovi domácnosti, ktorý má príjem zo závislej činnosti najmenej vo výške mesačnej minimálnej mzdy. Ide o opatrenie, ktorého cieľom je zvýšenie a posilnenie motivácie pracovať. K úprave došlo aj pri poskytovaní **osobitného príspevku, predĺžilo sa obdobie** jeho poskytovania **na 18 mesiacov**, pričom **vo vyššej sume** sa bude poskytovať **12 mesiacov** a **v nižšej sume d’alších 6 mesiacov**. Ide o ďalšie posilnenie motivácie nájsť si zamestnanie a pracovať.

V rámci Prioritnej osi 3 OP ĽZ sa od októbra 2018 realizuje výzva „Podpora pracovných miest“, ktorej zámerom je podporiť prioritne dlhodobo nezamestnaných UoZ uplatniť sa na trhu práce prostredníctvom vytvorenia kvalitných pracovných príležitostí v menej rozvinutých regiónoch Slovenska a zároveň podporiť pritom tých zamestnávateľov, ktorí majú potenciál udržať pracovné miesta aj po skončení podpory z Európskeho sociálneho fondu.

K riešeniu problému dlhodobej nezamestnanosti nepriamo prispieva aj realizovanie **Operačného programu Výskum a inovácie** (ďalej len „OP VaI“), ktorý síce nie je primárne a priamo zameraný na tvorbu nových pracovných miest alebo pracovných miest pre znevýhodnené skupiny na trhu práce, ale v relevantných výzvach ktoré svojim zameraním a charakterom oprávnených aktivít predpokladajú možnosť ich vytvorenia, sa pristúpilo k posúdeniu príspevku projektu k dosahovaniu špecifických cieľov OP VaI prostredníctvom hodnotiaceho kritéria na základe **princípu „Value for Money“**. V prípade týchto výziev do výpočtu hodnoty „Value for Money“ vstupuje **ukazovateľ „Cena pracovného miesta“** (ďalej len „CPM“), ktorý zohľadňuje hodnotu vytvoreného pracovného miesta a hodnotu vytvoreného pracovného miesta pre osobu zo znevýhodnených skupín vo vzťahu k celkovým oprávneným výdavkom projektu. Na základe dosiahnutej hodnoty CPM sú projektu v rámci hodnotiaceho kritéria pridelené body podľa stanovených limitov.

V roku 2018 Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky ako sprostredkovateľský orgán pre OP VaI nevyhlásilo žiadnu výzvu, v rámci ktorej bol resp. bude posudzovaný príspevok projektov k dosahovaniu špecifických cieľov OP VaI prostredníctvom dosiahnutej hodnoty CPM.

V rámci OP VaI sa ďalej navrhla séria systémových opatrení zameraných na **zabezpečenie rastu a zvyšovania konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov** (ďalej len „MSP“). Tieto opatrenia prispievajú k plneniu jednotlivých bodov Národnej stratégie zamestnanosti SR do roku 2020 najmä v oblastiach podpory tvorby pracovných miest a rozvoja inovácií ako nástroja podpory zamestnanosti v prostredí MSP. Podpora tvorby pracovných miest je súčasťou aj schém a programov na podporu MSP, ktoré realizuje **Slovak Business Agency** (ďalej len „SBA“). **MSP sú najväčším**

zamestnávateľom v národnom hospodárstve, v roku 2018 tvorili 73,2 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike a 58,8 % podiel na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR, preto opatrenia zamerané na ich podporu a rozvoj vedú jednoznačne ku generovaniu nových pracovných miest.

Slovak Business Agency v rámci OP VaI realizuje dva veľké NP na území celej SR, v rámci ktorých sa vykonávajú aktivity na podporu MSP s predpokladaným priamym vplyvom na tvorbu pracovných miest, a to:

- Národné podnikateľské centrum v Bratislave s územnou pôsobnosťou pre celý Bratislavský samosprávny kraj,
- Národné podnikateľské centrum v regiónoch SR.

Zároveň je SBA partnerom **NP „Podpora internacionalizácie MSP“**. Všetky projekty sú zamerané na podporu a tvorbu nových pracovných miest, či už priamo alebo nepriamo, a to najmä podporou cieľových skupín vrátane znevýhodnených skupín. SBA tiež realizuje schémy a programy na podporu MSP s predpokladaným priamym vplyvom na tvorbu pracovných miest, a to:

- Program a schéma na podporu startupov,
- Podpora úspešnej podnikateľskej praxe a výchovy k podnikaniu,
- Mikropôžičkový program,
- Schéma na podporu rodinného podnikania.

V realizovaných opatreniach SBA pokračuje aj naďalej a zároveň intenzívne pracuje aj na ďalších nástrojoch v rámci prípravy programového obdobia 2020+ a tiež v rámci štátneho rozpočtu (napr. vo forme schémy a programu na podporu podnikateľského vzdelávania).

Nosným dokumentom Ministerstva hospodárstva SR v roku 2018 bola **Stratégia hospodárskej politiky do roku 2030** (ďalej len „SHP 2030“), ktorej dve zo stanovených **kľúčových oblastí**, a to **Rozvoj ľudského kapitálu a Technologické zmeny a podpora inovatívneho potenciálu SR**, a z nich vyplývajúce opatrenia, súvisia s plnením úloh Národnej stratégie zamestnanosti SR. V popredí SHP 2030 stojí rozvíjanie podpory a zavádzanie investícií a digitálnych technológií do praxe, podpora koncepcie Priemyslu 4.0 a zvyšovanie inovačného potenciálu a excelentnosti vo výskume, ktoré v konečnom dôsledku vedú k vytvoreniu lepšie kvalifikovaných pracovných miest. Počíta sa tiež so „spillover efektom“ niektorých odvetví, čo bude viesť k sekundárnemu šíreniu inovácií do všetkých ostatných odvetví hospodárstva.

Od 1. apríla 2018 nadobudol účinnosť **zákon o regionálnej investičnej pomoci**¹¹. Nariadenie vlády SR č. 195/2018, ktorým sa ustanovujú podmienky na poskytnutie investičnej pomoci, maximálna intenzita investičnej pomoci a maximálna výška investičnej pomoci v regiónoch Slovenskej republiky ustanovuje základné podmienky na získanie regionálnej investičnej pomoci v oblasti Technologických centier a Centier podnikových služieb. Ďalej sú tu zadefinované prioritné oblasti, ktoré sú zvýhodnené oproti ostatným, s cieľom podporiť investičné zámery na podporu koncepcie Priemyslu 4.0. Podmienkou na poskytnutie regionálnej investičnej pomoci v Technologických centrách a Centrách podnikových služieb je určený minimálny násobok priemernej hrubej mesačnej mzdy vyplácanej zamestnancom prevádzkarne v porovnaní s priemernou nominálnou mesačnou mzdou v hospodárstve Slovenskej republiky v okrese realizácie investičného zámeru.

---

¹¹ Zákon č. 57/2018 Z. z. o regionálnej investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- vytvorenie lepšie platených kvalifikovaných pracovných miest na základe investičnej pomoci,
- uzavreté investičné projekty – v priebehu roka 2018 uzavrela Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (ďalej len „SARIO“) 26 investičných projektov, ktorých realizácia má potenciál vytvoriť takmer 4180 nových priamych pracovných miest a sumárna výška investícií by mala dosiahnuť 319 mil. eur. Až v 14 prípadoch išlo o zriadenie nových prevádzok, v 12 prípadoch o expanzné projekty etablovaných spoločností,
- v roku 2018 agentúra SARIO úspešne ukončila v okresoch východného Slovenska 8 investičných projektov (z toho až 6 v najmenej rozvinutých okresoch) a v okresoch stredného Slovenska 12 projektov (z toho polovicu, t. j. 6, v najmenej rozvinutých okresoch),
- na atraktivitu slovenského podnikateľského prostredia poukazuje aj počet aktívnych, resp. rozpracovaných investičných projektov. K 31. decembru 2018 má agentúra SARIO zaregistrovaných a rozpracovaných 70 investičných projektov, v celkovom objeme takmer 2,7 mld. eur a s potenciálom vytvoriť viac ako 24 000 nových pracovných miest,
- ku koncu roka 2018 evidovala agentúra SARIO rozpracovaných 34 investičných projektov, pri ktorých investori okrem iného zvažujú aj najmenej rozvinuté okresy (48,6% z celkového počtu). Tieto investície, v odhľadovanej výške 1,8 mld. eur, majú potenciál vytvoriť až 12 400 nových pracovných miest.

2. Podpora zvyšovania cieleného a individualizovaného poskytovania verejných služieb zamestnanosti a zvyšovania efektívnosti a účinnosti aktívnych opatrení na trhu práce

V prípade ak sa občan stane nezamestnaným je úlohou **aktívnej politiky trhu práce** (ďalej len „AFTP“) vytvárať predovšetkým priestor pre uľahčenie a urýchlenie prechodu nezamestnaných občanov do pracovného procesu, resp. do začatia samostatnej zárobkovej činnosti a prostredníctvom špecifických programov udržiavať a zvyšovať schopnosť ľudí pracovať a nájsť si svoje miesto na trhu práce. V rámci AFTP sa realizujú a podporujú opatrenia, programy, projekty a aktivity, ktoré uľahčujú integráciu a reintegráciu uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „UoZ“), najmä znevýhodnených na trhu práce, prostredníctvom **aktívnych opatrení trhu práce** (ďalej len „AOTP“).

Pri všetkých 46 úradoch boli **vytvorené jednotné kontaktné miesta**, ktoré sú vykonávané prostredníctvom oddelení služieb občanom; poskytované sú kvalitné informačno-poradenské služby v oblasti výberu zamestnania, zmeny zamestnania, adaptácie zamestnanca, možnostiach zamestnania v SR, v zahraničí, o spôsobe uchádzania sa o prácu, možnostiach a podmienkach účasti na nástrojoch AOTP. Zavedený bol intenzívny a individuálny prístup v práci s DN UoZ - od 1. februára 2017 sa v rámci interného motivačného **NP „Zvýšenou aktivitou k zamestnaniu“** vykonáva segmentácia (aj so zohľadnením veku UoZ a dĺžky jeho vedenia v evidencii) a profilácia na základe individuálneho posúdenia DN UoZ a podľa výsledku profilácie sú jednotlivým UoZ odporúčané a poskytované adekvátne služby a pridelované aktivačné opatrenia.

Informačné a poradenské služby (ďalej len „IaPS“) v priebehu roka 2018 predstavovali dôležitú súčasť ovplyvňovania trhu práce súvisiacu so sprostredkovaním zamestnania. Všetkým klientom úradov boli poskytované individuálnou alebo skupinovú formou. IaPS boli v roku 2018 poskytnuté 225 954 klientom, z toho bolo 122 834 žien (54,36%) a 103 120 mužov (45,64%). Z celkového počtu klientov bolo 3 918 občanov

so zdravotným postihnutím (1,73%). Z hľadiska veku najvyšší podiel tvorili klienti vo veku 25-30 rokov (12,18%) v počte 27 523 klientov, z hľadiska dĺžky evidencie najvyšší podiel (38,69%) tvorili klienti s dĺžkou evidencie 0-3 mesiace v počte 87 413. Z hľadiska vzdelania najvyšší podiel (27,61%) tvorili klienti so základným vzdelaním, v počte 62 377. Zvýšený dôraz sa kládol na poskytovanie služieb, ktoré boli klientom poskytované už pri prvej návšteve úradu, pri informovaní o zaradení do evidencie UoZ, následne pri podávaní žiadosti o zaradenie do evidencie UoZ a pod., ako aj pri plánovaných návštevách UoZ resp. podľa potreby či už individuálnou formou alebo skupinovú formou. V roku 2018 bolo poskytnutých celkovo 906 396 IaPS, z toho individuálnou formou 477 299 (52,66%) a skupinovú formou 429 097 (47,34%).

Odborné poradenské služby (ďalej len „OPS“) sú zamerané na ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa UoZ, vytváranie súladu medzi osobnostnými predpokladmi UoZ a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, sociálnu a pracovnú adaptáciu UoZ:

- a) zisťovaním osobnostných predpokladov, schopností UoZ a zhodnotením jeho kompetencií,
- b) vypracovaním individuálneho akčného plánu na podporu pracovného uplatnenia znevýhodneného UoZ,
- c) diagnostikovaním a rozpoznaním prekážok vstupu na trh práce,
- d) vytvorením osobnostného profilu UoZ na určenie aktivít, opatrení a služieb potrebných na jeho začlenenie na trh práce.

V roku 2018 poskytovalo OPS 349 interných odborných poradcov. **V priemere poskytol jeden odborný poradca v roku 2018 služby pre 173 UoZ.** Tento pomer **oproti roku 2017** (kedy jeden poradca poskytol OPS priemerne 386-im UoZ) **klesol, čo umožnilo poskytovanie intenzívnejšej a dlhodobejšej individuálnej poradenskej podpory pre konkrétneho UoZ.** V roku 2018 boli pre UoZ poskytnuté OPS aj prostredníctvom externých dodávateľov, a to v rámci NP „**Podpora individualizovaného poradenstva pre dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie**“. Jedna z aktivít predmetného projektu je určená pre DN UoZ, ktorí nemajú predstavu o svojom uplatnení sa na trhu práce alebo ktorí z objektívnych dôvodov potrebujú zmeniť svoje pracovné zameranie a je k tomu nevyhnutná poradenská podpora formou bilancie kompetencií. Poradenský proces je zameraný na pomoc pri hľadaní profesijného smerovania a rozvoji zručností pri riadení vlastnej kariéry. Realizácia tejto aktivity začala v decembri 2018, a preto bolo do nej v roku 2018 zaradených iba 309 DN UoZ. V roku 2018 bolo klientom poskytnutých celkovo 432 752 OPS (242 002 poskytnutých OPS v roku 2017). Výrazný nárast počtu poskytnutých služieb oproti roku 2017 súvisí so zintenzívnením poskytovaných individualizovaných služieb (navýšením personálnych kapacít odborných poradcov na úradoch) a poskytovaním komplexných, dlhodobých poradenských programov prostredníctvom národných projektov.

V rámci AOTP z hľadiska podpory vytvárania pracovných miest **príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť** napomáha vstupu UoZ na otvorený trh práce ako samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO). Príspevok môže úrad poskytnúť UoZ, ktorí budú prevádzkovať živnosť podľa živnostenského zákona a vykonávať poľnohospodársku výrobu vrátane hospodárenia v lesoch podľa zákona o súkromnom podnikaní občanov. Príspevok má fakultatívny charakter. V roku 2018 bolo prostredníctvom tohto príspevku podporených 2 123 UoZ, čo je o 544 menej, ako v roku 2017, kedy bolo podporených 2 667 pracovných miest na samozamestnanie. Celková čerpaná suma v roku 2018 je 9 063 813 eur, čo je o 479 429 eur menej, ako v roku 2017. V rámci štruktúry znevýhodnených UoZ zaradených na toto AOTP pozitívnym javom je, že uvedený príspevok AOTP v roku 2018 z celkového počtu 2 123 vytvorených PM tvorilo 701 DN UoZ a 924

občanov, ktorí najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie UoZ nemali pravidelne platené zamestnanie, 192 občanov nad 50 rokov a 151 absolventov.

Príťažlivým a zaujímavým pre zamestnávateľov je aj **príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného UoZ**, čoho dôkazom je nezanedbateľný počet novovytvorených pracovných miest zamestnávateľmi. Prostredníctvom tohto opatrenia štát priamo stimuluje tvorbu nových pracovných miest na Slovensku, čo sa v konečnom dôsledku prejavuje pozitívnym vplyvom, predovšetkým na regionálny rozvoj. Príspevok sa poskytuje zamestnávateľovi, ktorý prijme znevýhodneného UoZ do pracovného pomeru na vytvorené pracovné miesto. Ide o univerzálny, široko koncipovaný príspevok na podporu zamestnávania znevýhodnených UoZ, ktorí sú vedení v evidencii UoZ najmenej 3 mesiace a poskytuje sa na úhradu časti celkovej ceny práce. V roku 2018 bolo s využitím tohto príspevku zaradených 1 383 znevýhodnených UoZ, z toho 542 mužov a 841 žien. Finančné prostriedky boli v roku 2018 čerpané v celkovej výške 6 160 863 eur. Oproti roku 2017 bol zaznamenaný pokles o 1 316 znevýhodnených UoZ a nárast čerpania finančných prostriedkov o 353 677 eur vzhľadom k tomu, že mnohé NP realizované v tomto období sú zamerané najmä pre túto skupinu UoZ a výšky príspevkov určené pre zamestnávateľov sú pozitívnejšie. Z celkového počtu UoZ zaradených do pracovného procesu tvorili občania, ktorí najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie UoZ nemali pravidelne platené zamestnanie v počte 775. **Vďaka tomuto opatreniu sa podarilo uplatniť na trhu práce práve najviac zraniteľným sociálnym skupinám nezamestnaných osôb.**

Ďalším príspevkom, ktorý mohli zamestnávateľia využiť je **príspevok na podporu regionálnej a miestnej zamestnanosti**. Poskytuje sa zamestnávateľovi, ktorým je obec alebo samosprávny kraj, a/alebo právnická osoba, ktorej zakladateľom alebo zriaďovateľom je obec alebo samosprávny kraj, na zamestnávanie znevýhodnených UoZ starších ako 50 rokov, alebo UoZ ktorí dosiahli nižšie ako stredné odborné vzdelanie, alebo dlhodobo nezamestnaných UoZ, vedených v evidencii najmenej tri mesiace, ak pracovný pomer je dohodnutý najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času. Týmto príspevkom bolo v roku 2018 podporených 3 788 znevýhodnených UoZ, čo bolo o 174 viac ako v roku 2017, z toho 1 874 občanov starších ako 50 rokov a 2 387 dlhodobo nezamestnaných občanov. Na príspevok na podporu regionálnej a miestnej zamestnanosti bolo k 31. decembra 2018 vyčerpaných spolu 15 071 792,37 eur.

- V rámci AOTP sa poskytujú **príspevky podporujúce pracovnú mobilitu**:
- **Príspevok na podporu mobility za prácou** sa poskytuje UoZ ako úhrada časti výdavkov na bývanie súvisiacich so zmenou trvalého pobytu alebo prechodného pobytu o najmenej 50 kilometrov v súvislosti so získaním zamestnania najmenej na 6 mesiacov. V roku 2018 bolo prijatých 622 žiadostí na podporu mobility za prácou, z ktorých bolo schválených 92 %. Príspevkom bolo podporených celkom 629 žiadateľov, z toho 260 mužom (41,33 %) a 369 ženám (58,66 %) v celkovej poskytnutej sume finančných prostriedkov 1 122 177 eur. V porovnaní s rokom 2017 celkový počet žiadateľov klesol v roku 2018 o 214 a celková poskytnutá suma finančných prostriedkov sa znížila o 114 476 eur.
  - **Príspevok na dopravu do zamestnania** môže úrad poskytnúť zamestnávateľovi na základe uzatvorenej dohody, ak zamestnávateľ zabezpečuje každodenne dopravu zamestnancov do zamestnania a späť z dôvodu, že hromadnými dopravnými prostriedkami nie je doprava preukázateľne vykonávaná vôbec, alebo v rozsahu zodpovedajúcom potrebám zamestnávateľa. Zamestnávateľia sa v roku 2018, oproti roku 2017, výraznejšie zaujímali o využívanie tohto opatrenia na udržanie zamestnanosti.

Príspevok na dopravu do zamestnania bol poskytnutý na zabezpečenie dopravy na pracovisko z miesta bydliska pre 153 zamestnancov. Čerpanie finančných prostriedkov na tento príspevok bolo vo výške 57 117 eur. Medziročne narástol počet o 65 prepravovaných zamestnancov a celková čerpaná výška finančných prostriedkov vzrástla o 37 066 eur.

- **Príspevok na presťahovanie za prácou** sa poskytuje UoZ ako úhrada časti výdavkov na bývanie a nákladov na presťahovanie súvisiacich so zmenou trvalého pobytu o najmenej 70 kilometrov v súvislosti so získaním zamestnania najmenej na 6 mesiacov. Príspevok sa začal poskytovať od roku 2018. V roku 2018 bolo prijatých 121 žiadostí o príspevok na presťahovanie za prácou, z ktorých bolo schválených 93% žiadostí. V roku 2018 bolo príspevkom na presťahovanie za prácou podporených celkom 108 žiadateľov, v celkovej poskytnutej sume finančných prostriedkov 105 359 eur.

Na podporu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím sú určené osobitné AOTP (viď príloha č. 2):

- Príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska,
- Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti,
- Príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní,
- Príspevok na činnosť pracovného asistenta,
- Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov.

Okrem štandardných nástrojov zameraných na podporu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím sú UoZ so zdravotným postihnutím začlenení v rámci skupiny znevýhodnených UoZ podľa § 8 zákona o službách zamestnanosti do všetkých NP, ktorých sa v roku 2018 zúčastnilo 2 563 občanov so zdravotným postihnutím.

Osobitné postavenie v systéme týchto AOTP majú **programy a projekty podľa § 54 zákona o službách zamestnanosti**¹². Projekty a programy sú financované zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu a spolufinancované zo štátneho rozpočtu alebo sú financované zo štátneho rozpočtu alebo z iných zdrojov.

Realizované boli napr.

- NP „Šanca na zamestnanie“,
- NP „Chceme byť aktívni na trhu práce“,
- NP „Cesta na trh práce“, NP „Cesta na trh práce 2“, NP „Cesta z kruhu nezamestnanosti“
- NP „Reštart – Príležitosť pre dlhodobo nezamestnaných vrátiť sa na trh práce“
- NP „Zapojenie nezamestnaných do obnovy kultúrneho dedičstva - 2“
- NP „Umiestňovanie dlhodobo nezamestnaných občanov na trhu práce s využitím neštátnych služieb zamestnanosti“.

Bližšie informácie o spomenutých národných projektoch sú uvedené v prílohe č. 3 Informácie.

AOTP napomáhajú aj rozvoju podnikania a samostatnej zárobkovej činnosti, podporujú rast vzdelanostnej úrovne a odborných spôsobilostí UoZ aj zamestnancov, podporujú vytváranie nových pracovných miest a udržiavanie existujúcich a zamestnancov na týchto podporovaných pracovných miestach, ako aj podporou investičnej pomoci investorom. Každé AOTP má svoje špecifiká a osobitné využitie, preto je možné porovnanie jednotlivých opatrení len vybranými ukazovateľmi. Zároveň je porovnávané aj uplatňovanie AOTP medzi jednotlivými úradmi v rámci Slovenska. Niektoré

¹² Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

AOTP majú aj svoju regionálnu dimenziu (závislosť výšky a dĺžky príspevku na miere nezamestnanosti) a tiež iné osobitosti (napr. závislosť výšky príspevku na právnej forme a predmete činnosti zamestnávateľa, na miere poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť u osôb so ZP a pod.). Vo všeobecnosti je potrebné uviesť, že AOTP a v ich rámci poskytované finančné príspevky sú z makroekonomického hľadiska len doplnkovým prostriedkom zmierňovania nerovnováhy na pracovnom trhu v SR. Nie sú rozhodujúcim generátorom pracovných miest. Tým sú jednoznačne podniky a zamestnávateľia vo všetkých sférach a odvetviach hospodárstva, vo verejnej správe i v treťom sektore. Vývoj priemernej miery evidovanej nezamestnanosti, výdavkov na AOTP, HDP a podiel výdavkov na AOTP na HDP za obdobie rokov 2010 až 2018 dokumentuje nižšie uvedená tabuľka.

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Priemerná miera evidovanej nezamestnanosti (z disponibilných UoZ)	12,48%	13,16%	13,59%	14,11%	12,79%	11,50%	9,48%	7,06%	5,42%
Výdavky na AOTP (skutočné čerpanie v €)	186 460 222	162 313 830	141 966 321	127 325 813	129 284 014	135 033 734	171 605 120	165 167 593	184 117 850
HDP v bežných cenách (v mil. EUR)	67 387,00	70 420,00	72 420,00	73 835,00	75 560,00	78 686,00	80 958,00	83 913,30	84 020,00
Podiel výdavkov na AOTP na HDP	0,277%	0,230%	0,196%	0,172%	0,171%	0,172%	0,212%	0,197%	0,219%

K plneniu cieľov NRS prispieva aj **nastavenie podmienok v oblasti pracovnoprávných vzťahov**. V tejto oblasti boli v hodnotenom období v záujme ochrany a zabezpečenia dôstojných pracovných podmienok spĺňajúcich Európske štandardy a s prihliadnutím na pozitívne makroekonomické ukazovatele SR **novelou Zákonníka práce** vykonané viaceré opatrenia, ktoré majú pozitívne sociálne vplyvy z dôvodu zvýšenia a **rozšírenia právnych nárokov zamestnancov na mzdu za nočnú prácu, prácu vo sviatok, v sobotu a v nedeľu, ak v tieto dni budú pracovať**. Súčasne bolo účelom zabrániť zneužívaniu prác vykonávaných „na dohodu“ na výkon prác najmä počas sobôt, nedeľ, vo sviatok ale aj v noci. Každoročným zvyšovaním minimálnej mzdy sa zlepšuje ekonomická situácia zamestnancov, ktorí pracujú za mzdu na tejto úrovni a prispieva k zlepšeniu celkovej finančnej situácie rodín na Slovensku, najmä v zaostalejších regiónoch.

Taktiež **zavedenie inštitútu príspevku na rekreáciu pre pracujúcich** obyvateľov Slovenska môže ovplyvniť ich životnú úroveň a má pozitívny vplyv najmä na ekonomicky aktívnych obyvateľov SR dosahujúcich nižší disponibilný príjem, ktorí si doteraz nemohli dovoliť ani jednu rekreáciu ročne. Títo obyvatelia vrátane ich najbližších rodinných príslušníkov si tak môžu dovoliť aspoň jednu rekreáciu ročne potrebnú na regeneráciu fyzických a psychických síl a zvýšenie kvality ich života.

Z hľadiska podpory celoživotného vzdelávania bola v roku 2018 Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pripravená výzva pre **NP „Systém overovania kvalifikácií v SR“**. Výzva bola vyhlásená 15. mája 2019 a prijímateľom projektu je Štátny inštitút odborného vzdelávania, viac referencií na [linku](#). Cieľom projektu

je komplexné nastavenie systému overovania kvalifikácií a výsledkov predchádzajúceho neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa. Tento systémový nástroj je kľúčový z hľadiska celoživotného vzdelávania, nakoľko poskytuje možnosť pre občanov nechať si validovať vzdelanie, ktoré nadobudli počas svojho života rôznymi cestami a spôsobmi. Do veľkej miery ho možno považovať za systémový prvok, ktorý odstráni bariéry v prístupe na trh práce nie len pre ohrozené skupiny, ale aj pre nízko kvalifikovaných občanov.

3. Podpora zamestnanosti mladých ľudí

Podpora šancí mladých ľudí uplatniť sa na trhu práce patrí dlhodobo medzi priority a zdôrazňuje nevyhnutnú potrebu podpory plynulého vstupu mladých ľudí na trh práce a taktiež lepšie prepojenia potrieb hospodárskej praxe so vzdelaním absolventov škôl.

Cielené nástroje AOTP zamerané na mladých ľudí sa premietli aj vo **zvyšovaní miery zamestnanosti a znižovaní miery nezamestnanosti osôb vo veku 15-24 rokov**. Podľa údajov Štatistického úradu Slovenskej republiky výberového zisťovania pracovných síl v roku 2018 špecifická miera zamestnanosti mladých ľudí (vo veku 15 - 24 rokov) dosiahla priemernú úroveň 27,5 % a bola o 0,6 p. b. vyššia ako v roku 2017. V rovnakom období sa miera nezamestnanosti mladých ľudí vo veku 15 - 24 rokov medziročne znížila o 4,0 p. b. na 14,9 %. Podľa údajov Eurostatu v roku 2018 bola miera NEET vo veku 15 – 24 rokov (podiel mladých ľudí, ktorí nie sú ani v zamestnaní, ani vo vzdelávaní a odbornej príprave v %) v SR na úrovni 10,2 %. V porovnaní s priemerom EÚ 28 (9,2%) bola jej úroveň vyššia o 1,0 p. b., avšak medziročný pokles jej úrovne v SR v porovnaní s priemerom EÚ 28 bol rýchlejší (v SR poklesla o 1,9 p. b. a priemer EÚ 28 bol o 0,1 p.b.).

AOTP zamerané na podporu zamestnateľnosti a zamestnanosti **mladých ľudí do 29 rokov**, prispeli k **výraznému zlepšeniu situácie** tejto cieľovej skupiny na trhu práce. Podľa štatistických údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „Ústredie PSVR“) sa k 31. marcu 2019 v evidencii UoZ nachádzalo **20 615** mladých ľudí do 25 rokov a **18 870** mladých ľudí od 25 do 29 rokov, t. j. **39 485 UoZ do 29 rokov** (podiel 23,26% na celkovom počte UoZ). Tento počet vyjadruje **medziročný pokles nezamestnanosti** mladých ľudí do 29 rokov o **10,07%** (43 902 UoZ k 31. marcu 2018).

Podľa štatistických údajov Eurostatu sa v roku 2018 **nezamestnanosť** mladých ľudí v SR vo vekovej kategórii **15 – 24 rokov** pohybovala na úrovni **14,9%** čo je pod priemerom EÚ28 (15,2%). Vo vekovej skupine **15 – 29 rokov** bola nezamestnanosť mladých ľudí na úrovni **11%** čo je pod priemerom EÚ28 (12%). **Zamestnanosť** mladých ľudí vo veku **od 20 do 29 rokov** bola v roku 2018 na úrovni **61,4%** čo je pod priemerom EÚ28 (64,8%).

Nižšie uvádzame prehľad AOTP pre mladých ľudí do 29 rokov, ktoré sa realizujú s cieľom podporiť včasnú intervenciu a aktiváciu a integráciu na trh práce. Uvedené **AOTP sa implementujú v súlade s Odporúčaním Rady (EÚ) o zavedení záruky pre mladých ľudí** (2013/C 120/01), s Národným plánom implementácie Záruky pre mladých ľudí v SR a s Prioritnou osou 2 Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí OP EŽ.

- V súlade so zákonom o službách zamestnanosti sa poskytuje
- **príspevok na vykonávanie absolventskej praxe** s cieľom získania odborných zručností a praktických skúseností u zamestnávateľa, ktoré zodpovedajú dosiahnutému stupňu vzdelania absolventa školy v rámci absolventskej praxe absolventa školy. V roku 2018 bolo na absolventskú prax zaradených 4 154 UoZ.
  - **príspevok na podporu vytvorenia pracovného miesta v prvom pravidelne platenom**

zamestnaní, a to zamestnávateľovi, ktorý na vytvorené pracovné miesto prijme UoZ do 29 rokov, ktorý dovtedy nemal pravidelne platené zamestnanie. V roku 2018 bolo v rámci tohto príspevku podporených 632 UoZ.

Podľa § 54 zákona o službách zamestnanosti sa realizujú **viaceré NP zamerané na mladých** (bližšie informácie sú uvedené v prílohe č. 4) a to NP „Praxou k zamestnaniu“, NP „Absolventská prax štartuje zamestnanie“, NP „Úspešne na trhu práce“, NP „Šanca pre mladých“, NP „Vzdelávanie mladých UoZ“, NP „Reštart pre mladých UoZ“, NP „Vybrané AOTP pre mladých UoZ“, NP „Reštart pre mladých UoZ 2“.

Od začiatku roka 2016 sa realizuje **NP „Spoločne hľadáme prácu“**, ktorého cieľom je zlepšenie postavenia UoZ ako aj znevýhodnených UoZ, zvýšenie zamestnateľnosti, zlepšenie prepojenia verejných a neverejných služieb zamestnanosti a spolupráce so zamestnávateľmi. Bližšie informácie o tomto projekte, ako aj ďalších aktivitách sú uvedené v prílohe č. 5.

Implementačná agentúra MPSVR SR vyhlásila v polovici roka 2017 **výzvu na predkladanie dopytovo orientovaných projektov** s názvom „**Aktivizácia a podpora mladých NEET**“. Cieľom výzvy bolo podporiť nezamestnaných a neaktívnych mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, nepokračujú v procese vzdelávania, ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave (NEET). Podpora mladých ľudí sa realizovala najmä ich vyhľadávaním, aktivizáciou a motivovaním k zapojeniu sa do vzdelávania alebo odbornej prípravy alebo k hľadaniu a následnému vstupu do zamestnania. V rámci výzvy bolo v realizácii **6 projektov**.

NP „IT Akadémia - vzdelávanie pre 21. storočie“ s alokáciou 20,6 mil. eur podporuje rozvoj IT sektoru zmenami v systéme vzdelávania na základných školách, stredných školách a vysokých školách a to hlavne zvýšením kvality informatického vzdelávania, matematického, prírodovedného a technického vzdelávania so zameraním na informačné komunikačné technológie, motiváciou žiakov a študentov k štúdiu informatiky a informačno-komunikačných technológií a rozvojom vedeckých kompetencií žiakov a študentov. Cieľom projektu je vytvorenie modelu vzdelávania a prípravy mladých ľudí pre aktuálne a perspektívne potreby vedomostnej spoločnosti a trhu práce so zameraním na informatiku a informačné komunikačné technológie. Realizácia projektu prebieha od septembra 2016 a k dnešnému dňu sa do projektu zapojilo 29 690 žiakov základných a stredných škôl, 1 293 vysokoškolských študentov a vytvorilo sa 25 partnerstiev prepájajúcich vysoké školy a podnikovú sféru.

K zamestnanosti mladých ľudí taktiež prispieva aj **dopytovo orientovaná výzva „Vysoká škola pre prax“** vyhlásená v decembri 2018 s alokáciou 15 mil. eur zameraná na tvorbu a inováciu bakalárskych profesijne orientovaných študijných programov.

V novembri 2016 vyhlásil Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky otvorenú **výzvu na predkladanie dopytovo orientovaných projektov** zameranú na podporu celoživotného vzdelávania v celkovej alokácii 26 mil. eur (zdroje EÚ) s názvom „**NedisKVALIFIKUJ SA!**“. Táto výzva sa v rámci svojich oprávnených aktivít zameriavala na tvorbu a realizáciu vzdelávacích programov na rozvoj kompetencií dospelých v súlade s požiadavkami trhu práce, na podporu partnerstiev so zamestnávateľmi a profesijnými organizáciami, zamestnávateľskými zväzmi, asociáciami a komorami pri tvorbe, inovácii a realizácii vzdelávania; na podporu vzdelávacích programov na doplnenie základného a/alebo nižšieho stredného vzdelania. K 17. októbru 2018 bolo podporených 118 projektov v celkovej výške 17 644 969,58 eur (zdroj EÚ).

NP „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy s alokáciou za EÚ zdroj 27,5 mil. eur, ktorý prebieha od roku 2016 a sleduje plošnú implementáciu systému duálneho vzdelávania do všetkých vhodných učebných a študijných odborov, prehĺbenie prepojenia vzťahu zamestnávateľ – stredná škola – žiak v rámci systému duálneho vzdelávania, vytvorenie jednotného informačného prostredia pre systém duálneho vzdelávania a elektronizácia procesov implementácie a príprava inštruktorov, majstrov a učiteľov na plnenie uvedených úloh.

Z hľadiska **preventívno-poradenskej činnosti pre základné a stredné školy – voľba povolania** je v záujme zvyšovania zamestnanosti považované za dôležité **poradenstvo pre žiakov základných a stredných škôl**, ktoré je realizované prostredníctvom informačných a poradenských služieb pri voľbe povolania poskytovaných úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny. Informačné a poradenské služby pri voľbe povolania pre žiakov základných škôl sú obsahovo zamerané najmä na oboznámenie žiakov s charakteristikou povolání a s predpokladmi a požiadavkami na výkon určitého povolania prostredníctvom programovej aplikácie internetového sprievodcu trhu práce. Informačné a poradenské služby pri voľbe povolania pre žiakov stredných škôl sú zamerané najmä na poskytovanie informácií o profesiách požadovaných na trhu práce, o komunikácii s potenciálnymi zamestnávateľmi, o službách poskytovaných úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny. Informačné a poradenské služby pri voľbe povolania boli v roku 2018 poskytnuté 16 452 žiakom, z toho bolo 6 154 žiakov základných škôl (37,40 %) a 10 298 žiakov stredných škôl (62,60 %). Tieto služby boli poskytnuté 422 školám, z toho bolo 222 základných škôl a 200 stredných škôl.

V rámci informačných a poradenských služieb pri voľbe povolania boli v roku 2018 organizované burzy informácií pre žiakov základných škôl. Ich hlavným cieľom bolo najmä zvýšenie záujmu o remeselné a technické povolania v súvislosti s ich nedostatkom na trhu práce. Zrealizovaných bolo 24 búrz informácií, ktoré zorganizovalo celkovo 20 úradov. Búrz informácií sa v roku 2018 zúčastnilo celkovo 201 základných škôl a 20 361 žiakov základných škôl. Na burzách informácií sa prezentovalo celkom 330 stredných škôl a 76 zamestnávateľov.

V roku 2018 sa konalo podujatie s názvom **Vzájomné učenie: implementácia odporúčania Cesty zvyšovania úrovne zručností**. Podujatie na Slovensku otvorilo druhú sériu workshopov vzájomného učenia sa, do ktorého sú zapojené spolu so Slovenskom aj Česká republika, Portugalsko, Holandsko, Fínsko a Belgicko. Druhá fáza seminárov nasledovala úspešnú realizáciu prvej série podujatí, na ktorej sa zúčastnili Bulharsko, Grécko, Španielsko, Taliansko, Poľsko a Chorvátsko. Tieto krajiny počas podujatí navrhli národné stratégie pre implementáciu odporúčania Rady EÚ Cesty zvyšovania úrovne zručností. Odporúčanie známe aj pod názvom Upskilling Pathways (Cesty zvyšovania úrovne zručností) vychádza z rovnomennej iniciatívy Európskej komisie, pričom bolo prijaté Radou EÚ v decembri 2016 počas slovenského predsedníctva Rady EÚ.

V rámci Programu rozvoja vidieka SR (ďalej len „PRV“) je **podpora zamestnávania mladých ľudí** zameraná na „**Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov**“. V rámci tohto podopatrenia sa poskytuje finančná podpora mladým začínajúcim podnikateľom do 40 rokov veku na rozbehnutie svojho podnikania v poľnohospodárskej prvovýrobe. Pri výbere v rámci 1. výzvy boli bodovo zvýhodnení žiadatelia, ktorí boli počas posledných 3 rokov pred predložením projektu min. 2 roky vedení v evidencii nezamestnaných alebo sú čerstvými absolventmi. Alokácia na podopatrenie v rámci PRV je vo výške 48 mil. eur. K 31. decembru 2018 bolo

schválených a následne zazmluvnených 486 žiadostí začínajúcich farmárov v celkovej výške 24,3 mil. eur.

K ostatným podporným opatreniam PRV, ktoré napomáhajú plneniu NRS patrí aj **vzdelávanie, poradenstvo a zvýhodnená investičná podpora do poľnohospodárskej prvovýroby pre mladých poľnohospodárov**, ako aj uplatňovanie sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní pri relevantných podopatreniach zo strany obcí v podobe podpory zamestnanosti mladých ľudí.

4. Podpora rovnováhy medzi rodinným a pracovným životom

Podpora zosúladzovania rodinného a pracovného života je kľúčovou súčasťou politik sociálneho začlenenia a znižovania chudoby. Ide najmä o súbor rôznych opatrení, medzi ktorými hrajú kľúčovú úlohu najmä fungujúce služby starostlivosti o deti, nárok na rodičovskú a materskú dovolenku, pružný pracovný čas, domáca práca, dostupnosť sociálnych služieb a pod.

S účinnosťou od 1. marca 2017 sa **novelizáciou zákona o sociálnych službách začlenila služba** na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života v **zariadeniach starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa do systému sociálnych služieb**. Vytvorili sa tak podmienky pre jednotný rámec poskytovania tejto sociálnej služby. Služba na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života sa poskytuje terénou formou (opatrovateľ detí poskytujúci starostlivosť o dieťa v domácom prostredí dieťaťa), alebo ambulatnou formou sociálnej služby (opatrovateľ detí poskytujúci starostlivosť o deti vo svojom domácom prostredí, v účelovo vyčlenenom priestore zamestnávateľa rodiča alebo v zariadení starostlivosti o deti). S účinnosťou od 1. januára 2018 sa pozitívne upravili právne podmienky na poskytovanie tejto sociálnej služby pre poskytovateľov, a to najmä z hľadiska prevádzkových podmienok. Rozšíril sa okruh rodičov, ktorí sa ocitli v sociálnych situáciách vyžadujúcich si pomoc a podporu so starostlivosťou o dieťa, pričom však samotný zmysel sociálnej služby – podpora zosúladzovania rodinného a pracovného života zostáva zachovaný, vymedzil sa maximálny čas poskytovania starostlivosti o dieťa v zariadeniach starostlivosti o deti do troch rokov veku do 31. augusta bezprostredne nasledujúceho po dovŕšení troch rokov dieťaťa, zvýšil sa počet detí, ktorým možno poskytovať službu na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života terénou formou sociálnej služby, a to z doterajšieho počtu 3 detí na 4 deti jedným opatrovateľom detí, pričom výnimka v prípade súrodencov zostáva zachovaná. Oprávnenie poskytovať sociálnu službu vzniká odo dňa zápisu do registra poskytovateľov sociálnych služieb, ktorý vedie príslušný vyšší územný celok a skúma preukazovanie priestorových, hygienických, personálnych, materiálnych i finančných podmienok na poskytovanie sociálnej služby. V súčasnosti je registrovaných 208 zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa s kapacitou 3 527 miest.

Podľa údajov EU SILC v EU28 sa v roku 2017¹³ poskytovala formálna starostlivosť v zariadeniach 34 % detí do 3 rokov veku. Na Slovensku je využívanie takejto starostlivosti dlhodobo veľmi nízke. **Na základe národných zdrojov je zrejmé, že v roku 2018**

¹³ Za EU 28 zatiaľ nie sú dostupné údaje za rok 2018.

využívalo zariadenia formálnej starostlivosti až 7% detí vo veku mladšom ako 3 roky.¹⁴

V júli 2018 bola v rámci IROP vyhlásená výzva na predkladanie projektových zámerov **na podporu a rozvoj služieb starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa na komunitnej úrovni**, s alokáciou 13 484 458 eur. V rámci tejto výzvy bolo predložených 68 projektových zámerov v sume 22 166 410 eur. Výzva na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok na podporu a rozvoj služieb starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa na komunitnej úrovni bola vyhlásená novembri 2018, s alokáciou 13 484 458 eur.

Jedným z nástroj na podporu zosúladenia rodinného a pracovného života je aj **príspevok na starostlivosť o dieťa**, ktorý bol zavedený v roku 2009 na základe legislatívneho rámca¹⁵, ktorého účelom je poskytovanie príspevku na starostlivosť o dieťa do troch rokov veku dieťaťa alebo do šiestich rokov veku dieťaťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom. Týmto nástrojom štát prispieva rodičovi na úhradu výdavkov vynaložených na starostlivosť o dieťa. **V roku 2018 bolo priemerne mesačne poskytnutý príspevok na starostlivosť o dieťa na 3 577 detí.**

V záujme riešenia **nedostatku miest v materských školách** v rámci predprimárneho vzdelávania bola v rámci IROP ešte koncom roka 2016 vyhlásená výzva na predkladanie žiadostí o nenávratný **finančný príspevok na zvýšenie kapacít infraštruktúry materských škôl**, s alokáciou 81 008 467 eur. Spolu bolo v rámci tejto výzvy predložených 312 žiadostí, v celkovej sume 77 117 714 eur a schválených 239 projektov v celkovej sume 61 201 338 eur. Z dôvodu vysokého dopytu zo strany žiadateľov bola následne koncom roka 2018 vyhlásená ďalšia výzva na zvýšenie kapacít infraštruktúry materských škôl, s alokáciou 14 045 798 eur. Prvé hodnotiace kolo danej výzvy bolo uzatvorené 30. apríla 2019.

V roku 2018 bola zároveň otvorená **dopytovo orientovaná výzva „Podpora zosúladenia rodinného a pracovného života“**, ktorej cieľom bolo pokračovať v dobrej praxi overenej v NP „Rodina a práca“. Výzva podporovala v menej rozvinutom regióne vytváranie efektívnych nástrojov pre začleňovanie matiek s malými deťmi (aj so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami) na trh práce najmä po návrate z rodičovskej dovolenky podporou flexibilných pracovných miest, a to vo forme dočasne vyrovnávacích opatrení. Podporované boli nasledujúce formy flexibilných pracovných miest: a) pracovný pomer na kratší pracovný čas, b) delené pracovné miesto, c) domácka práca a telepráca.

Uvedená dopytovo orientovaná výzva, ako pokračovanie pilotného NP „Rodina a práca“ sa stretla so záujmom žiadateľov, ale nastavenie výzvy a podmienok poskytnutia príspevku ho výrazne limitovali. Nastavenie výzvy a minimálnej výšky žiadaných finančných prostriedkov neumožňovalo zapojiť malé a stredné podniky, ak chceli obsadiť napr. iba jedno alebo dve pracovné miesta. Navyše, aj projekt s malým finančným objemom predstavoval pre žiadateľa neúmerne vysokú administratívnu záťaž. V rámci výzvy OP ĽZ dopytovo orientovaný projekt 2017/3.2.1/01 bolo v realizácii 28 projektov. Na situáciu reagoval **realizovaný NP „Zosúladenie rodinného a pracovného života“** realizovaný prostredníctvom Ústredia PSVR. Cieľom tohto projektu je zlepšenie podmienok

¹⁴ V roku 2018 bolo v materských školách zabezpečená starostlivosť o deti do 3 rokov veku až 8616 deťom a zároveň v zariadeniach starostlivosti o deti do troch rokov registrovaných v roku 2018 bola kapacita pre 3368 detí do troch rokov veku, t. j. ide celkovo o cca 11 984 detí, čo predstavuje cca 7% na celkovej populácii detí do troch rokov veku.

¹⁵ Zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

pre zosúladienie pracovného a rodinného života zvýšiť zamestnanosť osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien, ako aj osamelých rodičov starajúcich sa aspoň o jedno dieťa a ďalšie osoby, ktoré majú problémy pri zosúladiení rodinného a pracovného života kvôli starostlivosti o závislých členov rodiny resp. domácnosti. Zároveň je NP zameraný na podporu zamestnávateľov, ktorí realizujú opatrenie pomocou zosúladienia pracovného a rodinného života osobám z danej cieľovej skupiny prostredníctvom možnosti návratu na trh práce formou zamestnania. Projekt sa zameriava na podporu zamestnávateľov, ktorí umožnia osobám z danej cieľovej skupiny možnosť návratu na trh práce formou flexibilného pracovného miesta. Jeho **spustenie sa očakáva v II. polroku 2019.**

Ďalšou podporovanou aktivitou výzvy pre menej aj viac rozvinuté regióny bola **podpora flexibilných foriem starostlivosti o deti** (aj so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami) s cieľom zosúladienia rodinného a pracovného života. V rámci výzvy OP ĽZ dopytovo orientovaný projekt 2017/3.2.1/02 bolo v realizácii 13 projektov.

Od 1. mája 2017 nadobudla účinnosť novela zákona o sociálnom poistení¹⁶, ktorou bola zvýšená percentuálna sadzba materského **zo 70 % denného vymeriavacieho základu na 75 %**. Vplyvom predmetného opatrenia majú osoby počnúc uvedeným dátumom poberajúce materské nárok na približne 100 % čistého príjmu, ktorý dosahovali pred vznikom nároku.

K zosúladieniu rodinného a pracovného života prispieva aj **modernizácia Zákonníka práce**, ktorú sme stručne uviedli v kapitole 2.

K zlepšeniu možností zosúladienia rodinných a pracovných povinností taktiež prispeli zmeny, ktoré sa týkajú **úpravy podmienok poskytovania peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia** v zmysle zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia¹⁷ napr. zvýšenie podpory fyzických osôb, ktoré vykonávajú opatrovanie osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, podmienky osobnej asistencie. Bližšie informácie budú uvedené v nasledujúcej kapitole č.5.

V rámci poslednej výzvy na predkladanie projektových návrhov v kontexte štátnej dotačnej schémy MPSVR na podporu rodovej rovnosti bola vyzdvihnutá problematika zosúladienia pracovného a súkromného života ako jedna z troch hlavných oblastí podpory. Projekty z nej financované budú implementované v priebehu roka 2019.

5. Podpora prístupu ku kvalitným službám

V oblasti **prístupu ku kvalitným službám** malo poskytovanie sociálnych služieb nezastupiteľné miesto. Sociálne služby v SR sa od roku 2009 poskytujú v súlade so zákonom o sociálnych službách¹⁸, ktorý upravuje právne vzťahy a podmienky poskytovania sociálnych služieb, financovanie sociálnych služieb a dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb. V tejto oblasti sa v hodnotenom období prostredníctvom OP ĽZ 2014 – 2020 realizovalo niekoľko národných projektov, ktoré významne prispeli k rozvoju kvalitných sociálnych služieb.

V záujme podpory zotrvania ľudí odkázaných na pomoc inej fyzickej osoby sa naďalej

¹⁶ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

¹⁷ Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹⁸ Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

poskytovaním finančnej podpory obciam i neverejným poskytovateľom sociálnych služieb vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb na lokálnej úrovni vytvárajú zdrojové predpoklady na plnenie pôsobnosti obcí pri poskytovaní opatrovateľskej služby poskytanej v domácom prostredí (ďalej len "domáca opatrovateľská služba"). Zároveň sa odľahčuje výdavková časť rozpočtov obcí opakovanou finančnou podporou poskytovania domácej opatrovateľskej služby prostredníctvom zdrojov zo štrukturálnych fondov a to kombináciou dvoch foriem možnosti podpory, jednak formou dopytovo orientovaných projektov ako aj formou NP s celkovou výškou alokácie 63 mil. eur. **Projekty sú zamerané na rozvoj dostupnosti domácej opatrovateľskej služby a na zabezpečenie včasnej, efektívnej a cenovo dostupnej sociálnej služby** poskytovanej tak verejným, ako aj neverejným poskytovateľom opatrovateľskej služby za účelom podpory zotrvania ľudí odkázaných na pomoc inej osoby čo najdlhšie v ich prirodzenom rodinnom prostredí.

Po uplynutí doby implementácie predchádzajúceho NP „**Podpora opatrovateľskej služby**“ (ďalej len „NP POS“), ktorý sa realizoval v rokoch 2015 až 2018 možno konštatovať, že naplnil svoje stanovené ciele. Realizáciou NP sa podporilo poskytovanie opatrovateľskej služby 5 537 prijímateľom a na strane druhej sa podporili pracovné miesta pre opatrovateľov/opatrovateľky v počte 3 783.

MPSVR SR preto opätovne pristúpilo po ukončení NP POS k následnej podpore domácej opatrovateľskej služby.

Implementačná agentúra MPSVR SR vyhlásila v júni 2018 výzvu na predkladanie **dopytovo orientovaných projektov** s názvom "**Podpora opatrovateľskej služby**" s celkovou výškou alokovanej sumy 58 mil. eur na podporu min. 2 700 pracovných miest opatrovateľov/opatrovateľiek. Doba realizácie projektu bude 26 mesiacov. Výzva je určená tak pre verejných poskytovateľov ako aj neverejných poskytovateľov sociálnych služieb.

MPSVR SR zároveň podporuje zabezpečenie opatrovateľskej služby aj pomocou menšieho národného projektu s názvom „Podpora rozvoja a dostupnosti terénnej opatrovateľskej služby“ s celkovou výškou alokovanej sumy 5 mil. eur. Doba realizácie projektu bude 28 mesiacov, začiatok realizácie aktivít bol v máji 2019. Finančná podpora je zacielená na malé obce (verejných poskytovateľov) do 1 000 obyvateľov s nízkym rozpočtom, ktoré majú najväčšie problémy s poskytovaním opatrovateľskej služby z dôvodu nedostatku finančných zdrojov, ako aj nedostatku odborného personálu na zabezpečenie opatrovateľskej služby pomocou dopytovo orientovaných projektov. Okrem podpory výkonu približne 240 pracovných miest pre opatrovateľov/opatrovateľky sa NP podporia ďalšie aktivity, ako napr. vzdelávanie opatrovateľov/opatrovateľiek a samospráv v oblasti poskytovania domácej opatrovateľskej služby.

V súlade so špecifickým cieľom Národných priorít rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020 deinštitucionalizovať sociálne služby bol 1. augusta 2018 v nadväznosti na pilotný NP „**Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb**“ spustený NP „**Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – podpora transformačných tímov**“ (ďalej NP DI PTT). Hlavným cieľom NP DI PTT je synergická podpora prechodu sociálnych služieb z inštitucionálnej formy na komunitnú prostredníctvom podpory transformačných tímov pri tvorbe transformačných plánov konkrétnych veľkokapacitných zariadení pobytových a kombinovaných sociálnych služieb. Výsledkom tohto NP bude vytvorenie transformačných plánov pre konkrétne zariadenia sociálnych služieb nevyhnutných pre zabezpečenie synergie s IROP. Projekt je realizovaný v partnerstve implementačnej agentúry MPSVR SR a troch partnerských organizácií – Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, CEDA a Slovenská únia

podporovaného zamestnávania, ktorí poskytujú akreditované vzdelávacie programy, supervíziu a poradenstvo pri tvorbe transformačného plánu a príprave na prechod poskytovania sociálnej služby z inštitucionálnej na komunitnú úroveň. **V súčasnosti je do NP DI PTT úspešne zapojených 25 veľkokapacitných zariadení z celého územia SR.**

Jedným z **hlavných zámerov novely zákona o sociálnych službách**, účinnej od 1. januára 2018 bolo **zvýšenie objektívnosti, efektivity a transparentnosti financovania sociálnych služieb podľa reálnych nákladov poskytovateľov**, ktoré vyjadruje stupeň odkázanosti každého konkrétneho klienta. Súčasťou je aj posilnenie spolufinancovania sociálnych služieb, a to v záujme zabezpečenia dostupnosti a udržateľnosti sociálnych služieb. Novela tak **posilnením spolufinancovania podporila výkon samosprávnej pôsobnosti** obcí a vyšších územných celkov pri poskytovaní sociálnych služieb a ich zabezpečovaní, a to v záujme uspokojovania potrieb obyvateľov a ich oprávnených požiadaviek na rozvoj sociálnych služieb v územnom obvode príslušnej obce, resp. vyššieho územného celku.

Pri sociálnych službách v zariadeniach sociálnych služieb pre fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby sa **rozšírilo poskytovanie finančného príspevku na spolufinancovanie sociálnej služby** zo štátneho rozpočtu poskytovaného MPSVR SR **aj na neverejných poskytovateľov** tejto sociálnej služby, ktorým doposiaľ poskytovali finančnú podporu iba vyššie územné celky. Zaviedli sa diferencované výšky finančného príspevku na spolufinancovanie sociálnej služby zo štátneho rozpočtu v zariadeniach podmienených odkázanosťou (na rovnakom základe pre verejných aj neverejných poskytovateľov sociálnej služby) vo výškach, ktoré sa budú každoročne prehodnocovať nariadením vlády SR podľa formy sociálnej služby (ambulantná a pobytová forma), štruktúry prijímateľov sociálnej služby z hľadiska stupňa ich odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby pri sebaobsluže a počtu miest v zariadení zapísaného v registri.

K podpore integrácie marginalizovaných skupín, vrátane Rómov a jednotlivcov alebo skupín ohrozených diskrimináciou, chudobou alebo sociálnym vylúčením do spoločnosti a k zvyšovaniu účasti na trhu práce prispieva realizácia **NP „Terénna sociálna práca v obciach I.“ a NP „Podpora vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni“**.

NP „Terénna sociálna práca v obciach I.“ (ďalej len „NP TSP“) je implementovaný v období 4 rokov (10/2015-09/2019 - 48 mesiacov), vo všetkých krajoch SR s celkovou výškou nenávratného finančného príspevku 29 340 353,16 eur. **Projekt je zameraný na pomoc osobám, ktoré žijú v riziku chudoby, sú ohrozené sociálnym vylúčením alebo sú sociálne vylúčené.** Táto pomoc je poskytovaná formou priamej podpory týchto osôb, alebo zvyšovaním dostupnosti a kvality služieb, celkovej sociálnej infraštruktúry a ďalších nástrojov pomoci prostredníctvom preventívnych opatrení, vzdelávania, odbornej prípravy, výskumu, zdravotnej starostlivosti a pod. NP TSP prispieva k zvýšeniu aktívnej účasti ľudí na riešení svojej sociálnej situácie, na zefektívnení súčasných a zavedení nových nástrojov s aktívnou účasťou cieľových skupín, rozvoj a dostupnosť vybraných sociálnych služieb. V marci 2017 bolo zverejnené oznámenie o možnosti zapojenia sa do NP TSP I pre organizácie, ktoré sa systematicky venujú sociálnej práci s ľuďmi bez domova vo vybraných mestách SR (Bratislava, Trnava, Žilina, Trenčín, Prešov a Martin). V súčasnosti sú zapojené 4 subjekty (OZ Proti prúdu, Depaul Slovensko, OZ Vagus v Bratislave a Gréckokatolícka charita v Prešove). Aktuálne je do projektu zapojených 233 subjektov (224 obcí a 9 MVO). K 31.03.2019 vykonávalo TSP 219 subjektov v 215 obciach/mestách. Zo zazmluvneného počtu 600 TSP/TP vykonávalo k 31.03.2019 terénnu sociálnu prácu 516 pracovníkov (266 TP a 250 TSP). **K 31. marcu 2019 z projektu profitovalo 48 812 osôb (najmä ľudia**

z MRK a ľudia bez domova). K 31. marcu 2019 im bolo poskytnutých 1 513 732 intervencií (zamestnanosť 11%, bývanie 14%, zdravie 15%, sociálno-patologické javy 11%, financie a hospodárenie 18%, vzdelávanie 6%, sociálne zabezpečenie 21% a v kategórii iné 4%).

NP „Podpora vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni“ (ďalej len „PVSSKIKÚ“) je implementovaný v období 4 rokov (10/2015-09/2019 - 48 mesiacov), vo všetkých krajoch Slovenska s celkovou výškou nenávratného finančného príspevku 20 915 000 eur. **Hlavným cieľom NP PVSSKIKÚ je podpora rozvoja poskytovateľov vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni**, ktorí budú poskytovať dostupné, štandardizované odborné činnosti, obslužné činnosti (ak je relevantné), ďalšie činnosti a aktivity realizované v oblasti podpory sociálnej inklúzie osôb v nepriaznivej sociálnej situácii, ohrozených sociálnym vylúčením alebo s obmedzenou schopnosťou sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy. Špecifickým cieľom je zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti na trhu práce. **Realizáciou NP PVSSKIKÚ sa rozšíril rozsah poskytovaných odborných činností a aktivít** realizovaných v oblasti podpory osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením **v regiónoch**, a súčasne **sa rozšírila podpora výkonu zaregistrovaných poskytovateľov sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni (komunitné centrum o podporu nízkoprahových denných centier (NDC) a nízkoprahových sociálnych služieb pre deti a rodinu (NSSDR).** Uvedeným sa zväčšila cieľová skupina, čo znamená, že v NP PVSSKIKÚ sú poskytované sociálne služby nie len z dôvodu zotrávania v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby, ale aj z dôvodu svojich životných návykov, spôsobu života, závislosti od návykových látok alebo návykových škodlivých činnosti a z dôvodu, že fyzická osoba nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb. Z pohľadu konkrétnych aktivít, smerujúcich k zamestnanosti, sa realizuje v rámci NP napríklad pracovné poradenstvo, aktivity na rozvoj zručnosti pre nájdenie si zamestnania, aktivity smerujúce k zvýšeniu sociálnych zručnosti, rozvoj základných kompetencií za účelom ľahšieho uplatnenia sa na trhu práce (PC kurzy, rozvoj finančnej gramotnosti, soft skills, podpora čitateľských kompetencií a numerických zručností a pod.), podpora spolupráce/sieťovanie aktérov na miestnej úrovni pri riešení lokálnej nezamestnanosti, zisťovanie požiadaviek lokálnych zamestnávateľov. V novembri 2017 bolo zverejnené aktualizované Oznámenie o možnosti predkladania žiadosti na zapojenie sa do NP PVSSKIKÚ. V rámci predmetného aktualizovaného Oznámenia prišlo k zrušeniu povinnosti predkladať Súhlasné stanovisko obce/mesta pre účely NP PVSSKIKÚ, ako povinnej prílohy k Žiadosti o zapojenie sa do NP PVSSKIKÚ. **Aktuálne je vo výkone 96 poskytovateľov KC/NDC/NSSDR, z toho 61 verejných poskytovateľov a 35 neverejných poskytovateľov sociálnych služieb**, celkovo s 274 zamestnancami. **Počet podporených klientov v KC/NDC/NSSDR je celkovo 40 984.**

S cieľom **zvýšiť podporu fyzických osôb, ktoré vykonávajú opatrovanie osôb** s ťažkým zdravotným postihnutím boli prijaté viaceré legislatívne zmeny v zákone o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia¹⁴.

S účinnosťou **od 1. januára 2017 boli výhodnejšie upravené podmienky poskytovania peňažného príspevku na opatrovanie pre fyzické osoby, ktoré vykonávajú opatrovanie v tzv. produktívnom veku** (t. j. tým, ktorí nepoberajú žiadnu zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok). Tejto skupine poberateľov bola zvýšené základná výška peňažného príspevku na opatrovanie a zároveň bola zvýšená hranica ochrany príjmu nimi opatrovanej fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím z 1,4

na 1,7 násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Tieto zmeny mali pozitívny vplyv na konečnú výšku peňažného príspevku na opatrovanie, u niektorých až o cca 86,53 eur mesačne.

Ďalšou novelou zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu boli **priaznivejšie upravené podmienky poskytovania peňažného príspevku na opatrovanie s účinnosťou od 1. júla 2018**. Všetky jeho zákonom ustanovené výšky boli zvýšené a súčasne stanovené pevnou sumou, ktorú je možné meniť prostredníctvom nariadenia vlády SR vždy k 1. júlu. Pri peňažnom príspevku poskytovanom fyzickým osobám v produktívnom veku, ktoré vykonávajú opatrovanie predstavovalo zvýšenie príspevku sumu od 102,72 eur až do 168,98 eur mesačne v závislosti od počtu opatrovaných fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím a od rozsahu poskytovaného opatrovania. Súčasne bola opatrovanej fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím zvýšená hranica ochrany jej príjmu z 1,7 na 2 násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, čo malo pozitívny vplyv na konečnú výšku peňažného príspevku na opatrovanie poskytovaného za opatrovanie. U fyzických osôb v produktívnom veku, ktorí nemajú príjem a opatrujú nezaopatrené dieťa, bola suma, ktorou je možné zvýšiť peňažný príspevok na opatrovanie zvýšená zo 49,80 eur na 100 eur mesačne. **Peňažný príspevok na opatrovanie pre fyzické osoby poberajúce dôchodkovú dávku, ktoré vykonávajú opatrovanie bol zvýšený o sumu od 70,54 eur až po 124,07 eur mesačne** v závislosti od počtu opatrovaných fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím a od rozsahu poskytovaného opatrovania. Zrušilo sa krátenie peňažného príspevku na opatrovanie z dôvodu, že fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím navštevuje školské zariadenie v rozsahu viac ako 20 hodín týždenne, ako aj v prípade jej hospitalizácie presahujúcej 30 dní za podmienky, že osoba vykonávajúca opatrovanie ju sprevádza v zdravotníckom zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti. Touto novelou bola stanovená pevnou sumou aj **sadzba na jednu hodinu osobnej asistencie** (s možnosťou meniť ju prostredníctvom nariadenia vlády SR) a súčasne **bola zvýšená sadzba na sumu 3,82 eur** (nárast o cca 1,04 eur). Sadzba na jednu hodinu osobnej asistencie slúži na výpočet výšky peňažného príspevku na osobnú asistenciu. Pri peňažnom príspevku na osobnú asistenciu sa zrušilo sledovanie príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (pôvodne pri prekročení príjmu nad štvornásobok sumy životného minima sa peňažný príspevok krátil). **Obe skutočnosti zvýšili priemernú mesačnú výšku poskytovaného peňažného príspevku na osobnú asistenciu o cca 145 eur mesačne**. Prijaté zmeny umožnili poskytnúť peňažný príspevok na osobnú asistenciu aj fyzickým osobám s ťažkým zdravotným postihnutím, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia v zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Na základe splnomocňovacieho ustanovenia zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia bolo v roku 2019 vládou SR schválené nariadenie, ktorým sa ustanovuje **výška sadzby na jednu hodinu osobnej asistencie a výška peňažného príspevku na opatrovanie**. S účinnosťou od 1. júla 2019 sa týmto nariadením zvyšujú výšky peňažného príspevku na opatrovanie v závislosti od počtu opatrovaných fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím a od rozsahu poskytovaného opatrovania pre fyzické osoby, v produktívnom veku od 52,54 eur do 80,02 eur mesačne a pre fyzické osoby poberajúce dôchodkovú dávku od 26,29 eur až po 39,98 eur mesačne. Nariadením vlády SR sa súčasne zvýšila sadzba na jednu hodinu osobnej asistencie na sumu 4,18 eura (zvýšenie o 0,36 eur). **Pri priemernom mesačnom rozsahu** poskytovanej osobnej asistencie 140 hodín **vzrastie priemerná výška peňažného príspevku na osobnú asistenciu o cca 50,40 eur mesačne**.

Uvedené legislatívne zmeny mali významný vplyv na zlepšenie podmienok opatrovateľov - poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie a u fyzických osôb

s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré poberajú peňažný príspevok na osobnú asistenciu uľahčili získavanie osôb vykonávajúcich osobnú asistenciu.

Za oblasť osôb so zdravotným postihnutím uvádzame, že **informácie o plnení opatrení vyplývajúcich z Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020** dokumentuje správa o plnení predmetného národného programu za roky 2016-2017, ktorá zároveň obsahuje nové opatrenia v jednotlivých oblastiach alebo nové spôsoby plnenia v pôvodných opatreniach.

V oblasti sociálnoprávnej ochrany bolo **prijatím novely zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately**¹⁹ zabezpečené rozšírenie možností voľby a uplatňovania rôznych opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v závislosti od situácie, v ktorej sa dieťa alebo plnoletá fyzická osoba nachádza, a ktoré musia zároveň plne podporovať konštrukciu rodinného práva, že umiestnenie dieťaťa v zariadení na výkon rozhodnutia súdu musí byť krajným a dočasným riešením, pričom náhradné rodinné prostredie ako aj zariadenie musí utvárať podmienky (pokiaľ je to možné) na udržiavanie vzťahov dieťaťa s jeho rodičmi a rodinou.

Rozšírením škály týchto opatrení boli podporené už utvorené podmienky na zotrvanie detí v prirodzenom rodinnom prostredí a návrat detí do prirodzeného rodinného prostredia v prípade ich vyňatia; na uplatňovanie prednosti umiestňovania detí, ktoré nemôžu vyrastať vo svojom prirodzenom rodinnom prostredí do náhradnej osobnej starostlivosti (s primárnym zameraním na príbuzných dieťaťa), ak to nie je možné, tak do pestúnskej starostlivosti pred starostlivosťou v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu; prednosti umiestňovania detí umiestnených v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na základe rozhodnutia súdu v profesionálnych rodinách pred inými organizačnými zložkami týchto zariadení, prednosti vykonávania súdneho rozhodnutia v samostatne usporiadaných skupinách zriadených v samostatných domoch alebo bytoch, ak nie je možné umiestniť dieťa v profesionálnej rodine zariadenia; zachovávanie súrodeneckých vzťahov a nerozdeľovania súrodencov; umiestňovania detí, o ktoré sa nemôžu z rôznych dôvodov starať ich rodičia, čo najbližšie k ich prirodzenému rodinnému prostrediu; ako aj integrácie detí, ktoré si vyžadujú osobitnú, resp. zvýšenú starostlivosť.

Špecifický cieľ, ktorým je zníženie počtu umiestnených v inštitúciách na základe rozhodnutia súdu bol v hodnotiacom období dosahovaný aj prostredníctvom aktivít v rámci OP LZ. Konkrétne išlo o:

➤ **NP implementované Ústredím PSVR:**

- **„Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti“** (Začatie realizácie hlavných aktivít národného projektu: december 2015, Ukončenie realizácie hlavných aktivít národného projektu: január 2019). *Hlavným cieľom je predchádzanie vyňatiu dieťaťa z prirodzeného prostredia rodiny a nariadeniu ústavnej starostlivosti a sanácia rodiny (okrem iného aj) utváraním podmienok rozvoja opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.*
- **„Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti v zariadeniach“** (Začatie realizácie hlavných aktivít národného projektu: január 2018, Ukončenie realizácie hlavných aktivít národného projektu: august 2019),
- **„Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti III“** (Začatie realizácie hlavných aktivít národného projektu: november 2018, Ukončenie realizácie hlavných aktivít národného projektu: december 2022), *jeho aktivity sú realizované najmä s cieľom podpory deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti,*

¹⁹ Zákon č. 61/2018, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

a osobitným cieľom dostupnosti odbornej pomoci a skvalitnenia vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre dieťa a rodinu v centrách pre dieťa a rodinu. Prostredníctvom NP bude podporená implementácia legislatívnych zmien, ktorých podstata spočíva v zmene filozofie výkonu opatrení SPODaSK v centrách pre dieťa a rodinu. Súčasnú centrá pre dieťa a rodinu rozšírili svoj výkon opatrení SPODaSK aj o výkon týchto opatrení ambulantnou a terénnou formou a zároveň prispôsobili pobytové kapacity na výkon opatrení pre dieťa, resp. dieťa a jeho rodinu aj na základe dohody. NP zároveň podporí aj rozvoj kvality vykonávaných opatrení SPODaSK. Personálnym posilnením referátov poradensko-psychologických služieb (hradeným z rozpočtu NP) prispeje NP k sprístupneniu a rozvoju nových odborných činností pre detských klientov a ich rodiny. NP podporuje prostredníctvom vzdelávacích a iných aktivít rozvoj a profesionalizáciu zamestnancov/ zamestnankyň oddelení SPODaSK a centier pre deti a rodiny.

- **„Podpora rozvoja sociálnej práce v rodinnom prostredí klientov v oblasti sociálnych vecí a rodiny“** (Začatie realizácie hlavných aktivít národného projektu: december 2015, Ukončenie realizácie hlavných aktivít národného projektu: november 2020). Cieľom projektu je rozvoj sociálnej práce s klientmi v ich prirodzenom rodinnom prostredí. Prostredníctvom systematickej práce terénnych sociálnych pracovníkov sa zameriava na posilnenie podpory znevýhodnených skupín obyvateľstva, zvyšovaním povedomia klientov v sociálno-ekonomickej oblasti, zabezpečovaním verejnej informovanosti v oblasti spadajúcej do pôsobnosti odborov sociálnych vecí a rodiny. Jedným z výsledkov NP je vytvorených 440 pracovných miest.

➤ **Dopytovo-orientované výzvy:**

- **„Podpora výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v otvorenom prostredí a zefektívnenie resocializácie drogových a iných závislostí“** (Výzva vyhlásená 1. decembra 2016 do 2. júla 2018),
- **„Podpora výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v náhradnom rodinnom prostredí“** (Výzva vyhlásená 5. januára 2017 do 2. júla 2018),
- **„Podpora výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v prirodzenom rodinnom prostredí“** (Výzva vyhlásená 12. januára 2017 do 2. júla 2018)

V rámci OP EZ je v súčasnosti pripravovaná ďalšia dopytovo-orientovaná výzva zameraná na podporu deinštitucionalizácie systému náhradnej rodinnej starostlivosti s názvom: **„Podpora vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v prirodzenom rodinnom prostredí, náhradnom rodinnom prostredí, otvorenom prostredí a v centre pre deti a rodiny“**.

Vyššie uvedený **špecifický cieľ** bol taktiež dosahovaný **prostredníctvom IROP**. Konkrétne išlo o:

- Výzvu na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok na podporu prechodu poskytovania sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately z inštitucionálnej formy na komunitnú (proces deinštitucionalizácie existujúcich zariadení) (Výzva vyhlásená od 22. mája 2017),
- Výzvu na predkladanie projektových zámerov na podporu poskytovania nových a existujúcich sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadeniach na komunitnej úrovni (Výzva vyhlásená 4. apríla 2018 do 29. júna 2018),
- Výzvu na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok na podporu poskytovania nových a existujúcich sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadeniach na komunitnej úrovni (Výzva vyhlásená 27. júna 2018 do 31. mája 2019).

V sledovanom období bola pripravovaná aj implementácia projektu s názvom „**Deinštitucionalizácia náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike**“, ktorým sa MPSVR SR úspešne zapojilo do 3. kola Programu na podporu štrukturálnych reforiem 2017 – 2020.

Zmenou detských domovov, krízových stredísk a resocializačných stredísk na Centrá pre deti a rodiny sa vytvárajú podmienky na komplexný prístup pomoci deťom a ich rodinám a to nielen v smere odbornej pomoci deťom, resp. deťom a ich rodičom pobytovou formou (či už na základe súdneho rozhodnutia, alebo dohody s rodičom v rámci „dobrovoľných pobytov“), ale vytvárajú sa taktiež možnosti pre ambulantné a terénne formy práce. Mimoriadne dôležitá je možnosť špecializácie centier na prácu s týranými deťmi a na resocializáciu závislostí.

Nadalej sa taktiež významným spôsobom presadzuje proces deinštitucionalizácie a transformácie náhradnej starostlivosti pre deti na komunitnej úrovni. Rozvíjajú sa opatrenia v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti a postupne sa nahrádza klasická inštitucionálna starostlivosť nízko kapacitnými pobytovými formami (rodinné domy, byty) na komunitnej úrovni, pričom základnou filozofiou je posilnenie, skvalitnenie a podpora práce v prirodzenom rodinnom prostredí, v náhradných rodinách v prípade, ak bolo alebo je v záujme maloletého dieťaťa nutné vyňať ho z jeho „biologickej“ rodiny .

V rámci NP podpory deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti je zvýšená pozornosť venovaná aj oblasti **zvyšovania kvalifikácie a odbornej prípravy zamestnancov oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately úradov práce, sociálnych vecí a rodiny so zameraním na rozvoj ich zručností a schopností pri práci s deťmi a rodinami**. V marci 2018 bolo ukončené vzdelávanie pre cca 240 zamestnancov (kmeňoví zamestnanci oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) na tému vedenie rozhovoru s dieťaťom, zisťovanie názoru dieťaťa. V priebehu roka 2018 sa zrealizovalo rozsiahle vzdelávanie všetkých kmeňových zamestnancov a rodinných asistentov – spolu pre 641 zamestnancov na tému plánovanie sociálnej práce. Vzdelávanie v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti absolvovalo v roku 2018 celkovo 395 zamestnancov, odbornej prípravy v oblasti psychologickéj diagnostiky rodiny sa zúčastnilo 53 kmeňových psychológov RPPS²⁰ a do vzdelávania v metodikách s využitím Inovatívneho modelu manažmentu sanácie rodiny bolo zapojených celkovo 387 kmeňových zamestnancov a rodinných asistentov. *Implementáciou pracovných pozícií rodinného asistenta a multidisciplinárnych odborných tímov (zložených zo sociálnych pracovníkov a psychológov) sa vytvorili lepšie podmienky na realizáciu výchovných opatrení a na podporu náhradných rodín. Vytvoril sa väčší priestor pre efektívnu pomoc s využitím širokého spektra odborných metód rodinám, v ktorých je identifikované ohrozenie, priestor pre celenú, intenzívnu podporu tým, ktorým doteraz z kapacitných dôvodov nebolo možné poskytnúť túto pomoc a podporu v dostatočnej miere a kvalite. V priebehu hodnoteného obdobia pracovali odborné tímy pre náhradnú rodinnú starostlivosť spolu s takmer tisíckou rodín (977), z ktorých bola (z dôvodu, že sa v rodine zlepšili podmienky, došlo k zlepšeniu rodičovských kompetencií, správania alebo školskej dochádzky dieťaťa, poskytnutá podpora náhradnej rodine splnila účel, príp. ďalšia intervencia v rodine nebola potrebná, rodina začala samostatne fungovať, a pod.) ukončená spolupráca s 223 rodinami, čo predstavuje 22,8 % všetkých rodín.*

---

²⁰ Referáty poradensko-psychologických služieb

Ústredie PSVR od roku 2016 realizuje úlohy a opatrenia vyplývajúce z **Koncepcie zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately na roky 2016 – 2020/Plán transformácie a deinštitucionalizácie** (ďalej len „koncepcia“), ktorá významným spôsobom podporuje prebiehajúci proces deinštitucionalizácie a transformácie náhradnej starostlivosti pre deti na komunitnej úrovni. V tejto súvislosti Ústredie PSVR v roku 2019 spracovalo **návrh novej Koncepcie zabezpečovania vykonávania opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately na roky 2019 – 2023/Plán transformácie a deinštitucionalizácie**, ktorej zámerom je kontinuálne pokračovanie v procese deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti, ktorého špecifickým cieľom je zníženie počtu detí umiestnených v zariadeniach na základe rozhodnutia súdu. Koncepcia predstavuje základný koncepčný a plánovací dokument Ústredia PSVR, v ktorom sú rozpracované strategické rozvojové zámery v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí, osobitne v oblasti náhradnej starostlivosti.

V oblasti podpory sociálneho začlenenia a prevencie rizík sociálneho vylúčenia bol v spolupráci s Generálnym riaditeľstvom väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky spracovaný **NP „Šanca na návrat“**, ktorého hlavnou aktivitou je **resocializácia a aktívne začlenenie občanov vo výkone trestu odňatia slobody do spoločnosti, na trh práce a zlepšenie ich prístupu k sociálnym službám**. Projekt sa realizuje v rámci OP ĽZ od októbra 2018 do septembra 2022, **s cieľom znížiť riziká sociálneho vylúčenia a zvýšiť kompetencie pri uplatnení sa na trhu práce**. Jeho zámerom je vytvoriť a vo výstupných oddieloch ústavov na výkon trestu odňatia slobody pilotne overiť inovatívny systém komplexnej podpory odsúdených na plynulý prechod do občianskeho života. Z hľadiska vecného zamerania, charakteru aktivít a geografického záberu bolo vybraných 10 ústavov na výkon trestu odňatia slobody, prostredníctvom ktorých pokrýva národný projekt všetky skupiny väznených osôb (muži – ženy - mladiství).

V snahe systémovo pristupovať **k riešeniu bezdomovectva** bol v roku 2018 z podnetu MPSVR SR spracovaný Inštitútom pre výskum práce a rodiny **podkladový materiál pre prípravu národnej koncepcie prevencie a riešenia bezdomovectva v SR**. Zámer pripraviť koncepčný materiál na riešenie tejto problematiky bol podporený aj iniciatívou mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti pomoci ľuďom bez domova, ktoré avizujú požiadavku na systematické riešenie bezdomovectva a s tým súvisiaci vznik koncepčného materiálu na národnej úrovni v danej oblasti. V podkladovom materiáli je popísaný súčasný stav, výzvy a hlavné ciele v oblasti riešenia bezdomovectva. Komplexný prístup riešenia problematiky je možný len na základe medzirezortnej spolupráce. V tejto súvislosti MPSVR SR navrhuje zriadenie medzirezortnej pracovnej skupiny s participatívnou účasťou samosprávy a mimovládnych organizácií, ktorá by rozpracovala vhodné spôsoby systémového riešenia problematiky bezdomovectva na Slovensku.

V roku 2018 sa začal realizovať **národný projekt „Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie“**. Cieľom projektu je zabezpečiť systémové inštitucionálne zabezpečenie poradenskej činnosti v oblasti rodovej diskriminácie vrátane rodovo podmieneného násillia a posilniť odborné kapacity Inštitútu pre výskum práce a rodiny pri realizácii politiky v oblasti odstraňovania diskriminácie z hľadiska pohlavia resp. rodu nielen z hľadiska realizovania výskumov, ale i poskytovania základného poradenstva v oblasti rodovej diskriminácie. Osobitnou aktivitou je realizácia úloh spojených s prevenciou a elimináciou rodovo podmieneného násillia, a to činnosti Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násillia na ženách vrátane národnej linky pre ženy zažívajúce násillie. Projekt je predpokladom vytvorenia, stabilizácie a udržania systému integrovanej ochrany a podpory obetí rodovo podmieneného násillia a zosúladňovania snahy o jeho znižovanie a predchádzanie. Sústredí sa na systematizáciu a prepájanie rôznych postupov a opatrení, tak

legislatívnej ako aj nelegislatívnej povahy tak, aby boli koordinované a viedli k spoločnému úsiliu inštitúcií verejnej správy ako aj neverejných subjektov predchádzať rodovo podmienenému násiliu, znižovať ho a účinne podporovať a ochraňovať osoby, ktoré takéto násilie zažívajú. **O výstupoch projektu v podobe odborných publikácií, analýz, stratégií, kampaní a uskutočnených vzdelávacích podujatiach bude informované na nasledujúcich adresách: www.zastavmenasilie.sk, www.gender.gov.sk, www.ceit.sk/IVPR, ako aj sociálne siete a elektronické a printové médiá.**

V roku 2018 pokračovala prevádzka celoštátnej **bezplatnej NONSTOP linky pre ženy** (ďalej len „NLŽ“). V dotknutom roku bol celkový počet hovorov prichádzajúcich na NLŽ 3219, z toho počet prijatých hovorov bol 2625. Rozdiel medzi prichádzajúcimi hovormi a prijatými hovormi v celkovom počte 594 hovorov predstavujú hovory, ktoré neboli presmerované na samotnú poradkyňu, a teda nebolo možné hovor zdvihnúť. Tieto hovory z pohľadu Reportingového systému NLŽ predstavujú hovory, ktoré boli spadnuté v čakacej fronte. Priemerná dĺžka jedného hovoru predstavovala 8,64 minút.

V roku 2018 bolo na NLŽ celkovo evidovaných 328 nových klientok, čo je v priemere 27 nových klientok mesačne. Z celkového počtu prijatých hovorov tieto tvoria 28,5%, pričom ženy so skúsenosťou s násilím volali prevažne jedenkrát, alebo viackrát v závislosti od ich potrieb, miery identifikácie s násilím a poskytnutej intervencie. Linka zároveň poskytovala poradenstvo aj ženám, ktoré NLŽ kontaktujú opakovane a jej klientkami sa stali v predchádzajúcich rokoch. Najčastejšou formou násilia, s ktorou sa volajúce ženy stretávajú je psychické násilie, ktoré udávalo 61% z celkového počtu volajúcich nových klientok. Druhou najčastejšou formou násilia identifikovanou u volajúcich žien je násilie fyzické. Takúto skúsenosť malo 159 volajúcich žien, čo predstavuje 48% z celkového počtu volajúcich žien, nových klientok za rok 2018.

V oblasti podpory prístupu ku kvalitným službám ako podporné opatrenie, ktorého cieľom sú najmä **zdravé stravovacie návyky u detí navštevujúcich materské školy a základné školy**, uvádzame zmenu, ktorá bola vykonaná v oblasti poskytovania dotácie na podporu stravovacích návykov dieťaťa (ďalej len „dotácia na stravu“). Novelou zákona o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR²¹ sa od 1. januára 2019 zaviedla možnosť poskytovať dotáciu na stravu, okrem cieľových skupín, ktoré upravoval predmetný zákon pred novelou plošne všetkým deťom navštevujúcim posledný ročník vzdelávacieho programu odboru vzdelávania materskej školy. Od 1. septembra 2019 je možné v zmysle predmetnej novely zákona plošne poskytovať dotáciu na stravu všetkým žiakom základných škôl za podmienok stanovených uvedeným zákonom. **Dotácia na stravu sa poskytne v sume 1,20 eur na deň, v ktorom sa dieťa zúčastnilo výchovno-vzdelávacej činnosti v materskej škole alebo vyučovania v základnej škole a odobralo obed.**

S cieľom dosiahnuť, aby každé dieťa, ktoré začne **plniť povinnú školskú dochádzku**, malo **zabezpečené základné školské potreby** došlo **novelou zákona o prídavku na dieťa**²² k zavedeniu **jednorazového zvýšenia prídavku na dieťa**. Na základe uvedeného sa **suma prídavku na dieťa zvýši o 100 eur v tom kalendárnom mesiaci, v ktorom nezaopatrené dieťa oprávnenej osoby prvýkrát nastúpilo do prvého ročníka základnej školy**. Poskytovanie zvýšeného prídavku na dieťa finančne odbremení rodičov od zvýšených výdavkov, ktoré im vznikajú v dôsledku nástupu ich dieťaťa do základnej školy. Ako príklad možno uviesť, že v roku 2019 bude pozitívne ovplyvnených približne 59 000

²¹ Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR v znení neskorších predpisov.

²² Zákon č. 226/2019 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

detí, na ktoré bude jednorazovo vyplatený zvýšený prídavok na dieťa na zabezpečenie školských potrieb. Nárok na zvýšený prídavok v sume 100 eur na dieťa majú aj tí rodičia, ktorým Slovenská republika prídavok na dieťa nevypláca z dôvodu, že v rámci voľného pohybu za prácou vykonávajú zárobkovú činnosť v inom členskom štáte EÚ, ktorý je príslušný na vyplácanie prídavku, avšak majú dieťa, ktoré prvýkrát v školskom roku 2019/2020 začalo plniť povinnú školskú dochádzku v prvom ročníku základnej školy na Slovensku.

V oblasti školstva sú realizované viaceré projekty a opatrenia **na podporu inklúzie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vrátane detí zo sociálne znevýhodneného prostredia**. Nakoľko sa takmer všetky dotýkajú aj problematiky MRK uvedené sú v kapitole č. 6.

V oblasti rozvoja služieb v oblasti bytovej politiky je základným dokumentom štátu Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 13 zo dňa 7. januára 2015. Globálnym cieľom štátnej bytovej politiky je naďalej **postupné zvyšovanie celkovej úrovne bývania** tak, aby bolo pre obyvateľstvo **dostupné** a aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť **primerané bývanie**. Jedným z nich je aj podpora výstavby nájomných bytov určených pre sociálne bývanie, ktorá je financovaná prostredníctvom kombinácie dotácií Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky a výhodného úveru zo Štátneho fondu rozvoja bývania.

V zmysle zákona o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní²³ sa poskytuje **dotácia na obstaranie nájomných bytov a súvisiacej technickej vybavenosti**. V roku 2018 bola poskytnutá dotácia vo výške 26 344 360 eur, čím bolo podporené obstaranie 1 385 nájomných bytov určených na sociálne bývanie vo vlastníctve samosprávy. Zároveň bolo podporené obstaranie technickej vybavenosti k 1005 nájomným bytom, pričom suma podpory bola vo výške 1 517 970 eur.

Od 1. januára 2018 sa v zmysle novely zákona o štátnom fonde rozvoja bývania²⁴ umožnilo:

- poskytnúť úver na obstaranie súvisiacej technickej vybavenosti žiadateľovi (*obec, samosprávny kraj, nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby alebo iná právnická osoba*), ktorý požaduje poskytnutie podpory na obstaranie nájomného bytu,
- poskytnúť úver aj na obstaranie pozemku pred budovou s nájomnými bytmi, ak je týmto žiadateľom iná právnická osoba,
- poskytnúť úver na obstaranie bytu aj osamelému rodičovi s nezaopatreným dieťaťom vo veku najviac 15 rokov alebo osamelej fyzickej osobe, ak sa osobne stará o dieťa vo veku najviac 15 rokov,
- poskytnúť fyzickým osobám väčší úver, najviac však 75 000 eur, resp. 80 000 eur, ak je žiadateľom odchovanec detského domova alebo člen domácnosti, ktorej členom je osoba s ťažkým zdravotným postihnutím,
- odpustiť časť istiny z poskytnutého úveru aj tým žiadateľom, ktorým bol poskytnutý úver na výstavbu bytu alebo kúpu bytu podľa predpisov účinných do 1. januára 2014, ak sa žiadateľovi počas platnosti zmluvy narodilo dieťa, dožilo sa minimálne jedného roku veku, žije s ním v spoločnej domácnosti a žiadateľ si plní všetky zmluvné podmienky.

²³ Zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov.

²⁴ Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov.

V roku 2018 bolo Štátnemu fondu rozvoja bývania doručených 781 žiadostí s celkovou výškou požadovanej podpory 202 706 705 eur, z ktorých bola priznaná podpora pre 692 žiadostí s celkovým objemom podpory vo výške 176 666 370 eur. Podporilo sa obstaranie 1421 bytov poskytnutím podpory vo výške 39 904 270 eur, z toho k 689 bytom bola poskytnutá aj podpora na obstaranie technickej vybavenosti vo výške 854 160 eur.

V rámci podpory prístupu ku kvalitným službám je potrebné venovať pozornosť aj osobám, ktorým bol udelený azyl a osobám, ktorým sa poskytla medzinárodná ochrana. Základným dokumentom a východiskom v oblasti migrácie je **Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020**, podľa ktorej je cieľom integračnej politiky navrhnuť a realizovať také integračné opatrenia, ktoré by preventívne predchádzali riziku vzniku ekonomicky, sociálne a kultúrne rozdelenej spoločnosti a vzniku uzatvorených komunit migrantov.

V súčasnosti sa realizuje projekt v rámci programu AMIF – **Efektívne služby žiadateľom o azyl v SR II** a tiež **integračný projekt, ktorým sa realizuje komplexná integrácia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou do spoločnosti** prostredníctvom mimovládnych organizácií. Napriek tomu, že projekty končia v tomto roku, v súčasnosti sú vyhlásené výzvy na nové projekty, ktoré by mali pokračovať až do roku 2021. Cieľom integrácie je začlenenie osoby s udelenou medzinárodnou ochranou do spoločnosti, najmä získanie vhodného ubytovania a zamestnania. Integrácia je nevyhnutá pri boji proti chudobe a pomáha sociálnemu začleneniu cudzincov, ktorí sú ohrozenou skupinou, do spoločnosti.

6. Podpora integrácie marginalizovaných rómskych komunít

V hodnotenom období sa pokračovalo v realizovaní Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (ďalej len „stratégia“), ktorá je nástrojom prispievajúcim k napĺňaniu politík zameraných na podporu sociálneho začlenenia a znižovania chudoby. Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 424 z 13. septembra 2017 boli schválené „Akčné plány Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2017 – 2020 pre oblasti nediskriminácie a prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti - Iniciatíva integrácie Rómov prostredníctvom komunikácie“. V roku 2018 bol realizovaný proces tvorby „Aktualizovaných akčných plánov pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2019 – 2020 pre oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravia, bývania, finančného začlenenia“, ktoré boli schválené vládou Slovenskej republiky č. 25 zo 17. januára 2019. Aktualizované akčné plány zahŕňajú i opatrenia Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2016 – 2020 v oblasti integrácie marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“).

V programovom období na roky 2014 – 2020 prostredníctvom OP IZ v rámci prioritnej osi 5 „Integrácia MRK“ je Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ďalej len „ÚSVRK“) prijímateľom viacerých národných projektov, ktoré predstavujú nástroj podpory regionálnej a miestnej zamestnanosti -

- **NP „Komunitné centrá v mestách a obciach s prítomnosťou MRK – 1. Fáza“ (NP KC MRK)**
Cieľom projektu je podpora sociálnej inklúzie a pozitívnych zmien v obciach s prítomnosťou MRK prostredníctvom podpory komunitných centier a rozvoja komunitnej práce. V novembri 2018 bol schválený projektový zámer II. fázy národného projektu. Obdobie realizácie druhej fázy bude trvať do konca roka 2021. K 31. decembru 2018 sa do projektu zapojilo 59 prevádzkovateľov komunitných centier. Vo výkone je 50. Bolo podporených 38 obcí a miest a 12 MVO.
- **NP „Terénna sociálna práca a terénna práca v obciach s prítomnosťou MRK I.“ (NP TSP a TP MRK)**

Cieľom projektu je zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb na živote v spoločnosti prostredníctvom systematickej podpory a podpory inovácií terénnej sociálnej práce. Špecifickým cieľom projektu je zvýšenie začlenenia sa marginalizovaných Rómov do všetkých sfér spoločnosti, vrátane trhu práce. K 31. decembru 2018 sa do projektu zapojilo 147 obcí a miest. Vo výkone je 141.

- **NP „Podpora vysporiadania pozemkov v MRK“ (NP PVP MRK)**

Cieľom projektu je poskytnúť podporu vybraným obciam, ktoré majú záujem o vysporiadanie právnych vzťahov k pozemkom pod rómskymi obydliami v rómskych osídleniach v zmysle platných právnych predpisov tak, aby bolo umožnené obyvateľom marginalizovaných rómskych komunit nadobudnúť k pozemkom pod ich obydliami taký právny vzťah, ktorý im umožní legalizáciu stavby, ktorú obývajú, alebo im umožní realizáciu stavby obydlija, alebo k týmto pozemkom nadobudne právny vzťah obec, ktorá následne na týchto pozemkoch zrealizuje opatrenia, ktoré vedú/prispievajú k zvýšenej kvalite podmienok bývania príslušníkov marginalizovaných rómskych komunitách (napr. možnosť zriadenia prístupu k inžinierskym sieťam). K 31. decembru 2018 sa do projektu zapojilo 143 obcí a miest. Obdobie ukončenia realizácie prvej fázy projektu je september 2019.

- **NP „Podpora predprimárneho vzdelávania detí z MRK I.“ (NP PRIM)**

Cieľom projektu je vyšším počtom detí z MRK navštevujúcich MŠ zabezpečiť zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov MRK. Taktiež sa projekt zameriava aj na prácu s rodinou (PsR), t. j. motivovať rodiny z MRK k rozvinutiu funkčnej spolupráce s MŠ, neskôr so ZŠ a prekonávať bariéry, s ktorými sa stretávajú deti, rodina a školská komunita, spoločne ich zmiernovať a odstrániť. Obdobie realizácie prvej fázy je od januára 2017 do decembra 2020. K 31. decembru 2018 sa do projektu zapojilo 89 obcí.

V rámci implementácie NP PRIM sa prijalo dočasné vyrovnávacie opatrenie (ďalej len „DVO“). Vo vzťahu k tzv. oprávneným užívateľom (subjekty, ktoré sa na základe zmluvy o spolupráci zapájajú do NP PRIM – vybrané obce) zaviedol ÚSVRK povinnosť preferenčného zamestnávania rómskych uchádzačov pri výbere uchádzača na nižšie uvedené pracovné pozície financované z prostriedkov NP PRIM. DVO sa uplatňuje pri výbere asistenta učiteľa v materskej škole (ďalej len „AsU“) a odborného zamestnanca v materskej škole (ďalej len „OZ“) podľa zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch²⁵. Budúci zamestnávateľ (obec, resp. ZŠ s MŠ, resp. MŠ) je povinný pri výbere uchádzača na obsadzovanú pracovnú pozíciu (AsU, OZ) zabezpečiť aplikovanie pravidiel preferenčného zamestnávania rómskych uchádzačov o túto pracovnú pozíciu. V prípade NP PRIM ide o špecifickú situáciu, kedy prijímateľ DVO (úrad) je subjekt odlišný od subjektu, ktorý bude DVO realizovať (budúci zamestnávateľ). Dôvodom vzniku tejto špecifickej situácie je skutočnosť, že prijímateľom nenávratného finančného príspevku v rámci NP PRIM je úrad, ktorý následne určuje podmienky čerpania finančných prostriedkov a spôsob nakladania s nimi pre oprávnených užívateľov v súlade so schváleným národným projektom. Jednou z určených podmienok pre čerpanie finančných prostriedkov oprávnenými užívateľmi je práve povinnosť aplikácie úradom definovaných podmienok preferenčného zamestnávania rómskych uchádzačov o pracovné pozície financované z NP PRIM. V praxi však pôjde zväčša o jeden a ten istý subjekt, t. j. prijímateľ DVO bude zároveň aj jeho realizátorom, čo bude robiť celý proces prijímania jednoduchším. Prijatiu DVO predchádzali konzultácie so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva. Predpokladom prijatia DVO bola preukázateľná znalosť nerovnosti v oblasti predprimárneho vzdelávania.

Oprávnenými žiadateľmi o zapojenie sa do národných projektov je 150 obcí identifikovaných na základe odsúhlasenej metodológie zjednodušeného indexu pásma segregácie, resp. podrozvinutosti (Atlas rómskych komunit 2013).

V záujme podpory zmiernovania dôsledkov viacnásobného znevýhodnenia a diskriminácie, ktorým obyvatelia rómskych komunit najmä z prostredia marginalizovaných rómskych komunit dlhodobo čelia, podporujeme prostredníctvom uvedených projektov aj zamestnanosť dlhodobo nezamestnaných čím vytvárame podporu ekonomickej nezávislosti.

K zamestnávaniu a podpore zvyšovania si kvalifikácie prispela i novela zákona o sociálnych službách²⁶, resp. § 110ak, ktorá umožnila zmenu kvalifikačných predpokladov

²⁵ Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

²⁶ Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

potrebných na vykonávanie pracovných činností v oblasti sociálnych služieb - základného sociálneho poradenstva, s účinnosťou od 1. januára 2018. Táto zmena umožňuje zamestnávanie terénnych pracovníkov priamo z rómskych komunít a zároveň ich motivuje absolvovať vysokoškolské vzdelanie v príslušnom odbore.

V roku 2018 pokračovala spolupráca ÚSVRK, na základe memoranda s Ústredím PSVR v oblasti zamestnávania mládeže do 29 rokov prostredníctvom pilotných NP „RE-PAS +“, NP „KOM-PAS+“ a NP „Reštart“. Pracovníci regionálnych kancelárií informujú mladých nezamestnaných Rómov o možnostiach zamestnania a prípadnej rekvalifikácie, následne im sprostredkujú stretnutie so zamestnancami príslušného úradu práce.

Osobitne významné sú záväzky a programové ciele vlády Slovenskej republiky v oblasti vzťahov regulovaných zákonom o podpore najmenej rozvinutých okresov²⁷. Súčasťou uvedených akčných plánov najmenej rozvinutých okresov sú konkrétne opatrenia pôsobiace aj na príslušníkov MRK. Prijatím akčných plánov vláda SR vytvorila v podstate substitučný nástroj v prípade absencie regionálnych stratégií integrácie Rómov. Tieto akčné plány vznikali aj na základe vzájomnej spolupráce Úradu vlády Slovenskej republiky a ÚSVRK. Jednotlivé prijaté akčné plány najmenej rozvinutých okresov obsahujú zhodné a spoločné prvky navzájom, ako aj styčné prvky s národnou stratégiou integrácie Rómov minimálne v štyroch základných oblastiach – prístupov k zdraviu, bývaniu, zamestnanosti a vzdelaniu. V mnohých uvedených opatreniach participuje splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity na ústrednej úrovni a pracovníci ÚSVRK na regionálnej úrovni.

ÚSVRK v 2018 v rámci výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenie mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity v regulácii zákona o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky²⁸ podporil aktivity v nasledovných oblastiach:

1. Zabezpečenie technickej vybavenosti v osídleniach s marginalizovanými rómskymi komunitami, opravu a rekonštrukciu bytov a sociálneho bývania, projektovú dokumentáciu k bytom nižšieho štandardu, vnútorné dovybavenie a sklady paliva k bytom nižšieho štandardu. Celková suma na schválené žiadosti: 47 250 eur.
2. **Podpora vzdelávania a výchovy. Celková suma na schválené žiadosti: 54 654 eur.**
3. Podpora zamestnateľnosti, zamestnanosti a umiestňovania na trh práce. Celková suma na schválené žiadosti: 7 413,56 eur
4. **Tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľov rómskych komunít. Celková suma na schválené žiadosti: 2 876,45 eur.**
5. Podporu vysporiadania vlastníckych vzťahov k obydliam a k pozemkom, na ktorých sa tieto obydliá nachádzajú, alebo na nákup pozemkov obcou určených na výstavbu nových obydlií. Celková suma na schválené žiadosti: 7 300 eur.
6. **Podpora prioritných politík a cieľov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 . Celková suma na schválené žiadosti: 164 025 eur.**
7. Financovanie projektov na základe priorít vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám. Celková suma na schválené žiadosti: 17 000 eur.

V rámci postupu mimo výzvy na predkladanie žiadostí na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenie mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity bolo podporených osobitným postupom 9 projektov v celkovej hodnote 95 000 eur. V rámci toho bolo podporené financovanie projektov na základe priorít vlády Slovenskej republiky

²⁷ Zákon č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

²⁸ Zákon č. 526/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

vo vzťahu k rómskym komunitám. Zoznam schválených a neschválených projektov je zverejnený na webovom sídle Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, viď [link](#).

Vláda SR schválila uznesením č. 525 z 20. novembra 2018 materiál „Informácia o opatreniach na posilnenie uplatnenia marginalizovaných skupín na trhu práce“. Uznesenie ukladá úlohy ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny, školstva, spravodlivosti a vnútra, ako aj podpredsedovi vlády pre investície a informatizáciu. Tvorbu tohto materiálu koordinoval splnomocnenec a zároveň bude poskytovať súčinnosť pri plnení týchto úloh.

Za oblasť školstva uvádzame, že novelizáciou zákona o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení²⁹ s účinnosťou od 1. septembra 2017 sa upravilo poskytovanie príspevku na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (ďalej len „SZP“). Zároveň v prechodnom ustanovení sa stanovilo, že na účely poskytovania príspevku na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo SZP sa **od 1. septembra 2017 do 31. decembra 2018 považuje za žiaka zo SZP aj žiak, ktorý je členom domácnosti, ktorej členovi sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi a zákonný zástupca žiaka túto skutočnosť preukáže riaditeľovi základnej školy. V roku 2018 sa novelizáciou predmetného zákona predĺžila prechodné obdobie do 31. decembra 2019.** Tento príspevok je nad rámec bežného normatívu na žiaka.

V roku 2017 bol príspevok na žiaka zo SZP 260 eur; 21 718 žiakov zo SZP podporených v celkovej výške 5 646 680 eur.

V roku 2018 bol príspevok na žiaka zo SZP 150 eur; 41 650 žiakov zo SZP podporených v celkovej výške 6 247 500 eur.

V roku 2019 bol príspevok na žiaka zo SZP 150 eur; 40 315 žiakov zo SZP podporených v celkovej výške 6 047 250 eur.

V oblasti školstva sa realizujú viaceré projekty a opatrenia na podporu inklúzie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vrátane detí zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Od roku 2016 prebieha implementácia NP „**Škola otvorená všetkým**“, ktorý podporuje inkluzívne vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských školách a základných školách a celodenný výchovný systém detí a žiakov z MRK. V rámci projektu sa podporilo 19 147 žiakov základných škôl, 5 438 detí materských škôl a 2 327 pedagogických a odborných zamestnancov zvyšujúcich si odborné kompetencie v 130 základných a 50 materských školách.

V rámci dopytovo orientovanej výzvy „**V základnej škole úspešnejší**“ s alokáciou 50 mil. eur takisto zameranej na zvýšenie inkluzívnosti vzdelávania bola finančne podporená tvorba nových pracovných miest pre asistentov učiteľa a odborných zamestnancov podľa potreby školy - špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg a školský psychológ. Doteraz bolo podporených celkovo 473 úväzkov vo výške 39 081 014,62 eur. Vzhľadom na veľký záujem vyhlásilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v 2018 pokračovanie tejto výzvy pod názvom „**V základnej škole úspešnejší II**“ s alokáciou 11 mil. eur. Projekty z tejto výzvy nie sú ešte v realizácii.

Projekt „**IKATIKA – Bilingválny digitálny edukačný obsah vzdelávania pre MŠ a nulté ročníky ZŠ**“. Cieľom projektu bolo zvýšenie kvality výchovy a vzdelávania detí

²⁹ § 4e ods. 7 zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.

a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a detí národnostných menšín. Okrem štátneho jazyka sú jednotlivé lekcie spracované aj v materinskom jazyku rusínskej, maďarskej a rómskej národnostnej menšiny. Je zároveň interaktívny, takže deťom a žiakom sprostredkúva učivo a nové poznatky v škole zážitkovou formou.

V rozvojovom projekte **„Podpora výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v základných školách“** Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky upravilo predmetnú výzvu tak, aby prioritnou oblasťou podpory boli aktivity prispievajúce k eliminácii nežiaduceho javu, akým je priestorové, organizačné, fyzické a symbolické vylúčenie alebo oddelenie rómskych žiakov v dôsledku ich etnickej príslušnosti (často v kombinácii so sociálnym znevýhodnením) od ostatných žiakov.

V oblasti podpora integrácie MRK boli v roku 2018 použité finančné prostriedky rezortu školstva aj

- na realizáciu odborného seminára QualiRom v spolupráci s Radou Európy, cieľom stretnutia bolo vytvorenie didaktických materiálov pre vyučovanie rómskeho jazyka podľa Európskeho referenčného rámca pre rómsky jazyk, vypracovaného Radou Európy, vo výške 5 253,25 eur,
- na pokračovanie v realizácii prieskumu o postavení dieťaťa/žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia vo výchovno-vzdelávacom systéme Slovenskej republiky a poskytovanie odborného-metodickej pomoci konkrétnym základným školám s cieľom zvýšiť kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu žiakov zo SZP vo výške 5 000 eur.

V **zdravotnej oblasti** je najdôležitejším nástrojom zacieleným na podporu integrácie MRK NP **„Zdravé komunity“ (Zdravé komunity 2A a Zdravé komunity 3A)** (ďalej len „NP ZK“), ktorý je financovaný z OP ĽZ. Projekt realizuje od roku 2016 štátna príspevková organizácia Zdravé regióny. Ide v podstate o formu terénnej sociálnej práce, ktorá je užšie zameraná na zlepšenie zdravotnej situácie vylúčených skupín, predovšetkým MRK. Prostredníctvom príspevkovej organizácie Zdravé regióny je vytvorený priestor na realizáciu opatrení v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorými sa realizujú DVO zamerané na zlepšenie zdravotnej situácie sociálne vylúčených skupín v lokalitách, kde organizácia realizuje svoje aktivity. DVO sa realizujú v 271 lokalitách MRK, kde žije viac ako 239 tis. obyvateľov z MRK. Dôvodom znevýhodnenia, k odstráneniu ktorého prijaté DVO smerujú je zdravotný stav populácie žijúcej v MRK, ktorý je v porovnaní s majoritnou populáciou výrazne horší. Očakávaná dĺžka života pri narodení je v MRK pri porovnaní s ostatnou populáciou približne o 6–10 rokov nižšia a dojčenská úmrtnosť niekoľkonásobne vyššia. Pomocou asistentiek a asistentov osvetu zdravia, ktorí pracujú v teréne s cieľovou skupinou, organizácia realizuje osvetové aktivity v prostredí MRK ako aj zdravotnú mediáciu (napr. komunikácia medzi obyvateľmi MRK a zdravotníckymi zariadeniami). Hlavnými cieľmi týchto aktivít sú zníženie bariér v prístupe k zdravotnej starostlivosti, zvýšenie zdravotnej gramotnosti a zlepšenie správania súvisiaceho so zdravím (predovšetkým zníženie rizikového životného štýlu).

Časové obdobie realizácie DVO

- 2017 – 2019 NP Zdravé komunity 2 A,
- 2018 – 2020 NP Zdravé komunity 3A,
- 2020 – 2022 Pokračovanie NP Zdravé komunity 2A + 3A.

V rámci zlepšovania prístupu zdravotnej starostlivosti u marginalizovaných rómskych žien na gynekologicko-pôrodných oddeleniach, sa zaviedli prostredníctvom projektu Zdravé komunity pracovné pozície asistentov osvetu zdravia

v **nemocniciach**, hlavne na gynekologicko-pôrodných oddeleniach. Asistenti osvetly zdravia sú všetci zamestnanci z radov rómskeho obyvateľstva, ktorí sú kontinuálne vzdelávaní v oblasti asistencie zdravotnej starostlivosti, ako aj reprodukčného zdravia. Predstavujú kľúčový element v prípade búrania sociálnych bariér pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti pre rómske menšiny. Asistenti osvetly zdravia identifikujú a prepájajú špeciálne potreby rómskych žien na jednej strane a požiadavky zdravotníckeho personálu na druhej strane so zreteľom na interkultúrny prístup. Týmto spôsobom bude možné monitorovať prípadné znaky segregácie rómskych žien pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Zdravé regióny ako jedna z mála organizácií v Európe zamestnáva viac ako 86 % zamestnancov z prostredia MRK. Zapojenie obyvateľov MRK do činnosti organizácie prináša okrem adresnosti a účinnosti realizovaných aktivít aj maximálnu mieru participácie cieľovej skupiny na činnostiach organizácie. Ďalšími benefitmi sú budovanie a skvalitňovanie ľudských zdrojov ako aj zamestnávanie ľudí, ktorí sú vzhľadom na nízku kvalifikáciu a minimálne pracovné skúsenosti a diskrimináciu ťažko uplatnitelní na trhu práce. Ako jedna z mála organizácií realizujeme programy pre obyvateľov MRK prostredníctvom zapojenia cieľovej skupiny do tohto procesu. K 31. decembru 2018 organizácia zamestnávala spolu 261 asistentov osvetly zdravia. Viac o aktivitách organizácie nájdete vo výročnej správe, viď [link](#). Ďalšie informácie o realizovaných aktivitách v pôsobnosti rezortu zdravotníctva sú uvedené v prílohe č. 6.

Rezort pôdohospodárstva taktiež prispieva k plneniu opatrenia „Podpora integrácie marginalizovaných rómskych komunít“ prostredníctvom napr. nasledujúcich podopatrení:

1. bodovým zvýhodnením projektov riešiacich aj uľahčenie prístupu MRK v rámci IROP (podopatrenie 6.4 a opatrenia 7 „Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach“),
2. uplatňovaním sociálneho aspektu týkajúceho sa inklúzie MRK pri verejnom obstarávaní v rámci relevantných podopatrení zo strany obcí, ktoré sú uvedené v Atlase rómskych komunít 2013,
3. informačnými a propagačnými podujatiami so zameraním aj na MRK vrátane odborného vzdelávania,
4. zohľadňovaním rómskych osád pri výbere projektov pozemkových úprav.

7. Podpora zvýšenia adresnosti v systéme sociálnych transferov

V zmysle aktuálnych potrieb a vývoja v danej oblasti bola v rámci Aktualizácie NRS nahradená oblasť podpory reformy systému sociálnych transferov a odvodového zaťaženia ohrozených skupín novou oblasťou kľúčových opatrení, ktoré sú zamerané na podporu zvýšenia adresnosti v systéme sociálnych transferov. Nastavenie systému sociálnej ochrany a jej výdavky, t. j. sociálne transfery zohrávajú dôležitú úlohu pri redukcii rizika chudoby a úspešne redukujú najmä riziko príjmovej chudoby so zameraním na ochranu ich poberateľov pred chudobou a sociálnym vylúčením.

V zmysle novely zákona o pomoci v hmotnej núdzi³⁰, ktorá nadobudla účinnosť od 1. apríla 2019 došlo k zvýšeniu súm pomoci v hmotnej núdzi o 5%, a to dávky v hmotnej núdzi na všetkých šiestich úrovniach, ako aj aktivačného príspevku, ochranného príspevku a príspevku na nezaopatrené dieťa. Zároveň sa v záujme zachovania reálnej hodnoty predmetných súm v čase na základe vývoja sociálnoekonomickej situácie v krajine,

³⁰ Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

uvedenou novelou zákona, zaviedol pravidelný valorizačný mechanizmus, ktorým sa budú každoročne upravovať sumy pomoci v hmotnej núdzi, a to na základe úpravy sumy životného minima k 1. júlu predchádzajúceho kalendárneho roka.

K ďalším významným úpravám v oblasti poskytovania v hmotnej núdzi došlo pri poskytovaní aktivačného príspevku. Došlo k rozdeleniu aktivačného príspevku na dve úrovne a jeho poskytovanie vo vyššej sume osobám, ktoré majú príjem zo závislej činnosti najmenej vo výške mesačnej minimálnej mzdy. Ide o opatrenie, ktorého cieľom je zvýšenie a posilnenie motivácie pracovať.

K úprave došlo aj pri poskytovaní osobitného príspevku, predĺžilo sa obdobie jeho poskytovania na 18 mesiacov, pričom vo vyššej sume sa bude poskytovať 12 mesiacov a v nižšej sume ďalších 6 mesiacov. Ide o ďalšie posilnenie motivácie nájsť si zamestnanie a pracovať.

V roku 2017 v záujme toho, aby sa zabezpečilo zvyšovanie dôchodkových dávok v istej primeranej a dôchodcovskou verejnosťou akceptovateľnejšej sume sa zákonom č. 285/2016 Z. z. stanovilo, že **pevná suma zvýšenia dôchodkových dávok v roku 2017 sa určí najmenej ako 2 % z priemernej mesačnej sumy daného druhu dôchodku.** Percento zvýšenia úrazovej renty v roku 2017 sa určilo rovnakým spôsobom.

Od 1. januára 2017 bola zrušená hranica 12 rokov na účely platenia poisťného štátom. Podľa zákona č. 355/2016 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony sa s účinnosťou od 1. januára 2017 osobám, ktoré podali prihlášku na dôchodkové poistenie z dôvodu poskytovania peňažného príspevku na opatrovanie a osobnej asistencie poskytovanej v rozsahu 140 a viac hodín mesačne, bude hodnotiť takéto obdobie na účely dôchodkového poistenia bez časového obmedzenia. Uvedeným opatrením sa umožní napr. opatrovaním blízkej osoby v rozsahu najmenej 30 rokov získať nárok na minimálny dôchodok. Štát prevzal na seba povinnosť platiť za tieto osoby poisťné na dôchodkové poistenie počas celého obdobia potreby opatrovania ťažko zdravotne postihnutých.

Od 1. mája 2017 nadobudol účinnosť zákon č. 85/2017 Z. z., ktorým bola zvýšená percentuálna sadzba materského **zo 70 % denného vymeriavacieho základu na 75 %.** Vplyvom predmetného opatrenia majú osoby počnúc uvedeným dátumom poberajúce materské nárok na približne 100 % čistého príjmu, ktorý dosahovali pred vznikom nároku.

Od 1. júla 2017 bol **zavedený výkon rozhodnutia vymáhania pohľadávok Sociálnou poisťovňou,** ktorý má pozitívny vplyv na dlžníkov Sociálnej poisťovne (odbúranie nákladov na trovy exekúcie, ktoré niekedy niekoľkonásobne prevyšovali sumu vymáhanej pohľadávky a ktoré musel dlžník zaplatiť exekútorovi).

S cieľom zlepšovania postavenia nízkopríjmových dôchodcov bolo na základe zákona č. 266/2017 Z. z. **aj v roku 2017 (rovnako ako v roku 2016) poskytnuté jednorazové zvýšenie sumy vianočného príspevku o 12,74 eura** tým poberateľom vianočného príspevku, ktorých dôchodky, resp. sumy viacerých dôchodkov sú maximálne do výšky 2 násobku sumy životného minima (398,96 eura vrátane). Jednorazové zvýšenie spoločne s vianočným príspevkom tak mohlo byť poskytnuté až do sumy 100 eur. V roku 2017 bolo poskytnutých 1 197 092 vianočných príspevkov a celkové výdavky na vianočný príspevok predstavovali približne 78,3 mil. eur.

Opatrenie MPSVR SR č. 269/2016 Z. z. o úprave dôchodkového veku a referenčného veku na rok 2017. Dôchodkový vek na kalendárny rok 2017 bol 62 rokov a 76 dní.

Od 1. januára 2018 sa zákonom č. 266/2017 Z. z. ustanovila **minimálna miera valorizácie dôchodkových dávok** na obdobie rokov 2018 až 2021 a minimálna miera valorizácie úrazovej renty na rovnaké obdobie.

Dôchodcom sa v zmysle právnej úpravy zvyšujú v uvedenom období dôchodkové dávky (okrem vyrovnávacieho príplatku) o percento medziročného rast spotrebiteľských cien za domácnosti dôchodcov, najmenej však o pevnú sumu určenú ako 2 % z priemernej sumy príslušného druhu dôchodku.

Na základe zákona č. 184/2017 Z. z. sa s účinnosťou od 1. januára 2018 začal vykonávať **prepočet a zvýšenie súm starobných dôchodkov (starodôchodkov), ktorých suma bola vypočítaná podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004** a z dôvodu uplatňovania vysokej miery solidarity je nižšia, ako by bola suma starobného dôchodku určená podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení účinného od 1. januára 2004. Na zvýšenie uvedených prepočítaných starobných dôchodkov boli k 31. decembru 2018 vynaložené finančné prostriedky v sume 56,2 mil. eur a boli vyplatené 109 616 dôchodcom.

Od 1. januára 2018 boli vykonané ďalšie kroky, a to

- **odbremenila sa prevažná časť fyzických osôb, za ktoré platí poistné na dôchodkové poistenie štát, od podávania prihlášky a odhlášky v Sociálnej poisťovni.** Uvedené sa týka prihlasovania fyzických osôb, ktoré sa starajú o dieťa do šiestich rokov veku, o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom od 6 do 18 rokov veku; fyzických osôb, ktorým sa poskytuje príspevok na opatrovanie a fyzických osôb, ktoré majú podľa zmluvy o výkone osobnej asistencie vykonávať osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím najmenej 140 hodín mesačne. Oznamovacia povinnosť bola prenesená pri vzniku platenia poistného na dôchodkové poistenie štátom na orgány verejnej moci, ak z titulu výkonu svojej pôsobnosti majú vedomosť o ich sociálnom stave. U väčšiny uvedených fyzických osôb najmä poberateľov rodičovského príspevku, osobných asistentov, a poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie tak vzniká dôchodkové poistenie platené štátom automaticky;
- **umožnilo sa nadobudnutie dôchodkových nárokov tým osobám, ktoré pred 1. januárom 2018 splnili všetky podmienky dôchodkového poistenia,** okrem podania prihlášky na dôchodkové poistenie, t.j. aby sa im zhodnotilo obdobie starostlivosti ako obdobie dôchodkového poistenia. Uvedená sa týka fyzických osôb:
  - ktoré sa starajú o dieťa do šiestich rokov veku, o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom od 6 do 18 rokov veku,
  - ktorým sa poskytuje príspevok na opatrovanie,
  - ktoré majú podľa zmluvy o výkone osobnej asistencie vykonávať osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím najmenej 140 hodín mesačne.
- naďalej je na **platenie poistného na úrazové poistenie sadzba 0,8 % z vymeriavacieho základu zamestnávateľa;**
- bola zvýšená suma, do ktorej Sociálna poisťovňa nepredpisuje odvádzateľom poistného dlžné poistné z 3,32 eur na 5 eur;
- **umožnilo sa povolenie splátkového kalendár každému dlžníkovi na poistnom bez ohľadu na skutočnosť, či je povinný aktuálne odvádzat' poistné a predlžuje sa lehota, na ktorú možno povoliť splátky dlžných súm z 18 na 24 mesiacov.** Uvedeným opatrením sa rozšíril okruh osôb, ktoré môžu tento inštitút využiť vzhľadom na ich

finančné pomery.

Od 1. júla 2018 majú dôchodcovia právo určiť si dohodu o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, na základe ktorej nebudú mať postavenie zamestnanca na účely dôchodkového poistenia. Oni a ich zamestnávateľia tak sú oslobodení od platenia odvodov na povinné dôchodkové poistenie a zamestnávateľia aj do rezervného fondu solidarity. Oslobodenie je vo výške vymeriavacieho základu 200 eur mesačne, čo predstavuje maximálne 2 400 eur ročne. Uvedené sa týka dôchodcov, ktorým bol priznaný starobný dôchodok, invalidný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný výsluhový dôchodok a taktiež dôchodcov, ktorým bol priznaný výsluhový dôchodok a dovŕšili dôchodkový vek.

V roku 2018 sa opätovne poskytlo jednorazové zvýšenie sumy vianočného príspevku o 12,74 eura tým poberateľom vianočného príspevku, ktorých dôchodky, resp. sumy viacerých dôchodkov, sú maximálne do výšky 2-násobku sumy životného minima (410,14 eura vrátane). V roku 2018 bolo poskytnutých 1 200 818 vianočných príspevkov a celkové výdavky na vianočný príspevok predstavovali približne 77,1 mil. eur.

Dôchodkový vek na rok 2018 bol ustanovený opatrením MPSVR SR č. 227/2017 Z. z. o úprave dôchodkového veku a referenčného veku na rok 2018. Dôchodkový vek na kalendárny rok 2018 je 62 rokov a 139 dní.

S cieľom **umožniť prístup k dávke v nezamestnanosti väčšiemu počtu poistencov**, ktorí platili poistné na poistenie v nezamestnanosti (najmenej dva roky v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie) sa s účinnosťou od 1. januára 2018 **zjednocujú podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti a dĺžka podporného obdobia v nezamestnanosti pre všetkých poistencov.**

Od 1. januára 2018 musí byť poistenec na nárok na dávku v nezamestnanosti poistený najmenej dva roky v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Zjednocuje sa obdobie vyplácania dávky v nezamestnanosti (podporné obdobie) na 6 mesiacov pre všetkých poistencov, teda aj tým, ktorí mali vyplácanú dávku len 4 mesiace, pretože predtým pracovali na dobu určitú, resp. si dávku uplatnili z dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti.

Právna úprava účinná do 31. decembra 2017 umožňovala vznik nároku na vyrovnávací príplatok poberateľovi, ktorému bol priznaný slovenský starobný dôchodok a český starobný dôchodok. Od 1. januára 2018 vznikol nárok na vyrovnávací príplatok aj poistencovi, ktorý má priznaný slovenský predčasný starobný dôchodok.

V roku 2019 bola schválená právna úprava nového výpočtu starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku a invalidného dôchodku poistenca, ktorý bol pred rozdelením Československej federatívnej republiky zamestnaný u zamestnávateľa, ktorý mal sídlo v Českej republike.

C. Návrh na aktualizáciu

K ďalšej aktualizácii NRS sa pristúpi v najbližšom období, a to v záujme aktualizovania a previazania NRS s pripravovanou **Partnerskou dohodou o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov v rokoch 2021-2027**, tak aby v súlade s uznesením vlády SR č. 324 z 3. júla 2019 k Spôsobu uplatnenia základných podmienok pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ po roku 2020 v podmienkach SR splnila **tematickú základnú podmienku na národnej úrovni** pre napĺňanie cieľa politiky **Sociálnejšia Európa vďaka vykonávaniu Európskeho piliera sociálnych práv**. Súčasťou ďalšej aktualizácií NRS bude aj vyhodnotenie spoločných ukazovateľov sociálnej inklúzie, ako aj národných ukazovateľov v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia.

D. Záver

Rozsah opatrní v jednotlivých kľúčových oblastiach NRS poukazujú na záujem a snahu dotknutých subjektov zlepšiť možnosti sociálneho začlenenia osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením alebo sekundárne prispieť k zlepšeniu ich situácie. Vo vzťahu k národnému cieľu prijatému v súvislosti so Stratégiou Európa 2020 uvádzame, že v súčasnosti dochádza k jeho naplneniu na cca 140%, čo predstavuje vymanenie približne 239 tis. ľudí z rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia. Pozitívny vplyv na vývoj rizika chudoby alebo sociálne vylúčenia majú najmä prezentované opatrenia, nakoľko tieto ovplyvňujú celkový vývoj sociálno-ekonomickej situácie v krajine, či už ide o nástroje na zabezpečenie adekvátneho príjmu, dostatku príležitostí zamestnať sa a podpory udržania si zamestnania, riešenie materiálneho dostatku, zvyšovanie kvality a dostupnosti služieb, oblasť bývania a bytovej politiky, vzdelávanie, oblasť podpory zdravia a zdravotnej starostlivosti, riešenie špecifických problémov týkajúcich sa napr. ochrany detí, marginalizácie rómskych komunít, migrantov, starnutia populácie, či rodovej rovnosti a pod..

Oblasť podpory sociálneho začlenenia a podpory riešenia chudoby napriek vyššie uvedenému pozitívnemu vývoju a hodnoteniu, zostáva naďalej prioritou jednotlivých verejných politík na Slovensku a vyžaduje si maximálnu mieru citlivosti, ako aj potrebu inovatívnych prístupov pri prijímaní a navrhovaní ďalších riešení, ktoré by prispeli k zlepšeniu životnej úrovne všetkých obyvateľov Slovenska.

Vybrané štúdie spracované Inštitútom pre výskum práce a rodiny

- Porovnávanie nákladov bezdomovectva a bývania s podporou v Bratislave (2017)
- Dlhodobá nezamestnanosť a znevýhodnené skupiny v aktívnych opatreniach na trhu práce (2017)
- Záverečná správa z výskumu a sčítania ľudí bez domova na území mesta Bratislavy v roku 2016 (2017)
- Možnosti, perspektívy a bariéry sociálneho podnikania s dôrazom na pracovno-integračné sociálne podniky na Slovensku (2018)
- Systém podpory bývania a príspevok na bývanie. Identifikácia optimálneho modelu na základe skúseností best practice v medzinárodnej perspektíve (2018)
- Kvalita sociálnych služieb a jej hodnotenie – metodologický a analytický rámec pre projektovú činnosť (2018)
- Rozvoj spolupráce agentúr podporovaného zamestnávania so zamestnávateľmi a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny pri poskytovaní služieb podporovaného zamestnávania (2018)
- Podkladový materiál koncepcie prevencie a riešenia bezdomovectva na národnej úrovni
- Možnosti, perspektívy a bariéry sociálneho podnikania s dôrazom na pracovno-integračné sociálne podniky na Slovensku (2018)
- Zavádzanie podmienok kvality sociálnych služieb - prieskum stavu implementácie u poskytovateľov sociálnych služieb (2019)
- Prieskum aktivít, prekážok a záujmu o prácu u starších uchádzačov o zamestnanie (2019)

Prehľad osobitných AOTP na podporu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím

- **Príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska** (fakultatívny) sa môže poskytovať zamestnávateľom, ktorí na zriadené pracovné miesto v chránenej dielni (CHD) alebo na chránenom pracovisku (CHP) prijali do pracovného pomeru UoZ so ZP, vedeného v evidencii UoZ najmenej jeden mesiac. Je určený výlučne na náklady súvisiace so zriadením pracovného miesta, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie vykonávania pracovnej činnosti OZP v CHD/CHP. Zamestnávateľ je povinný zachovať zriadené pracovné miesto najmenej dva roky. V roku 2018 úrady vytvorili 122 nových pracovných miest, na ktoré bolo (vrátane preobsadení) umiestnených 167 OZP. Najviac podporených bolo OZP vo vekovej štruktúre 50 rokov a viac, pričom z celkového počtu 167 umiestnených bolo 88 žien (52,69%). Oproti roku 2017 došlo v roku 2018 k poklesu v počte novovytvorených pracovných miest o 33. V roku 2018 bolo na uvedené AOTP čerpaných 682 252 eur, čo súvisí jednak so zameraním a jednak s fakultatívnosťou poskytovania tohto príspevku.
- **Príspevok občanovi so ZP na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti** (fakultatívny) môže úrad poskytnúť UoZ so ZP na SZČ prevádzkovanú na CHP nepretržite najmenej dva roky. Príspevok sa poskytuje UoZ so ZP, ktorý bude prevádzkovať živnosť podľa živnostenského zákona alebo vykonávať poľnohospodársku výrobu vrátane hospodárenia v lesoch a na vodných plochách podľa zákona o súkromnom podnikaní občanov. Výška príspevku sa odvíja od zákonom definovaného násobku celkovej ceny práce podľa § 49 ods. 4 zákona o službách zamestnanosti (CCP) a od priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v príslušnom okrese. Prostredníctvom tohto opatrenia bolo v roku 2018 podporené vytvorenie 76 pracovných miest na samozamestnanie OZP, čo je o 1 pracovné miesto menej ako v roku 2017. Celkové čerpanie na tento príspevok bolo v roku 2018 vo výške 379 297,26 eur, čo je v porovnaní s rokom 2017 pokles o 13 857,51 eur.
- **Príspevok na udržanie občana so ZP v zamestnaní** (fakultatívny) sa môže poskytnúť zamestnávateľovi, ktorý zamestnával viac ako 25 % občanov so ZP z priemerného evidenčného počtu svojich zamestnancov a nemá priznané postavenie chránenej dielne. Poskytuje sa na občana so ZP, ak tento vykonáva pre zamestnávateľa prácu najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času. V sledovanom období roku 2018 bolo týmto príspevkom podporených 22 zamestnancov, čo je o 1 zamestnanca viac ako v roku 2017. Celková čerpaná suma bola v roku 2018 vo výške 32 195 eur, čo predstavuje nárast o 1 015 eur.
- **Príspevok na činnosť pracovného asistenta** (obligatórny) poskytoval úrad, ak z druhu zdravotného postihnutia a z vykonávanej pracovnej činnosti zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby vyplýva potreba pracovného asistenta, a to mesačne najmenej vo výške 41 % a najviac vo výške 70 % CCP. V roku 2018 bolo týmto príspevkom podporených 775 subjektov (417 zamestnávateľov a 358 SZČO so ZP), pričom na pracovné miesta pracovných asistentov bolo celkovo zaradených 1 128 pracovných asistentov, čo je oproti roku 2017 o 51 viac.
- **Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov** (obligatórny) sa poskytuje zamestnávateľovi na zamestnávanie OZP v CHD/CHP alebo pre SZČO so ZP, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva SZČ na CHP. Príspevok sa poskytuje na základe dokladov preukazujúcich vynaložené náklady za príslušný kalendárny štvrtýrok najviac vo výške 25 % z ustanovených súm a to do konca mesiaca nasledujúceho po uplynutí kalendárneho štvrtého roka, za ktorý sa príspevok žiada. V roku 2018 bolo prostredníctvom

tohto príspevku podporených 9 433 zamestnancov so ZP na pracovných miestach v CHD a na CHP, čo v porovnaní s rokom 2017 predstavuje pokles o 330. V sledovanom období boli na tento príspevok vyčerpané finančné prostriedky vo výške 30 051 864 eur, čo predstavuje medziročný nárast o 1 584 703 eur.

Realizované programy a projekty podľa § 54 zákona o službách zamestnanosti³¹

- **NP „Šanca na zamestnanie“**, ktorého cieľom bolo zlepšenie postavenia znevýhodnených UoZ na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti znevýhodnených UoZ, zníženie dlhodobej nezamestnanosti, podpora rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti. Finančný príspevok sa poskytoval zamestnávateľovi najmenej počas 3 a najviac počas 9 kalendárnych mesiacov, ak vytvoril pracovné miesto z niektorej z vymedzených oblastí verejného zamestnávania na dobu najmenej 3 mesiace. Pracovný pomer mohol byť dohodnutý na obdobie 3 až 9 mesiacov, prípadne na dobu neurčitú. NP bol ukončený v septembri 2018. V roku 2018 bolo v oprávnenom území NP prijatých 62 žiadostí o poskytnutie finančných príspevkov na podporu vytvárania pracovných miest, čo je v porovnaní s rokom 2017 pokles o 260 žiadostí z dôvodu zazávankovania väčšiny finančných prostriedkov. Takmer 94 % predložených žiadostí bolo schválených a týmto zamestnávateľom bola schválená podpora na vytvorenie 115 pracovných miest, na ktorých bolo zaradených 117 znevýhodnených UoZ. Zamestnávatelia (väčšinou mestá a obce) vytvárali pracovné miesta hlavne v oblasti tvorba, ochrana, udržiavanie a zlepšovanie životného prostredia. NP bol zameraný hlavne na DN UoZ, pričom v roku 2018 bolo do neho z hľadiska znevýhodnenia zapojených 62 UoZ (52,99%), ktorí boli vedení v evidencii UoZ najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov, UoZ, ktorí sú starší ako 50 rokov veku a UoZ, ktorí najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie UoZ nemali pravidelne platené zamestnanie.
- **NP „Chceme byť aktívni na trhu práce“** je projektom zameraným na zlepšenie postavenia znevýhodnených UoZ – občanov starších ako 50 rokov veku (UoZ vo veku 50+), zvýšenie ich zamestnateľnosti a zamestnanosti prostredníctvom poskytovania finančných príspevkov na podporu vytvorenia pracovného miesta v menej rozvinutých regiónoch. Hlavnou aktivitou je poskytovanie finančného príspevku na podporu vytvorenia pracovného miesta pre cieľovú skupinu. V roku 2018 bolo v oprávnenom území NP prijatých 628 žiadostí o poskytnutie finančných príspevkov na podporu vytvárania pracovných miest z ktorých bolo schválených 597 žiadostí, t. j. 95,06 %. V roku 2018 bolo vytvorených 617 pracovných miest, na ktorých bolo zaradených 590 UoZ. V roku 2018 bolo do tohto NP zaradených 590 UoZ vo veku 50+, z toho 265 (44,92 %) mužov a 325 žien (55,08 %). V rámci projektu bolo čerpaných 1 680 814 eur. V roku 2018 bolo zaradených o 468 UoZ menej, ako v roku 2017, výška čerpaných finančných príspevkov bola vyššia o 81 274 eur. Z hľadiska znevýhodnenia tvorili najväčšiu skupinu UoZ vo veku 50+, ktorí najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie UoZ nemali pravidelne platené zamestnanie 30,85 %.
- **NP „Cesta na trh práce“** sa realizuje s cieľom zlepšenia postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti UoZ a znevýhodnených UoZ podporou vytvárania pracovných miest, zníženie nezamestnanosti, osobitne dlhodobej nezamestnanosti, podpora rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti v najmenej rozvinutých okresoch, ktoré dlhodobo vykazovali vysokú mierou evidovanej nezamestnanosti. Realizácia projektu prebieha v najmenej rozvinutých okresoch podľa zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. NP sa začal realizovať 30. marca 2017

³¹ Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

a realizuje sa vo vybraných krajoch (BB, KE, PO), ktoré splňajú vyššie uvedenú podmienku prostredníctvom šiestich aktivít:

- ***Aktivita č. 1 Poskytovanie finančného príspevku na podporu vytvárania pracovných miest pre UoZ/ZUoZ***

Cieľom aktivity je podpora vytvárania pracovných miest pre UoZ, najmä pre znevýhodnených UoZ, poskytovaním finančného príspevku. Zamestnávateľovi, ktorý príjme do pracovného pomeru UoZ, najmä znevýhodneného UoZ, na dobu minimálne 20 mesiacov sa poskytuje finančný príspevok mesačne najviac počas prvých 15 mesiacov. Po uplynutí podpornej doby je zamestnávateľ povinný podporované miesto udržať po dobu minimálne 5 mesiacov. V roku 2018 bolo prijatých 84 žiadostí, čo je o 935 žiadostí menej ako v roku 2017 z dôvodu, že záväzkovanie na túto aktivitu bolo dňa 31. júla 2018 ukončené a väčšina finančných prostriedkov bola zazáväzkovaná. Z celkového počtu predložených žiadostí bolo schválených takmer 66%. V rámci aktivity, bolo zaradených 322 UoZ/ZUoZ, čo je v porovnaní s rokom 2017 pokles o 698 UoZ/ZUoZ.

- ***Aktivita č. 2 Poskytovanie finančných príspevkov na podporu vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ v sociálnych podnikoch pracovnej integrácie***

Cieľom tejto aktivity je aktivácia znevýhodnených UoZ podporou vytvárania pracovných miest v sociálnych podnikoch pracovnej integrácie. Hlavnou aktivitou je poskytovanie finančného príspevku na podporu vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ s osobitným zreteľom na DN občanov v sociálnych podnikoch pracovnej integrácie. Príspevok sa poskytuje najviac po dobu 24 mesiacov. Na aktivitu bolo schválených všetkých 13 žiadostí zamestnávateľov. Do tejto aktivity bolo zaradených 27 znevýhodnených UoZ, z toho bolo 18 mužov (66,66%) a 9 žien (33,34%). Čerpanie finančných prostriedkov bolo vo výške 143 768,76 Eur, čo je v porovnaní s rokom 2017 nárast o 129 712,76 eur. Dňom 31.10.2018 bolo na aktivitu č.2 záväzkovanie zastavené.

- ***Aktivita č. 3 Podpora vytvárania pracovných miest u verejných zamestnávateľov***

Cieľom aktivity je zlepšenie postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti, zníženie dlhodobej nezamestnanosti podporou vytvárania pracovných miest u verejných zamestnávateľov vo vymedzených oblastiach verejného zamestnávania. Hlavnou aktivitou je poskytovanie finančného príspevku verejnému zamestnávateľovi, najmenej počas 3 mesiacov a najviac počas 12 mesiacov v závislosti od dohodnutej doby trvania pracovného pomeru.

V roku 2018 bolo podaných 118 žiadostí od zamestnávateľov, z ktorých bolo schválených 83,05%. Zaradených bolo 542 UoZ, čo je v porovnaní s rokom 2017 pokles o 2 836 UoZ z dôvodu zazáväzkovania väčšiny finančných prostriedkov už v roku 2017. Z celkového počtu zaradených bolo 200 žien (36,91 %) a 342 mužov (63,09 %). Čerpanie finančných prostriedkov bolo vo výške 12 283 212,12 Eur, čo je v porovnaní s rokom 2017 nárast o 4 683 872,12 Eur. Čerpanie v roku 2018 nadväzuje aj na čerpanie z roku 2017. Záväzkovanie na túto aktivitu bolo ukončené dňa 31. júla 2018.

- ***Aktivita č. 4 Zamestnám sa sám aj v poľnohospodárskej prvovýrobe***

Cieľom aktivity č. 4 je zníženie nezamestnanosti UoZ podporou vytvárania pracovných miest na samozamestnanie. Hlavnou aktivitou je poskytovanie finančného príspevku na podporu vytvárania pracovných miest samozamestnaním UoZ/znevýhodneným UoZ, ktorí budú ako SZČO prevádzkovať SZČ v rôznych odvetviach. Pracovné miesto na samozamestnanie môže UoZ vytvoriť aj v odvetví poľnohospodárskej prvovýroby. Za vytvorenie pracovného miesta sa považuje začatie vykonávania SZČ a jej nepretržité vykonávanie najmenej dva roky. V roku 2018 bolo v rámci tejto aktivity vytvorených 83 pracovných miest na samozamestnanie. Tieto pracovné miesta obsadilo 46 mužov (55,42%) a 37 žien (47,58%). Čerpanie finančných prostriedkov bolo vo výške 1 121 182,05 eur. Záväzkovanie na túto aktivitu bolo ukončené dňa 31. júla 2018.

- ***Aktivita č. 5 Poskytovanie finančného príspevku na dochádzanie za prácou***

Cieľom aktivity je zvýšenie zamestnanosti a udržanie pracovných miest podporou mobility pracovnej sily. Hlavnou aktivitou je poskytovanie finančného príspevku žiadateľovi, ktorý bol UoZ/znevýhodneným UoZ a ktorý bol vyradený z evidencie UoZ z dôvodu uvedeného v § 36 ods. 1 písm. a) zákona o službách zamestnanosti na úhradu časti cestovných výdavkov na dochádzanie za prácou a ktorý dochádza z miesta trvalého pobytu alebo z miesta prechodného pobytu do miesta výkonu zamestnania uvedeného v pracovnej zmluve. Finančný príspevok sa poskytuje najviac po dobu 12 po sebe nasledujúcich mesiacov. V rámci aktivity č. 5 bolo v roku 2018 zaradených 3 209 UoZ, čo je v porovnaní s rokom 2017 menej o 885 UoZ. Z celkového počtu zaradených bolo 1 610 žien (50,17 %) a 1 599 mužov (49,83 %). Čerpanie finančných prostriedkov bolo vo výške 1 755 815,84 eur, čo je v porovnaní s rokom 2017 nárast o 1 198 052,84 eur. Toto čerpanie nadväzuje aj na čerpanie z roku 2017.

- **Aktivita č. 6 Poskytovanie individualizovaných služieb UoZ**

Cieľom tejto aktivity je podporovať UoZ pri nachádzaní pracovného uplatnenia prostredníctvom intenzívneho a individualizovaného poradenského procesu, ktorý zohľadňuje individuálnu sociálnu situáciu UoZ. Cieľovou skupinou sú všetci UoZ evidovaní v evidencii UoZ s trvalým pobytom na území 12-ich najmenej rozvinutých okresov SR (Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Rožňava, Sobrance, Trebišov, Kežmarok, Sabinov, Svidník, Vranov nad Topľou), a preto boli v rámci projektu posilnené personálne kapacity 11 vybraných úradov s územnou pôsobnosťou v rámci najmenej rozvinutých okresov o 53 odborných poradcov s cieľom zabezpečiť poskytovanie individualizovaných poradenských služieb špeciálne pre túto cieľovú skupinu UoZ. Poradenský proces je zameraný na rozvoj zamestnateľnosti UoZ (zvyšovanie motivácie, stanovenie kariérového cieľa, komunikácia so zamestnávateľom, techniky hľadania práce a pod.) a jeho trvanie pre jedného UoZ je v rozsahu 35 hodín. Poradenský proces tvorí 13 aktivít, z toho 6 aktivít je skupinových, 4 aktivity sú individuálne a 3 aktivity sú individualizované. V roku 2018 bolo do poskytovania individualizovaných služieb zaradených 8 747 UoZ, z čoho 75,06 % bolo DN UoZ (6 566). Čerpanie prostriedkov v tejto aktivite za rok 2018 bolo vo výške 573 440,58 eur.

NP „Cesta na trh práce 2“ sa začal realizovať v júni 2018 v najmenej rozvinutých okresoch, ktoré v súlade so zákonom č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov patria do BB, KE PO kraja prostredníctvom troch opatrení:

- **Opatrenie č. 1 Poskytovanie finančného príspevku na podporu vytvárania pracovných miest pre UoZ/ZUoZ**

V rámci opatrenia ide o poskytovanie finančného príspevku zamestnávateľovi, ktorý prijme do pracovného pomeru UoZ, najmä znevýhodneného UoZ, na dobu minimálne 20 mesiacov, pričom finančný príspevok sa poskytuje zamestnávateľovi mesačne najviac počas prvých 15 mesiacov. Po uplynutí podpornej doby je zamestnávateľ povinný podporované miesto udržať po dobu minimálne 5 mesiacov. V roku 2018 bolo prijatých 1 073 žiadostí z ktorých bolo schválených takmer 89%. V rámci aktivity, bolo vytvorených 1 208 pracovných miest na ktorých bolo zaradených 1 139 UoZ/znevýhodnených UoZ. Z celkového počtu zaradených bolo 607 žien (53,29%) a mužov 532 (46,71%). Čerpanie finančných prostriedkov bolo vo výške 146 267,44 eur.

- **Opatrenie č. 2 Podpora vytvárania pracovných miest u verejných zamestnávateľov**

V rámci opatrenia ide o poskytovanie finančného príspevku verejnému zamestnávateľovi, najmenej počas 3 mesiacov a najviac počas 12 mesiacov v závislosti od dohodnutej doby trvania pracovného pomeru. Na opatrenie bolo v roku 2018 podaných 663 žiadostí od zamestnávateľov, z ktorých bolo schválených 90 %. Zaradených bolo 930 UoZ, z toho bolo 502 žien (53,97 %) a 428 mužov (46,03 %). Čerpanie finančných prostriedkov bolo vo výške 346 7312,83 eur.

- Opatrenie č. 3 Zamestnám sa sám aj v poľnohospodárskej prvovýrobe

V rámci opatrenia ide o poskytovanie finančného príspevku na samozamestnanie UoZ/znevýhodneným UoZ, ktorí budú ako SZČO prevádzkovať SZČ v rôznych odvetviach. Pracovné miesto na samozamestnanie môže UoZ vytvoriť aj v odvetví poľnohospodárskej prvovýroby. Za vytvorenie pracovného miesta sa považuje začatie vykonávania SZČ a jej nepretržité vykonávanie najmenej dva roky. V roku 2018 bolo v rámci opatrenia vytvorených 173 pracovných miest na samozamestnanie. Tieto pracovné miesta obsadilo 101 mužov (58,38 %) a 72 žien (41,64 %). Čerpanie finančných prostriedkov bolo vo výške 603 705,88 eur.

NP „Cesta z kruhu nezamestnanosti“ sa začal realizovať 18. decembra 2015. Cieľom NP bola podpora zamestnanosti a znižovanie nezamestnanosti DN UoZ prostredníctvom získania a prehľbovania pracovných zručností. Hlavnou aktivitou bolo poskytovanie finančných príspevkov zamestnávateľovi, ktorý na vytvorené pracovné miesto prijal do pracovného pomeru UoZ z oprávnenej cieľovej skupiny na plný alebo polovičný úväzok na dobu minimálne 15 mesiacov, resp. na neurčitý čas, pričom finančné príspevky sa poskytovali zamestnávateľovi mesačne najviac počas 12 mesiacov, alebo najviac počas 15 mesiacov, v závislosti od doby evidencie prijatého UoZ. Prijímanie žiadostí bolo ukončené v súlade s harmonogramom projektu v júni 2017 a dňom 30. júna 2017 bolo ukončené záväzkovanie finančných prostriedkov projektu. Od 1. júla 2017 prebiehalo už len dofinancovanie vytvorených záväzkov. V roku 2018 bolo s ohľadom na vyššie uvedené do tohto NP zaradených 35 UoZ, z toho 15 žien (42,86 %) a 20 mužov (57,14 %). V rámci projektu bolo v roku 2018 vyčerpaných 2 951 723,30 eur.

NP „Reštart – Príležitosť pre dlhodobo nezamestnaných vrátiť sa na trh práce“ sa realizuje prostredníctvom poskytovania finančných príspevkov s cieľom motivovať DN UoZ k nájdeniu si zamestnania alebo k účasti na zapracovaní za účelom získania, resp. prehľbovania praktických skúseností pre potreby trhu práce. Začal sa realizovať v júli 2017 a je realizovaný prostredníctvom dvoch opatrení:

Opatrenie č. 1: Podpora aktívnych DN - v rámci opatrenia ide o poskytovanie finančného príspevku aktívnym DN UoZ, ktorí si nájdu zamestnanie a budú vyradení z evidencie UoZ z dôvodu vzniku pracovného pomeru a preukázaného nástupu do zamestnania. Finančný príspevok sa poskytuje mesačne, počas obdobia min. 1 a max. 12 mesiacov, na základe uzatvorenej dohody medzi zamestnancom (predtým DN UoZ) a úradom. V rámci opatrenia č. 1 bolo v roku 2018 prijatých 1 905 žiadostí DN, čo je v porovnaní s rokom 2017 nárast o 597 žiadostí. Z predložených žiadostí bolo v príslušnom roku schválených takmer 88%. V rámci tohto opatrenia bolo podporených 1 814 DN (zamestnancov), teda o 578 DN viac ako v roku 2017, z toho 534 mužov (29,43%) a 1 280 žien (70,57%).

Opatrenie č. 2: Zapracovanie u zamestnávateľa za účelom získania a obnovy pracovných návykov - v rámci opatrenia ide o poskytovanie mesačného finančného príspevku pre DN a zamestnávateľov na vykonávanie zapracovania u zamestnávateľa, ktorej cieľom je získanie, prehľbovanie praktických skúseností DN pre potreby trhu práce. V roku 2018 bolo v rámci tohto opatrenia zapojených 1 910 DN, čo je v porovnaní s rokom 2017 nárast o 1 055 DN. Za rok 2018 bolo zapojených 563 mužov (29,47%) a 1 347 (70,52%) žien. V rámci opatrenia bolo v roku 2018 vyčerpaných 3 083 260,10 eur, čo je v porovnaní s rokom 2017 viac o 3 083 073,29 eur.

NP „Zapojenie nezamestnaných do obnovy kultúrneho dedičstva - 2“ sa realizoval na základe spolupráce medzi rezortom práce, sociálnych vecí a rodiny a rezortom kultúry, ktorá umožňuje do projektov obnovy kultúrneho dedičstva integrovať nezamestnaných. Hlavnou aktivitou NP je podpora vytvorenia pracovného miesta pre UoZ a znevýhodneného

UoZ. Doba podporovania jedného pracovného miesta bola maximálne 7 mesiacov príslušného kalendárneho roka. Práce na obnove kultúrnych pamiatok majú charakter sezónnych prác. V roku 2018 bolo do projektu zapojených 36 zamestnávateľských subjektov, ktorí vytvorili 600 pracovných miest pre UoZ/znevýhodnených UoZ, čo je o 24 menej ako v roku 2017. Na vytvorené pracovné miesta bolo v roku 2018 zaradených 733 UoZ/znevýhodnených UoZ (do tohto počtu boli premietnuté aj vzájomné presuny pracovníkov medzi pozíciami pomocný pracovník – odborný pracovník v celkovom počte 44 osôb). V porovnaní s rokom 2017 sa počet zaradených UoZ/znevýhodnených UoZ znížil o 60 osôb.

NP „Umiestňovanie dlhodobo nezamestnaných občanov na trhu práce s využitím neštátnych služieb zamestnanosti“ sa realizuje od marca roku 2017 s cieľom zlepšenie postavenia DN UoZ (vedených v evidencii UoZ najmenej 24 po sebe nasledujúcich mesiacov) na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti, obnovu pracovných návykov a aktívnej pomoci pri ich umiestnení na trhu práce prostredníctvom agentúr dočasného zamestnávania (ADZ). Príspevok je paušálny, vypláca sa za umiestnenie DN UoZ na trh práce a je určený na refundáciu časti nevyhnutných výdavkov ADZ, spojených s umiestnením DN UoZ na trhu práce. Maximálna dĺžka poskytovania príspevku je 9 kalendárnych mesiacov. V roku 2018 sa umiestnilo na trhu práce 17 DN UoZ (z toho 12 mužov) a celkové finančné príspevky boli poskytnuté vo výške 98 775 eur.

Prehľad NP zameraných na mladých, ktoré sa realizujú podľa § 54 zákona o službách zamestnanosti (údaje o počte zapojených UoZ sú za obdobie od začiatku realizácie NP k 31. marcu 2019)

NP „Praxou k zamestnaniu“ sa realizuje s cieľom zvýšiť zamestnateľnosť a zamestnanosť mladých ľudí prostredníctvom prehľbovania ich odborných vedomostí a zručností formou mentorovaného zapracovania a praxe. V rámci NP bolo podporených 10 420 UoZ.

NP „Absolventská prax štartuje zamestnanie“, ktorý umožňuje vykonávanie absolventskej praxe u zamestnávateľa (aktivita 1) a následnú možnosť získania pracovného miesta u toho istého zamestnávateľa (aktivita 2). V rámci aktivity 1 bolo podporených 16 725 UoZ a v rámci aktivity 2 išlo o 45 UoZ.

NP „Úspešne na trhu práce“, ktorým sa podporuje možnosť získania prvého pravidelne plateného zamestnania (aktivita 1) alebo možnosť zamestnať sa prostredníctvom samozamestnania (aktivita 2). V rámci aktivity 1 bolo podporených 4 878 UoZ a v rámci aktivity 2 išlo o 787 UoZ.

NP „Šanca pre mladých“ podporoval vytváranie pracovných miest pre DN mladých ľudí prostredníctvom poskytovania finančných príspevkov zamestnávateľovi. V rámci NP bolo podporených 1 963 UoZ (údaj je k 31. decembru 2018, projekt bol ukončený).

NP „Vzdelávanie mladých UoZ“ bol zameraný na zvýšenie zamestnateľnosti mladých UoZ prostredníctvom ďalšieho vzdelávania formou rekvalifikačných kurzov (REPAS+), kompetenčných kurzov (KOMPAS+) alebo vzdelávania z vlastnej iniciatívy UoZ. V rámci NP bolo podporených 15 482 UoZ (údaj k 31. decembru 2018, projekt bol ukončený).

NP „Reštart pre mladých UoZ“ zabezpečoval individualizované poradenstvo pre mladých UoZ (opatrenie 1) a taktiež umožňoval poskytovanie finančného príspevku aktívnym mladým UoZ, ktorí boli vyradení z evidencie UoZ z dôvodu preukázaného nástupu do zamestnania (opatrenie 2). V rámci opatrenia 1 bolo podporených 19 556 UoZ a v rámci opatrenia 2 išlo o 8 547 UoZ (údaj k 31. decembru 2018, projekt bol ukončený).

NP „Vybrané AOTP pre mladých UoZ“ podporoval zamestnanosť mladých ľudí prostredníctvom vybraných AOTP v zmysle zákona o službách zamestnanosti. V rámci NP bolo podporených 7 354 UoZ (údaj k 31. 12. 2018, projekt bol ukončený).

NP „Reštart pre mladých UoZ 2“ má za cieľ zlepšiť podmienky uplatnenia sa UoZ do 29 rokov na trhu práce prostredníctvom poskytovania finančného príspevku aktívnym mladým UoZ, ktorí sú vyradení z evidencie UoZ z dôvodu vzniku pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu a preukázaného nástupu do zamestnania. V rámci NP bolo zatiaľ podporených 13 192 UoZ.

Ústredie PSVR realizuje od 1. januára 2016 do novembra 2020 NP „**Spoločne hľadáme prácu**“, ktorého cieľom je zlepšenie postavenia UoZ ako aj znevýhodnených UoZ, zvýšenie zamestnateľnosti, zlepšenie prepojenia verejných a neverejných služieb zamestnanosti a spolupráce so zamestnávateľmi. NP sa realizuje prostredníctvom dvoch hlavných aktivít: aktivity č. 1 - Veľtrh práce a aktivity č. 2 – Podpora rozvoja siete EURES a poradenstvo v oblasti mobility pracovnej sily v rámci EÚ/EHP (Európska únia/ Európsky hospodársky priestor).

V rámci aktivity 1 bol v roku 2018 zrealizovaný **Veľtrh práce – Job Expo 2018** (VIII. ročník) a **XX. ročník medzinárodnej burzy práce European Job Days 2018**. Pod jednou strechou sa stretlo 171 zamestnávateľov zo Slovenska a 52 zo zahraničia. Celkom 49 813 návštevníkom bolo ponúkaných viac ako 27 473 voľných pracovných miest z toho priamo na podujatí 13 328, a to od zúčastnených zamestnávateľov, 12 000 z pracovných portálov kariera.sk a profesia.sk a 2145 pracovných miest v rámci EÚ.

Súčasťou veľtrhu bolo aj množstvo sprievodných podujatí zameraných na pomoc pri hľadaní uplatnenia sa na trhu práce, bezplatné osobné poradenstvo a testovanie schopností, zručností a predpokladov - jazykové testovanie, testovanie PC zručností, kariérne poradenstvo, pomoc občanom so zdravotným postihnutím, poradenstvo pri začatí podnikania, poradenstvo na tému súvisiacu s hľadaním zamestnania, poradenstvo pre vytvorenie profilu na www.istp.sk doma podľa pokynov a priamo na podujatí, poradenstvo z oblasti pracovno-právnych vzťahov, poradenstvo v oblasti profesionálneho rodičovstva.

Na veľtrhu práce boli pre žiakov základných a stredných škôl v rámci informačných a poradenských služieb pri voľbe povolania na IX. ročníku veľtrhu práce Job Expo 2018 a XXI. ročníku medzinárodnej burzy práce European Job Days, zorganizované interaktívne prednášky zamerané na poradenstvo týkajúce sa výberu vhodného povolania, resp. voľby vhodnej strednej školy a poradenstvo týkajúce sa orientácie na trhu práce. Prednášok, ktoré boli určené žiakom základných škôl, sa zúčastnilo 331 žiakov z 10 škôl. Na prednáškach určených žiakom stredných škôl sa zúčastnilo 336 žiakov z 11 škôl. Pre žiakov ZŠ a SŠ boli zorganizované interaktívne prednášky zamerané na poradenstvo: Ako si vybrať svoje budúce povolanie, ISTP.sk, Duálne vzdelávanie, Kariérové poradenstvo a kariérové vzdelávanie, Ako uspieť na výberovom pohovore a iné .

V rámci NP sa počas celého roka 2018 realizovala aj aktivita č.2 **Podpora rozvoja siete EURES a poradenstvo v oblasti mobility pracovnej sily v rámci EÚ/EHP** (Európska únia/ Európsky hospodársky priestor), ktorá pozostáva z viacerých samostatných podaktivít:

Rakúsko - nemecký deň 2018 - 7.ročník burzy práce organizovanej Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, konaný dňa 18. októbra 2018 v priestoroch Congress Hotel Centra, v Košiciach. Na podujatí sa zúčastnilo 27 vystavovateľov z radov zamestnávateľov, sprostredkovateľských agentúr a úradov práce z Rakúska a Nemecka. Zastúpenie na podujatí mal aj Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice, v ktorom dostali návštevníci odpovede na otázky týkajúce sa informačných a poradenských služieb a uchádzačom o zamestnanie boli potvrdzované tlačivá o hľadaní zamestnania.

Burza práce bola cielená predovšetkým na ponuku voľných pracovných miest z nedostatkových sektorov ako je sektor hotelových a reštauračných služieb, sektory stavebníctva, techniky, nákladnej dopravy či drevospracujúceho priemyslu. Všetky voľné pracovné miesta ponúknuté na Rakúsko-Nemeckom Dni boli vopred zverejnené na pracovnom portáli www.eures.sk. Poradenské služby o životných a pracovných podmienkach v zahraničí poskytovali EURES poradcovia v stánku EURES Slovensko.

Vystavovatelia z oboch krajín ponúkli návštevníkom veľtrhu práce spolu 632 voľných

pracovných miest do krajín Rakúsko a Nemecko a v stánku siete EURES Slovensko bolo ponúknutých ďalších 4 000 voľných pracovných miest z databázy siete EURES.

Už po piatykrát prebiehal Rakúsko-Nemecký Deň aj formou ONLINE, čo znamenalo, že tí, ktorí na veľtrh nemohli prísť osobne, sa mohli o zamestnanie uchádzať prostredníctvom ONLINE platformy zriadenej Európskou komisiou. Návštevníci ONLINE formy Rakúsko – Nemeckého Dňa mali takisto možnosť sledovať dianie na burze práce a prezentácie vystavovateľov prostredníctvom živého prenosu Livestream. Na základe hodnotiacich štatistík portálu www.europeanjobdays.eu sa o pracovné pozície vystavovateľov zaregistrovaných na ONLINE platforme uchádzalo 115 osôb, ktoré absolvovali spolu 17 výberových pohovorov s využitím komunikačného nástroja Netop.

Na burze práce sa osobne zúčastnilo 582 návštevníkov. Spolu so záujemcami zaregistrovanými na ONLINE platforme si prostredníctvom podujatia hľadalo prácu v Rakúsku alebo Nemecku 697 osôb. Dôkazom spokojnosti vystavovateľov je 121 prísľubov do zamestnania deklarováných priamo počas veľtrhu práce.

Vyhodnotenie Rakúsko-Nemeckého dňa v číslach

Burza práce	Počet zúčastnených zamestnávateľov a partnerov EURES	Celkový počet návštevníkov	Počet VPM do krajín EÚ/EHP	Počet prísľubov na zamestnanie do krajín EÚ/EHP
Rakúsko-Nemecký deň	27	582	632	121

Maďarský deň – dňa 22. marca 2018 sa v priestoroch Univerzity J. Selyeho v Komárne konal III. ročník Maďarský deň, ktorý Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v spolupráci so sieťou EURES. Zúčastnilo sa ho 13 vystavovateľov, ktorí ponúkali 555 voľných pracovných miest, najmä v oblasti automobilového priemyslu a jeho pridruženej výroby, chemického a strojárenského priemyslu. Podujatie navštívilo 1 035 záujemcov, z ktorých 75 zamestnávateľa označili ako vhodných na ponúkané pracovné pozície, vzniklo 37 pracovných prísľubov a priamo na mieste sa uzatvorilo 8 pracovných zmlúv. Bola zriadená aj miestnosť na testovanie, spoločnosť Prohuman 2004 Kft. si 12 záujemkyň otestovala, testy aj vyhodnotila, na mieste sa uzatvorili sa pracovné zmluvy a dňa 23.3. 2018 dámy nastúpili do práce. Keďže sa ponúkali aj študentské brigády, zúčastnilo sa aj 185 študentov Univerzity J.Selyeho. Súbežne s burzou práce sa v prednáškovej miestnosti organizovali prezentácie o sieti EURES Slovensko a EURES Maďarsko, zamestnávateľ Birt Group Kft. a WHC Personal Kft. predstavili nimi ponúkané pracovné miesta a ich podmienky. Týchto prezentácií sa zúčastnilo cca. 200 záujemcov.

Veľtrh Profesia days 2018 - V dňoch 28. februára a 1. marca 2018 sa v Bratislave, v priestoroch výstavniska Incheba Expo, konal 9. ročník veľtrhu práce Profesia days. Sieť EURES Slovensko ako exkluzívny partner veľtrhu ponúkla uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o prácu v zahraničí možnosť stretnúť sa so zástupcami spoločností a partnermi siete EURES, ktorí obsadzovali pracovné pozície do krajín Česká republika, Rakúsko, Nemecko, Holandsko, Belgicko, Lichtenštajnsko, Taliansko, Írsko, Dánsko a Švédsko. Celkovo sa na veľtrhu práce predstavilo s ponukou pracovných pozícií vyše 180 vystavovateľov, z toho ponuku participovať na veľtrhu v priestore EURES prijalo 12 zahraničných vystavovateľov. Počas dvoch dní veľtrhu boli v stánku EURES Slovensko poskytnuté informácie 560 návštevníkom. Návštevníci sa pýtali na konkrétne pracovné

pozície z databázy www.eures.sk, na otázky týkajúce sa ich povinností pri vycestovaní za prácou do zahraničia, ale i na to, či sú pracovné pozície seriózne. Študenti vysokých škôl prejavili záujem o sezónne pracovné ponuky, ktoré sieť v súčasnosti ponúka napr. do Talianska, na Cyprus či Nemecka.

Veľtrh Profesia days 2018 Žilina: Dňa 17. mája 2018 sa v Žiline v priestoroch Event House konal 1. ročník veľtrhu pracovných príležitostí Profesia days. Podujatie organizovala spoločnosť Profesia, prevádzkovateľ najväčšieho slovenského jobportálu www.profesia.sk. Ústredie PSVR a EURES boli partnermi veľtrhu.

EURES poradkyne informovali v stánku EURES záujemcov o možnostiach práce a o konkrétnych pracovných ponukách v jednotlivých členských štátoch EÚ/EHP a Švajčiarsku, ako aj o životných a pracovných podmienkach v týchto krajinách. Stánok EURES navštívilo približne 150 ľudí. Mali záujem najmä o prácu v Rakúsku, Česku, Nemecku, Švédsku, Taliansku a v Holandsku. Mnohí študenti sa pýtali na možnosti sezónneho zamestnania, študijné a pracovné programy pre mladých a tiež ako postupovať po skončení školy. Zaujímali sa aj o životné a pracovné podmienky v týchto krajinách, a to najmä o systémy sociálneho zabezpečenia, dávky v nezamestnanosti, dôchodky a pod.

Veľtrhu sa zúčastnilo 57 vystavovateľov, ktorí ponúkali pracovné ponuky do oblastí administratívy, bankovníctva a financií, cestovného ruchu, gastro, IT, logistiky a dopravy, manažmentu, marketingu, obchodu, služieb, priemyslu a zdravotníctva. Vystavovateľmi boli aj zahraničné firmy, s ktorými spolupracuje sieť EURES Slovensko už po niekoľko rokov (rakúsky *mein-personaler Personalservice GmbH*, nemecký *M2 Personal GmbH*), s ktorými sa EURES poradkyne informovali o pracovných ponukách, množstve a kvalite uchádzačov a pod. Návštevníci mohli zažiť prednášky top spíkrov, absolvovať modelové pohovory, kariérne poradenstvo a testovanie z cudzích jazykov, zabaviť sa s virtuálnou realitou, NAO robotmi a omnoho viac.

Veľtrh ProEDUCO - Sieť EURES Slovensko sa v dňoch 5.- 6. decembra 2018 zúčastnila 12. ročníka medzinárodného veľtrhu vzdelávania ProEDUCO, ktorý zorganizovala spoločnosť Progress Promotion v priestoroch Steel Arény v Košiciach. Veľtrh ProEDUCO zameraný na prezentáciu študijných programov a pracovných príležitostí na Slovensku aj v zahraničí je určený predovšetkým žiakom a študentom končiacich ročníkov základných a stredných škôl. Sieť EURES Slovensko na veľtrhu prezentovala svoje bezplatné služby v oblasti európskej pracovnej mobility v krajinách EÚ/EHP, projekt Your First EURES Job, ktorý je určený mladým Európanom, možnosti dobrovoľníckej práce (European Solidarity Corps), platformu Drop´pin a pod. Výstavný priestor siete EURES v priebehu dvoch dní veľtrhu navštívilo cca 550 študentov a zástupcov škôl, ktorým boli okrem všeobecných i špecifických informácií poskytnuté aj informačné materiály pre ďalšie využitie na školách. Pedagogickí pracovníci sa zaujímali aj o možnosti zorganizovania prezentácií o službách siete EURES a o európskom trhu práce študentom priamo na školách. EURES poradcovia na veľtrhu oslovili viacerých zamestnávateľov s možnosťou spolupráce so sieťou EURES pri nábore voľných pracovných síl v krajinách EÚ/EHP.

Veľtrh ProEDUCO v roku 2018 navštívilo viac ako 8 042 návštevníkov a prezentovalo sa na ňom spolu 80 vystavovateľov. S ohľadom na vysokú návštevnosť veľtrhu je účasť siete **Veľtrh AZU Big Day Stáží** – zástupcovia siete EURES Slovensko sa 17. apríla 2018 zúčastnili veľtrhu AZU Big Day v priestoroch Univerzitetnej knižnice Technickej Univerzity v Košiciach, ktorého organizátorom bola nezisková organizácia AZU (Aktivita zvyšuje úspech). Hlavným zámerom tohto podujatia je prezentácia ponúk pre študentov v oblasti odborných stáží, grantových programov, študijných zahraničných pobytov, jazykových, študijných a pracovných pobytov v krajinách EÚ/EHP aj mimo nich, možnosti zapojenia sa do aktivít študentských organizácií ako aj ponuky pracovného uplatnenia sa študentov

TUKE už počas štúdia, ale predovšetkým po jeho úspešnom ukončení.

Na tomto podujatí boli študentom poskytnuté komplexné informácie o sieti EURES, bezplatne poskytovaných službách a pracovných ponukách v krajinách EÚ/EHP. Okrem pracovných ponúk sa EURES poradcovia zamerali aj na propagáciu projektu Your first EURES job, platformy Drop´pin, European job days a projektu European Solidarity Corps. Súčasťou sprievodného programu bola krátka prezentácia siete EURES pod názvom EURES – európske služby zamestnanosti. Stánok siete EURES navštívilo viac ako 120 študentov.

Deň Európy - Deň Európy je pripomenutím významnej udalosti, ktorá položila základy dnešnej Európskej únie. Dňa 4. mája 2018 zorganizovala Informačná kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku a Zastúpenie Európskej komisie podujatie pod názvom Deň Európy - v mestách Košice a Prešov a v Bratislave dňa 9. mája 2018. Na podujatí sa prezentovala aj sieť EURES Slovensko. Celodenné oslavy sprevádzali hudobné vystúpenia, diskusie, workshopy, súťaže a tombola, do ktorej sieť EURES Slovensko prispela prezentačnými materiálmi. Stánok siete EURES Slovensko navštívilo v každom meste v priebehu dňa cca 350 - 400 návštevníkov, ktorí prejavili záujem o informácie o sieti EURES a možnosti práce a štúdia v krajinách EÚ/EHP. Návštevníkom stánku boli poskytnuté všeobecné informácie o európskom trhu práce aj informácie o konkrétnych pracovných ponukách a študijných príležitostiach v krajinách EÚ/EHP. Mladší návštevníci stánku si formou kvízu otestovali svoje vedomosti týkajúce sa EÚ.

Informačný deň TUKE Košice - 17. októbra 2018 sieť EURES Slovensko zrealizovala Informačný deň na Technickej univerzite v Košiciach, podujatie bolo určené študentom Technickej univerzity v Košiciach. Cieľom aktivity bolo poskytnúť študentom informácie o službách siete EURES, o životných a pracovných podmienkach v krajinách EÚ/EHP a o možnostiach pracovného uplatnenia v krajinách EÚ/EHP so zameraním na Českú republiku. Stretnutia sa zúčastnili zástupcovia siete EURES z Českej republiky a zo Slovenska. EURES poradcovia poskytli študentom základné informácie o sieti EURES, o bezplatných službách v oblasti pracovnej mobility, informácie o trhu práce v krajinách EÚ/EHP a vo Švajčiarsku s dôrazom na Českú republiku a o požiadavkách zamestnávateľov na uchádzačov. Návštevníci získali formou individuálnych konzultácií informácie o konkrétnych pracovných ponukách v krajinách EÚ/EHP vhodných pre budúcich inžinierov, IT špecialistov, ekonómov a ostatných absolventov študijných odborov TUKE. Študenti prejavili najväčší záujem o projekt pracovnej mobility mladých Your First EURES Job, ale pozornosť venovali aj informáciám o platforme Drop´pin and go far. Veľa otázok sa týkalo projektu European Solidarity Corps, ako aj ďalších medzinárodných online a onsite eventov realizovaných európskou sieťou EURES. Stretnutia sa zúčastnilo cca 300 študentov z rôznych fakúlt TUKE.

Konferencia „Východ nie je EXIT a veľtrh ProEDUCO zorganizovala spoločnosť Progress Promotion, organizátor veľtrhu ProEDUCO v Košiciach. Konferencia sa uskutočnila 4. decembra 2018 v troch panelových diskusiách - Pohľad z vonku, Mesto a univerzita, Dá sa to. Stretnutia sa zúčastnil predseda Košického samosprávneho kraja, zástupcovia magistrátov mesta Košice a Prešov, rektori Technickej univerzity v Košiciach a Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, riaditeľ Košice IT Valley, zástupcovia zamestnávateľov, škôl a vystavovateľov veľtrhu ProEDUCO, vrátane siete EURES Slovensko. Konferencia sa zaoberala témou odchodu mladých ľudí z regiónu východného Slovenska do zahraničia, možnosťami ich návratu späť do regiónu a negatívnymi aj pozitívnymi následkami tejto migrácie. Na konferencii odzneli príbehy ľudí, ktorí využili možnosť študovať alebo pracovať v iných krajinách a vrátili sa na Slovensko a ich pohľad na možnosti uplatnenia sa na Slovensku. Účastníci diskusie sa zhodli na potrebe spojenia mesta, univerzít, inštitúcií v oblasti turizmu aj významných zamestnávateľov v regióne pri

spoločnej propagácii a motivácii mladých ľudí k zotrvaní v regióne, ako aj motivácii k návratu mladých ľudí zo zahraničia na Slovensko.

„Kam po strednej, Kam na vysokú“ – Žilina, Prešov Košice Sieť EURES Slovensko sa na základe pozvania Národného kariérneho centra (NAKAC) zúčastnila podujatí „Kam po strednej, Kam na vysokú“, ktoré sa uskutočnili v mestách Žilina, Prešov a Košice.

Prezentačná výstava Kam po strednej – RoadShow, určená žiakom končiacich ročníkov stredných škôl, bola pre sieť EURES Slovensko príležitosťou ponúknuť študentom informácie o európskom trhu práce a o pracovných i študijných príležitostiach v krajinách EÚ/EHP.

V Žiline sa podujatie uskutočnilo dňa 1. februára 2018 v priestoroch hotela Slovakia a stánok siete EURES navštívilo 80 študentov. Celkovo sa podujatia zúčastnilo 1 500 študentov a prezentovalo sa 10 vystavovateľov.

V Prešove sa podujatie uskutočnilo dňa 7. februára 2018 v priestoroch Spojenej školy a stánok siete EURES navštívilo 250 študentov. Celkovo sa podujatia zúčastnilo 2 200 študentov a prezentovalo sa 13 vystavovateľov.

V Košiciach sa podujatie uskutočnilo dňa 8. februára 2018 v priestoroch Domu techniky a stánok siete EURES navštívilo 200 študentov. Celkovo sa podujatia zúčastnilo 1 900 študentov a prezentovalo sa 12 vystavovateľov.

Deň kariéry – UMB Banská Bystrica sa uskutočnil 23. októbra 2018 sa v priestoroch auly Ekonomickej fakulty UMB v Banskej Bystrici, kde sa prezentovalo 30 vystavovateľov. Zástupcovia EURES z ČR a SR poskytli študentom informácie o možnostiach práce, života a štúdia v krajinách EU/EHP formou osobných rozhovorov a formou pripravenej prezentácie s následným vedomostným kvízom. Veľtrh navštívilo cca 400 študentov.

Festival Pohoda 2018 - účasť siete EURES na festivale Pohoda 2018 zvýšila informovanosť a povedomie návštevníkov festivalu o možnostiach zamestnania sa, o aktuálnej situácii na trhu práce v krajinách EÚ a o životných a pracovných podmienkach v krajinách EÚ/EHP. Sieť EURES ponúkla prítomným festivalovým návštevníkom informácie o fungovaní Európskej únie, o možnostiach cestovania, dobrovoľníckej služby, štúdia či práce v EÚ. Prostredníctvom jazykových kvízov, vedomostných súťaží či odpovedaní na otázky o EÚ si záujemcovia otestovali svoje znalosti o Európskej únii, za ktoré získali propagačné materiály siete EURES. Počas troch dní participácie siete EURES Slovensko na festivale Pohoda 2018 navštívilo stánok EURES 1 518 osôb, do vedomostných súťaží sa zapojilo spolu 403 súťažiacich.

V rámci **podpory zamestnávania mladých ľudí** stále prebiehal v roku 2018 interný projekt Ústredia PSVR **„Buď aktívny zamestnaj sa!“**. Cieľom projektu je aktivovanie mladých ľudí, cieľovými aktivitami zvýšiť ich zamestnateľnosť, upriamiť ich pozornosť na ponuku práce ale aj na intenzívnejšie využívanie bezplatného internetového portálu www.istp.sk (internetový sprievodca trhom práce), v ktorom systém automaticky generuje osobné profily UoZ s požiadavkami zamestnávateľov na kvalifikáciu pracovných síl za účelom ich umiestnenia na trh práce. Cieľom jednotlivých aktivít a motivácie UoZ zapojených do projektu je ich uplatnenie na trhu práce. Do projektu bolo od začiatku jeho realizácie zaradených k 31. decembra 2018 celkom 95 352 UoZ, do 29 rokov veku. Okrem toho realizujeme od 1. februára 2017 pre ďalšiu chudobou ohrozenú skupinu **dlhodobo nezamestnaných uchádzačov** (ďalej len „DEN“) o zamestnanie interný motivačný projekt **„Zvýšenou aktivitou k zamestnaniu“**. Cieľom interného projektu

motivačného projektu je individuálnym prístupom a cieleňou podporou pomôcť DEN uplatniť sa na trhu práce, pomôcť identifikovať a následne odstrániť prekážky k uplatneniu na trhu práce. Zaznamenali sme výrazný pokrok realizáciou projektu (medziročný pokles až o 5,69 p. b.v počte evidovaných DEN). Do realizácie projektu sa zapájajú DEN prostredníctvom podpísania Dohody o pracovnej integrácii, k decembru 2018 sa zapojilo celkom 70 483 DN UoZ. Našou snahou je ich uplatnenie na trhu práce. Ku koncu sledovaného obdobia (2018) sme umiestnili celkom 13 614 DEN, čo je takmer 20 % úspešnosť zamestnania sa. Tým sa rieši aj hranica chudoby uvedenej skupiny DEN.

V rámci informačných a poradenských služieb pri voľbe povolania boli v roku 2018 organizované burzy práce a informácií pre žiakov základných škôl a stredných škôl. Ich hlavným cieľom bolo najmä zvýšenie záujmu žiakov ZŠ o remeselné druhy povolání a súčasne riešenie problému s ich nedostatkom na trhu práce. Zrealizovaných bolo 35 búrz informácií, ktoré zorganizovalo celkovo 18 úradov. Búrz informácií sa zúčastnilo celkovo 255 základných škôl a 200 zástupcov stredných škôl. Na burzách informácií sa prezentovalo celkom 287 stredných škôl a 455 zamestnávateľov.

Výber realizovaných aktivít v rezorte zdravotníctva**Spolupráca pri riešení výskytu syfilisu**

Vo veci riešenia výskytu ochorenia syfilis v meste Trebišov prebiehala intenzívna spolupráca medzi asistentmi osvetu zdravia, koordinátormi asistentov osvetu zdravia a Regionálnym úradom verejného zdravotníctva so sídlom v Trebišove. V uvedenej lokalite bol zjavný pozitívny progres v riešení výskytu tohto ochorenia prostredníctvom realizácie osvetových aktivít a edukácie obyvateľov uvedenej lokality.

Spolupráca pri riešení epidémie osýpok

V dňoch 7. mája - 24. mája 2018 boli v okrese Michalovce zaznamenané prvé štyri prípady osýpok (z nich tri importované z Veľkej Británie, jedno ochorenie bolo v epidemiologickej súvislosti s importovanými prípadmi). Išlo o osoby vo veku 12 – 19 rokov, neočkované proti osýpkam. Od 7. mája do 30. júla 2018 bolo evidovaných 330 prípadov osýpok, z toho bolo 176 laboratórne potvrdených, 149 pravdepodobných a 5 nepotvrdených. V okrese Michalovce bolo zaznamenaných 321 prípadov, v okrese Sobrance 9 prípadov. Ochorenia boli zaznamenané vo vekových skupinách od 0 do 54 rokov. V rámci prebiehajúcich protiepidemických opatrení proti osýpkam bolo zaočkovaných celkom 3 276 osôb v okrese Michalovce. Proti ich šíreniu bolo od 7. mája 2018 v ohniskách nákaz vydaným rozhodnutím regionálnej hygieničky Regionálneho úradu verejného zdravotníctva Michalovce vyše 100 opatrení. V dotknutom regióne sa na realizácii protiepidemických opatrení priamo podieľali 11 asistenti osvetu zdravia a traja koordinátori Zdravých regiónov. Podľa slov experta pre terén NP, by očkovanie v lokalitách bez priamej spolupráce v teréne bolo veľmi komplikované, dokonca priam nemožné. Výsledkom spolupráce je zaočkovaných celkom 2 826 osôb (pozn. do uvedeného dátumu z celkových 3 276 osôb).

Spolupráca s Národným ústavom tuberkulózy, pľúcnych chorôb a hrudníkovej chirurgie

Liečbu tuberkulózy, ale aj pľúcnych chorôb a hrudníkovej chirurgie, zastrešuje Národný ústav vo Vyšných Hágoch. Vo Vyšných Hágoch poskytujú ústavnú, ale aj ambulatnú liečbu pre pacientov s pľúcnymi ochoreniami. Taktiež sa zúčastňujú na vedecko-výskumnej a vzdelávacej činnosti v rámci oblasti pôsobenia. Výskyt tuberkulózy sa na Slovensku znižuje, no stále nie je zanedbateľný. V roku 2004 bolo zaznamenaných 705 prípadov tuberkulózy, v roku 2015 to bolo 317 prípadov. Na Slovensku bolo v roku 2017 zaznamenaných približne 300 prípadov, podiel rómskych detí na prípadoch detskej tuberkulóze tvorí 95%. Podiel rómskeho etnika na celkovom výskyte tuberkulózy v posledných rokoch podľa štatistiky Národného registra pacientov s tuberkulózou (NRT) narastá, najviac postihnutými oblasťami sú kraje na východnom Slovensku (Prešovský a Košický). Za účelom eliminácie TBC a jej zefektívnenia pokračovala úzka spolupráca s Národným ústavom tuberkulózy, pľúcnych chorôb a hrudníkovej chirurgie. Dňa 23. augusta 2018 sa v tejto súvislosti konalo v spolupráci so Svetovou zdravotníckou organizáciou („WHO“) školenie, na ktorom získalo ďalších 60 zamestnancov Zdravých regiónov komplexné informácie o liečbe a prevencii TBC priamo od najpovolanejších profesionálov z dennej praxe. Prostredníctvom návštevy laboratórií, vyšetrení, praktických ukážok a diskusií s profesionálmi v národnom centre vo Vyšných Hágoch získali prehľad o potrebách liečebného zariadenia pre úspešné vyliečenie pacientov. Národný ústav disponuje kontaktmi na všetkých zamestnancov organizácie, vďaka čomu je

možné zvýšiť efekt domácej liečby u chorých pacientov. Výsledkom spolupráce Zdravých regiónov a Národného ústavu je doteraz vyškolených spolu 155 zamestnancov v teréne (asistentov a koordinátorov), množstvo praktickej pomoci na konkrétnych prípadoch a vytvorenie efektívneho komunikačného nástroja prvej línie. Prostredníctvom vyškolenia ľudských zdrojov a nadviazania úzkej spolupráce sú AOZ schopní reflektovať aktuálne potreby expertov z Národného ústavu pri riešení a boji proti TBC.

Spolupráca s lekármi

Zisťovanie a hodnotenie dopadov aktivít organizácie v teréne bol v období 8. mája 2018. – 15. júna 2018 zrealizovaný prieskum u všeobecných lekárov (všeobecných lekárov pre deti a dorast a všeobecných lekárov pre dospelých) prostredníctvom dotazníka. Všetci oslovení lekári pôsobia v lokalitách, v ktorých projekt prebieha. Cieľom prieskumu bolo získať zhodnotenie spolupráce s asistentami osvedy zdravia v rámci NP Zdravé komunity 2A, informácie o dopadoch ich činností a zároveň získať námety na ďalší rozvoj z pohľadu lekárov prvého kontaktu. Na základe výsledkov prieskumu je možné konštatovať, že spolupráca s asistentov osvedy zdravia je lekármi vnímaná veľmi dobre. Ich práca je hodnotená lekármi pozitívne, čoho dôkazom je, že vo výsledku 78% pediatrov a 80% všeobecných lekárov pre dospelých s nimi spolupracuje viackrát do týždňa. Až 99 % pediatrov a 98% všeobecných lekárov pre dospelých si želá aj naďalej s nimi pokračovať v spolupráci v príslušných lokalitách. Pôsobenie asistentov osvedy zdravia prispelo v lokalitách k zvýšeniu dostupnosti zdravotnej starostlivosti.

Svetový deň čistých rúk (Global Handwashing Day)

V lokalitách zapojených do národných projektov boli prostredníctvom asistentov osvedy zdravia v týždni od 15. novembra 2018 do 25. novembra 2018 realizované aktivity zamerané na upevňovanie hygienických návykov detí predškolského a mladšieho školského veku. Aktivity v teréne realizovali asistenti osvedy zdravia v spolupráci s koordinátormi asistentov osvedy zdravia, ktorí využili vedomosti nadobudnuté v rámci vzdelávacieho programu zameraného na metodiku upevňovania hygienických návykov pre deti predškolského a mladšieho školského veku. Prostredníctvom aktivít boli deti hravou a pútavou formou vedené k zvýšenej starostlivosti o svoje zdravie dodržiavaním zásad osobnej hygieny. Najväčší dôraz je kladený na nadobudnutie a upevnenie správnych hygienických návykov detí. Aktivity boli realizované pri príležitosti Svetového dňa čistých rúk. V priebehu roka realizujeme niekoľko koordinovaných celoslovenských aktivít na konkrétne témy (Deň vody, Deň Zeme, a pod.). Najrozsiahlejšou sú koordinované osvetové aktivity pri príležitosti Svetového dňa čistých rúk, ktoré prebiehali v celkom 202 lokalitách po celom Slovensku. V roku 2018 sa pri tejto príležitosti uskutočnilo spolu 229 vzdelávacích aktivít zameraných na hygienu a upevňovanie hygienických návykov pre deti predškolského a mladšieho školského veku. Do aktivít sa zapojilo viac ako 3 863 detí vo veku 3 až 14 rokov. Každá aktivita v teréne trvala priemerne dve hodiny, asistentky a asistenti osvedy zdravia a koordinátori používali pri realizácii osvedy metodiku hygieny a upevňovania hygienických návykov a námety z nej podľa toho, s ktorou cieľovou skupinou pracovali. Pri práci s deťmi predškolského veku, používali najmä cvičenie, ktorého cieľom bolo naučiť deti správnu techniku umývania rúk. Pre mladší školský vek bol odporúčaný námet – cesta bacila. Tento námet kombinuje informácie o tom, ako sa bacily vedia dostať do nášho tela nesprávnou technikou umývania rúk.

Aktivity v rámci kampane „Stop toluénu“

Na základe spolupráce s Národným monitorovacím centrom pre drogy Ministerstva zdravotníctva SR sa v decembri 2018 realizovali v teréne osvetové aktivity cielene zamerané na zvyšovanie povedomia o negatívnych účinkoch inhalovania toluénu. Na základe monitorovania situácie v teréne z roku 2017 bolo zistené, že zneužívania inhalantov sa vyskytuje v 36 lokalitách. Riziko zvyšovania počtu lokalít, kde sa tento sociálno-patologický jav môže vyskytnúť je potenciálne vysoké. Z tohto dôvodu je dôležité preventívne aktivity vo vyššej miere zameriavať na zvýšenie povedomia obyvateľov MRK v tejto oblasti. Zneužívanie inhalantov má veľmi negatívny dopad na zdravotný stav. Medzi vážnejšie zdravotné dôsledky patria poruchy nervovej a pohybovej sústavy, výrazné zhoršenie psychických schopností, zníženie imunity, poruchy funkcie pečene, epileptické záchvaty a podobne. Osoby, ktoré užívajú inhalanty dlhodobo, nie sú schopné vykonávať samostatne žiadnu činnosť, nevedia sa sami o seba postarať a často ani komunikovať. Osvetovým aktivitám predchádzalo školenie určené pre koordinátorov asistentov osvetu zdravia na tému „Návykové látky a závislosti – drogy“. Osvetové aktivity v teréne prebiehali v spolupráci s Národným monitorovacím centrom pre drogy Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky a ich kampaňou pod názvom „Chcem budúcnosť pre svoje dieťa“. Národné monitorovacie centrum pre drogy uverejnilo v týždenníku Nový čas pre ženy inzerciu zameranú na zvýšenie povedomia o negatívnych účinkoch inhalovania toluénu. 4 000 ks výtlačkov týždenníka sa prostredníctvom siete organizácie dostalo priamo k cieľovej skupine spolu s 4 000 tričkami kampane „Chcem budúcnosť pre svoje dieťa“.

Dve výskumné úlohy

V rámci snáh o neustále zlepšovanie Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky zahájilo dve hĺbkové výskumné úlohy, prostredníctvom ktorých bude možné objektívne merať efektívnosť, na základe týchto zistení upravovať a zlepšovať naše činnosti smerom k vyššej kvalite a výraznejším pozitívnym dopadom. Jedná sa o nasledovné úlohy: a) Stanovenie zdravotných potrieb (SZP) vo vybraných MRK b) Hodnotenie dopadov vybraných verejnozdravotníckych intervencií v týchto komunitách. Predmetné úlohy sú realizované pre účely Národného projektu Zdravé komunity 2A, Výskumné úlohy riešia nezávislí experti – poverení pracovníci Lekárskej Fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (LF UPJŠ). Údaje a informácie z výskumných úloh sú jedným z najzásadnejších výstupov v projektovom období 2020 – 2022.

Preklenovacie opatrenie zamerané na zlepšenie dostupnosti bežných zdravotníckych služieb pre obyvateľov z MRK

Pilotná aktivita implementácie Asistentov osvetu zdravia v prostredí nemocníc. Implementácia Asistentov osvetu zdravia v prostredí nemocníc (ďalej len „AOZN“) je pilotnou aktivitou NP Zdravé komunity 2A, ktorú Zdravé regióny realizujú v období november 2017 – december 2019.

Východisková situácia: Už niekoľko rokov neziskové organizácie i samotné nemocničné zariadenia, najmä gynekologickopôrodné a pediatrické oddelenia, poukazujú na rôzne bariéry súvisiace so starostlivosťou o tzv. „neštandardných pacientov“, medzi ktorými sú najčastejšie Rómovia z vylúčených lokalít.

Od nástupu AOZN do nemocníc sa spolupráca a dôvera k ich činnosti v NsP Michalovce a UNLP Košice vyvinula natoľko, že sú pravidelne privolané na pôrodné sály i k samotným pôrodom. Je to najmä v prípadoch nespôlupráce mladých prvorodičiek z MRK, kde AOZN sprostredkovávajú komunikáciu medzi personálom nemocnice a prvorodičkou a zároveň ju psychicky upokojujú tzv. „mamičkovským spôsobom“. Mladé prvorodičky, ich rodiny ako aj personál nemocnice vysoko oceňujú túto službu AOZN na pôrodných sálach. Pacienti

z MRK a ich rodinní príslušníci vítajú služby asistentov osvedy zdravia v nemocniciach, nakoľko ich vnímajú nielen ako informátora alebo rómskeho tlmočníka, ale aj ako zamestnanca nemocnice, v ktorom majú oporu v ťažkých situáciách. V niektorých lokalitách sa ich prítomnosť rozšírila natoľko, že klientky z MRK ich hneď po príchode na oddelenie kontaktujú. Asistenti vnímajú zmysel ich práce v priamej pomoci ľuďom žijúcim v generačnej chudobe a sociálnom vylúčení a vytváraní špecifických podmienok potrebných pre ich pobyt v nemocničnom zariadení aj mimo neho.